

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Teja Žibret

**Doživljanje stresa ob pisanju diplomske naloge med študentkami
in študenti na Fakulteti za socialno delo**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2021

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Teja Žibret

**Doživljanje stresa ob pisanju diplomske naloge med študentkami
in študenti na Fakulteti za socialno delo**

Diplomsko delo

Mentorica: Izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2021

ZAHVALA

Hvala moji družini in prijateljem, za podporo, pomoč in spodbudo v času študija in pri pisanju diplomske naloge. Brez vaših nasvetov, prijaznih besed in dolgih pogovorov mi ne bi uspelo.

Iskreno se zahvaljujem mentorici dr. Jelki Zorn za pomoč in vodenje skozi proces pisanja. Vaša strokovna podpora in odzivnost v času pisanja sta bili zame ključnega pomena.

Zahvalila pa bi se rada tudi študentkam in študentom na fakulteti, ki so mi pri moji raziskavi pomagali. Hvala za vaš čas in iskrenost v pogovorih.

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Teja Žibret

Naslov naloge: Doživljanje stresa ob pisanju diplomske naloge med študentkami in študenti na Fakulteti za socialno delo

Kraj: Lucija

Leto: 2021

Število strani: 80

Število tabel: 1

Število prilog: 4

Mentor: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ključne besede: stres med študenti, pisanje diplomske naloge, Fakulteta za socialno delo, zaključevanje študija, stiske in skrbi študentov.

Povzetek: V diplomski nalogi raziskujem kako študentke in študenti Fakultete za socialno delo doživljajo proces pisanja diplomske naloge. V začetnem delu teoretičnega uvoda predstavim pojem stres - torej kaj je stres, katere vrste poznamo, kako na nas vpliva in o stresu, ki ga doživljamo mladi. V drugem delu teoretičnega uvoda pa pišem o stiskah in skrbih mladih, ki so na prehodu v odraslost, torej v času ko mladi zaključujejo študij. Raziskati sem želela kako študentke in študenti doživljajo proces pisanja diplomske naloge, kaj jim v tem času predstavlja stres, kako se z le-tem spopadajo ter kaj so njihove potrebe in želje, da bi bil ta čas zanje lažji in manj stresen. Obenem pa sem želela ugotoviti kaj so stiske in skrbi študentov v času zaključevanja študija, ter kakšen pogled imajo študenti na diplomsko nalogo kot edini možen zaključek dodiplomskega študija na naši fakulteti. Navedeno raziščem v empiričnem delu raziskave s pomočjo intervjujev, ki sem jih opravila s šestimi študentkami in študenti, ki so v letošnjem šolskem letu imeli izkušnjo pisanja diplomske naloge. Raziskala sem, da je proces pisanja diplomske naloge za študente stresen, na kar vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so druge študijske obveznosti, študentsko delo, osebne okoliščine, negotova prihodnost in drugo. Sodelujoči si pri procesu pisanja pomagajo s tehnikami obladovanja stresa, zelo pomembna pa je tudi pomoč in podpora bližnjih ter mentorja s katerim sodelujejo. Študentke in študenti bi si želeli več znanja o pisanju diplomske naloge, drugačno podporo mentorja in tudi druge možnosti zaključevanja dodiplomskega študija.

Author: Teja Žibret

Title: Experiencing stress while writing a graduation thesis among students at the Faculty of Social Work

Location: Lucija

Year: 2021

Number of pages: 80

Number of tables: 1

Number of Appendixes: 4

Mentor: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Key words: stress among students, writing a graduation thesis, Faculty of Social Work, graduation, distress and worries among students.

Abstract: In my graduation thesis, I research how students of the Faculty of Social Work experience the process of writing a bachelor's thesis. In the initial part of the theoretical introduction, I present the concept of stress - what is stress, what types of stress do we know, how it affects us and about the stress that young people experience. In the second part of the theoretical introduction, I write about the hardships and worries of young people who are in the transition to adulthood, meaning the time when young people are finishing their studies. I wanted to research how students experience the process of writing a diploma thesis, what is stressful for them during this time, how they cope with it and what their needs and desires are to make this time easier and less stressful for them. Moreover, I wanted to find out what are the hardships and worries of students at the time of graduation, and what is the view of students on the bachelor's thesis being the only possible completion of undergraduate studies at our faculty. I explore this in the empirical part of the research with the help of interviews I conducted with six students who had the experience of writing a dissertation in this school year. I researched that the process of writing a dissertation for students is stressful, which is also influenced by other factors, such as other study obligations, student work, personal circumstances, uncertain future and others. Participants find stress management techniques helpful during the time of writing, and the help and support of loved ones and the mentor they work with is also very important. Students would like to have more knowledge about writing a bachelor's thesis, different support from a mentor and also other possibilities for completing undergraduate studies.

Kazalo vsebine

1. TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1 O stresu	1
1.2 Stres med mladimi	4
1.3 Stiske in izzivi mladih na prehodu v odraslost	8
1.3.1 Stanovanjske stiske mladih.....	11
1.3.2 Prva zaposlitev.....	13
2. FORMULACIJA PROBLEMA	16
2.1 Raziskovalna vprašanja.....	17
3. METODOLOGIJA.....	18
3.1 Vrsta raziskave.....	18
3.2 Merski instrument	18
3.3 Populacija in vzorec	18
3.4 Zbiranje podatkov	19
3.5 Obdelava in analiza podatkov	19
4. REZULTATI.....	20
4.1 Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge	20
4.2 Stres študentov ob pisanju diplomske naloge	21
4.3 Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija	24
4.4 Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge.....	26
4.5 Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge.....	27
4.6 Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija	28
5. RAZPRAVA IN SKLEPI.....	31
6. PREDLOGI	38
7. UPORABLJENA LITERATURA	39
8. PRILOGE.....	45
8.1 Vprašalnik.....	45
8.2 Intervjuji.....	45
8.2.1 Intervju A.....	45
8.2.2 Intervju B.....	47
8.2.3 Intervju C	50
8.2.4 Intervju D.....	52
8.2.5 Intervju E	54
8.2.6 Intervju F	56
8.3 Odprto kodiranje	58

8.3.1	Odprto kodiranje intervju A	58
8.3.2	Odprto kodiranje intervju B.....	63
8.3.3	Odprto kodiranje intervju C	66
8.3.4	Odprto kodiranje intervju D	70
8.3.5	Odprto kodiranje intervju E.....	74
8.3.6	Odprto kodiranje intervju F	78
8.4	Osno kodiranje	82

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 O stresu

Pojem stres najdemo že v 14. stoletju za oznako stiske, težave ali nezaželenosti (Lazarus, 1993). V 17. Stoletju pa je bil pojem prvič uporabljen v angleščini, in sicer za opis naloge, pritiska, muke ali težave (Fajfar, 2010). V medicino je izraz stres uvedel Hans Selye in ga označil kot program telesnega prilagajanja novim okoliščinam, njegov odgovor na dražljaje, kot psihosomatski mehanizem za uravnavanje napetosti (Schmidt, 2001).

Kot navajata Lazarus in Folkman (1984) je stres odziv organizma na notranje ali zunanje vplive, spremembe ali zahteve, ki jih ocenimo kot obremenilne in presegajo naše prilagoditvene zmožnosti. Ti vplivi pa so lahko zunanji ali notranji, fizikalni ali psihološki.

Stres je največkrat napačno pojmovan kot nekakšno stanje, zunanji dejavnik, v katerem smo se znašli ali kot zunanji vpliv na naše telo in duha. Toda te zunanje okoliščine niso stres, le te imenujemo »stresor« - to je dejavnik, ki povzroča stres. Sam stres pa je notrni odziv telesa na stresor (Kezele, 1995). Glavni vzrok nastanka stresa po Tušaku (2012) je napačna interpretacija okolja, kar privede do neprave aktivacije in negativnih misli. Negativne misli, ki vodijo k stresu, se običajno kažejo v obliki zaskrbljenosti.

Stres je torej lahko prisoten tako ob negativnih kot tudi pozitivnih situacijah. Ljudje se na stresne dogodke v življenju (na primer izguba službe, smrt bližnjega, poroka, rojstvo otroka ...) največkrat odzovemo z močnimi čustvi (Dernovšek in sod., 2006). Lazarus (1984) navaja, da je način odzivanja na stresne dogodke v veliki meri odvisen od posameznika. Dve različni osebi se namreč na enak dogodek lahko odzoveta povsem različno, zaradi različnega vrednotenja nekega dogodka (Kajtna in Jaromen, 2008). Kako in kakšen stres bomo doživljali v svojem življenju je odvisno od naših osebnih pričakovanj, naše vloge v življenju, naše osebnosti, od naših izkušenj, ki smo jih dobili skozi svoje življenje, od energetske opremljenosti in okoliščin, v katerih se pojavijo. Na stres vpliva tudi življenjska naravnost posameznika in kakovost medosebnih odnosov z ljudmi, ki ga obdajajo (Fajfar, 2010).

Stres predstavlja in nastane zaradi neskladja med dojemanjem zahtev na eni strani in sposobnosti za obvladovanje teh zahtev na drugi (Schmidt, 2001). Razmerje med enim in drugim pa vpliva na to, ali bo stres za posameznika škodljiv ali koristen. Kadar zahtevo doživimo kot izziv, lahko govorimo o pozitivnem stresu (evstres), ko pa jo doživimo kot grožnjo, govorimo običajno o negativnem stresu (distres). V doživljanju stresnosti obstajajo

velike individualne razlike, saj ljudje dražljaje, ki jih sprejemamo iz okolja, občutimo in predelamo zelo različno (Dolenc, 2015). Starc (2008) meni, da poznamo kratkotrajni ali občasni stres in dolgotrajni ali kronični stres. Neintenziven kratkotrajni stres na človeka vpliva spodbudno: spodbuja tvorbo novega spomina, kreativno razmišljanje, dinamičnost, motiviranost za delo in le-to povezuje s pozitivnim stresom. Po Sadarju (2002) nekateri dojemajo obremenilne situacije kot izziv, zato opisujejo stres kot vznemirljivo, spodbudno ali navdušujoče občutje. Dolgotrajen ali ponavljajoč in/ali intenziven stres brez ustreznega počitka in obnove organizma pa utruja in vodi v izčrpanost, kar poznamo kot negativni stres (Starc, 2008). Sadar (2002) dodaja, da za večino ljudi pomeni stres nekaj slabega, torej izkušnja, ki je nastala zaradi pretirane ali premajhne obremenjenosti ali vztrajnosti na položaju katerega ne moremo nadzorovati.

Torej določen dogodek za nekoga predstavlja stres, za nekoga drugega pa dobrodošlo spodbudo v njegovem življenju. Vsekakor pa je določena količina stresa dobrodošla in nujno potrebna za normalno življenje vsakega posameznika. Problem pa nastane takrat, ko je stresnih situacij preveč, so preveč zgoščene, intenzivne, premočne in pogosto predolgo trajajoče. V takem primeru stres pogosto vodi v bolezen in druge težave, ki so posledično vezane na njega (Rašetič, 2020). Na to opozarja tudi Starc (2008), ki pravi, da medtem ko pozitivni stres za človeka ni škodljiv, lahko negativni vodi v bolezen. Rašetič (2020) dodaja, da je stres sestavni del našega zasebnega in poklicnega življenja, ter na posameznika lahko vpliva na dva načina: konstruktivno ali destruktivno.

Jerčič in Kersnič (2004) navajata, da je določena količina stresa nujna, da lahko človek živi in uživa v življenju. Stres je fiziološki, psihološki in vedenjski odgovor posameznika, ki se poskuša prilagoditi in privaditi na morebitni škodljiv stresni dejavnik. Gre za reakcijo celega telesa, ki lahko povzroča spremembe na vseh organih in celicah. Stresna reakcija, kot zapisuje Starc (2009), je biološki odziv uma in telesa na izziv, ki mu je bil posameznik izpostavljen. V njej sodelujejo vsi organski sistemi, čeprav v splošnem prevladuje mišljenje, da je stres le pritisk na psiho, ki se zrcali v utrujenosti ali na primer slabšem spominu.

Tabela 1: Simptomi stresa (Vir: Dernovšek, Gorenc in Jerček (2006))

<i>Čustveni in duševni</i>	<i>Telesni</i>	<i>Vedenjski</i>
☐ čustvena napetost in razdražljivost ☐ težave s koncentracijo, spominom in povečana pozabljivost ☐ počasno in togo mišljenje ☐ občutek preobremenjenosti ☐ zmanjšana sposobnost organizacije dela ☐ težave pri sprejemanju odločitev ☐ zmanjšana kreativnost ☐ občutek manjvrednosti ☐ pesimistično razmišljanje (»nimam vpliva na stvari«)	☐ pomanjkanje energije, stalna utrujenost, izčrpanost ☐ težave s spanjem ☐ pospešeno bitje srca, bolečine v prsih ali pri srcu ☐ glavoboli ☐ bolečine v želodcu, žlički ☐ bolečine v hrbtu ☐ bolečine v mišicah, zakrčenost mišic ☐ slabost, omotičnost ☐ spremenjena prebava ☐ sprememba apetita (pogosteje je povečan)	☐ spremenjen slog komuniciranja ☐ pretirano kritičen pristop ☐ pomanjkanje volje in zanimanja ☐ prenajedanje, povečana uporaba poživil, pomirjeval in protibolečinskih zdravil ☐ nezmožnost dokončanja nalog ☐ površnost pri delu ☐ občutek nekoristnosti, nezahvalnosti, izogibanje družbi in beg v samoto ☐ zmanjšana skrb za zdravje, prehrano in higieno

Dernovšek in sodelavci (2006) govorijo, da danes bolj kot kdaj koli, potrebujemo praktične napotke in načine, kako se spoprijeti s stresom ali travmatičnimi dogodki. Vsem neprijetnim dogodkom se ni mogoče izogniti. Trik zadovoljnega poklicnega in zasebnega življenja torej ni v tem, da se stresu in travmi izogibamo ali izognemo, temveč v tem, da se naučimo, kako se s težavami spoprijeti, kako okrepiti in ojačati telesne in duševne sposobnosti, da nam stres ali travmatična izkušnja »ne pride do živga« in da ne zbolimo.

Spoprijemanje s stresom (angleško »coping«) Lazarus in Folkman (1984) opredelita kot »aktivni proces, s katerim posameznik poskuša obvladati, zmanjšati oziroma vzdržati notranje in/ali zunanje zahteve, ki jih ocenjuje kot obremenjujoče in za katere meni, da presegajo njegove moči«. Ta proces vključuje tako vedenjske, čustvene in tudi kognitivne poskuse obvladovanja stresne situacije.

V literaturi (prav tam) zasledimo različne kategorizacije spoprijemalnega vedenja, najbolj pogosta pa je delitev na:

- Spoprijemanje, usmerjeno na problem (angleško »problem-focused coping«).
- Spoprijemanje, usmerjeno na emocije (angleško »emotional-focused coping«).

Spoprijemanje, usmerjeno na problem, navadno vključuje prizadevanja po aktivnem obvladovanju in reševanju problema, torej iskanje in zbiranje informacij, nizanje različnih možnih rešitev, dejavno spreminjanje okoliščin, ki povzročajo stres. Gre za delovanje v smeri izvora stresa oziroma spreminjanje stresne relacije med posameznikom in okoljem. Spoprijemanje, usmerjeno na emocije, pa se nanaša predvsem na izogibanje ali odvrčanje od problema, lahko pa tudi na iskanje podpore pri drugih in izražanje čustev. Tu je predpostavka regulacija in ublažitev čustvene napetosti, ki je nastala zaradi stresne situacije (prav tam).

1.2 Stres med mladimi

Mlade Urad Republike Slovenije za mladino na spletu definirana kot mladostnike in mlade odrasle osebe obeh spolov, stare od 15. do dopolnjenega 29. leta (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport).

Dolenc (2015) mladostništvo predstavi kot obdobje, v katerem se posameznik sooča s številnimi razvojnimi nalogami, izzivi in vprašanji. Izpolnjevanje normativnih nalog pomeni prehod iz otroštva v odraslost ob hkratnem pojavljanju fizioloških, telesnih, socialnih, čustvenih in kognitivnih sprememb. Prav tako je to obdobje oblikovanja novih socialnih vlog in pričakovanj. Mladostniki zamenjajo relativno varno, stabilno šolsko okolje za spreminjajoče se okolje v naslednji stopnji izobraževanja oziroma dela. Vse navedeno lahko predstavlja tudi povečano občutljivost za doživljanje stresa.

Visoke ravni psihološkega stresa naj bi po ocenah nekaterih avtorjev doživljala skoraj tretjina mladostnikov (Cunningham in sod., 2002). To bi lahko razložili z istočasnim pojavljanjem različnih stresnih situacij ob uporabi omejenega nabora strategij spoprijemanja (Seiffge-Krenke in sod., 2001). Prekomerno in dolgotrajno stresno doživljanje ima lahko negativen vpliv na zdravje mladostnikov, kot omenita Murberg in Bru (2007) in se kaže v pogostejših telesnih simptomih in v povečanem tveganju za razvoj številnih čustvenih in vedenjskih težav, kot je na primer anksioznost, znaki depresije, motnje hranjenja, prekomerno uživanje alkohola in zloraba substanc (Grant in sod., 2006). Pogosto se psihični vidiki preobremenjenosti odražajo tudi na področju kognitivnega delovanja mladih, predvsem v zmanjšani koncentraciji, slabšem presojanju in težavah s sprejemanjem odločitev (Dernovšek in sod., 2006).

Doživljanje stresa ima pomembno funkcijo v mladostnikovem razvoju. V tem obdobju je mnogo različnih dogodkov, ki jih mladostniki lahko zaznajo kot stresne in obremenjujoče (Howard in Medway, 2004). Frydenberg (2008) navaja, da lahko področja, ki jih mladi doživljajo kot stresna oziroma predstavljajo zanje vsakodnevne težave, združimo v tri skupine:

- Težave, vezane na dosežke (na primer učna uspešnost, izbira ustrezne šole, priložnosti na področju zaposlitve).
- Težave, vezane na odnose (na primer odnosi znotraj družine, odnosi z vrstniki, prijatelji, partnerski odnosi).
- Težave, vezane na družbena vprašanja (na primer okoljske spremembe, revščina, brezposelnost, razne oblike diskriminacij).

Med pogostejše stresorje mladih v času študija Bojana Globačnik (2013) šteje tudi finance, zgodnje vstajanje, javno nastopanje, somopodoba, omejen čas za prehrano, ljubezen, neuspeh, telesno (ne)aktivnost, vero, občutek nemoči, strah pred neznanim, menjavo delavnega mesta, izpiti in/ali nezadostno znanje pred izpitom, svoje zdravstvene težave in/ali težave bližnjih, neorganiziranost, učenje, konflikt z bližnjim in/ali partnerjem, konflikte situacije in kritike prijateljev, odnos družbe, pritisk okolice, preobremenjenost, urnik, zahteve delodajalcev, hiter tempo življenja in promet.

Predvsem šola predstavlja izvor številnih socialnih in učnih izzivov. Zlasti akademsko področje je za mladostnika lahko pomemben dejavnik psihosocialnega stresa, saj je šola prostor, v kateri preživi velik del dneva. Kalebić Maglica (2006) na tem mestu izpostavlja različne potencialne stresorje, kot so medosebne težave (npr. slabi odnosi s sošolci in učitelji), pritiske zaradi šolskih zahtev in ocenjevanja, strah pred neuspehom in tudi neizpolnitev lastnih pričakovanj po dosežkih. Tudi nesoglasja in konflikti s starši, povezani z učnim delom in uspehom, so pomemben izvor stresnega doživljanja.

Za soočanje s stresom mladi uporabljajo različne strategije in stile spoprijemanja, ki se jih učijo in pridobivajo na podlagi lastnih izkušenj in v procesih socialnega učenja. Prav obdobje mladostništva, s številnimi novimi izkušnjami, je ključnega pomena za vzpostavljanje in prevzemanje konstruktivnih načinov spoprijemanja (Dolenc, 2015). Izsledki sodobnejših raziskav predpostavljajo, da so strategije spoprijemanja s stresom pomemben prediktor duševnega zdravja in psihološke prilagojenosti mladostnikov, predvsem na učnem področju (Aydin, 2010).

Arnett (2006) namesto pojma mladina raje uporablja pojem prehod v odraslost. Iz družbene skupine, ki je običajno obravnavana kot mladina, izloči starostno skupino do 17 let, pri kateri gre po njegovi razvrstitvi za obdobje adolescence, zaznamovano z udeleženo v srednješolskem izobraževanju in bivanju pri starših. Prehodno obdobje je Arnett označil kot dolgo obdobje med biološko zrelostjo in stabilnim prevzemanjem vlog odraslih. Začne se z 18. letom in traja do 25. oziroma 29. leta. Za to obdobje je značilno raziskovanje identitete, kaže se nestabilnost s pogostimi spremembami pri šolskih in zaposlitvenih zadevah, izražen je občutek prehodnosti med adolescenco ter odraslostjo.

V današnjem času je značilno nadaljevanje študija na visokih šolah in fakultetah, to pa pomeni, da se od mladih pričakuje, da bodo podaljšali obdobje šolanja, da dosežejo visoko stopnjo izobrazbe. Le to je lahko za nekoga zelo stresno. Še en problem, ki se pojavi pa je, da je za

večino zaposlitev, ki so danes na voljo, akademska izobrazba nepotrebna ali celo nepomembna. Tako se morajo mladi spopadati z inflacijo izobraževanja, kar posledično pomeni, da veliko poklicov, ki so včasih zahtevali nižjo izobrazbo, sedaj zahtevajo visokošolsko ali fakultetno izobrazbo, pa čeprav delo ostaja enako in se znanja, ki jih pridobijo niso spremenila. Čeprav je veliko pozitivnih posledic izobraževanja in je izobrazba pomembna, pa je veliko mladih vseeno razočaranih in pod stresom, ker so prepričani, da bodo z diplomami lažje dobili delo, čemur vedno ni tako (Ule, 2008).

Študentje so postavljeni pred mnogo obremenitev, kot je naporno izpitno obdobje, delo ob študiju, da prislužijo nekaj denarja, kar zmanjšuje čas za učenje in brezskrbno zabavo na katero ob študentskem življenju pomislijo mnogi. Seveda obstaja tudi ta plat študentskega življenja, obenem pa vanj sodi tudi tisto, manj prijetno. Stresna med študenti je lahko tudi menjava bivalnega okolja, privajanje na novo okolje, navezovanje novih stikov in podobno. Tekmovalnost med študenti je velika, prav tako možnost neuspeha. Študentsko življenje pa je pogojeno tudi s finančnimi sredstvi, kar je za nekatere večji pritisk kot za druge (Kolar, 2009).

Dernovšek in sodelavci (2006) navajajo kot najpogostejše stresorje za študente: študijske zahteve in obremenitve, negativne misli in občutki o sebi, težave s prijatelji in partnerji, nezdravo življenjsko okolje, kronične bolezni ali resne težave v družini, selitev od doma, sodelovanje pri številnih dejavnostih, finančne težave in nesoglasja s predavatelji. Kot eno najbolj stresnih obdobji za študente Božič (2003) opisuje kot najbolj stresno obdobje za študente tisto, ko se študijsko leto bliža h koncu. Ne le, da imajo študenti takrat veliko dela z oddajo zadnjih izdelkov, izpiti in kolokviji, številni v tem obdobju doživljajo osebni poraz, če ugotovijo, da zadanih ciljev niso dosegli. Poleg tega pa lahko tudi starši v veliki meri pripomorejo, da to obdobje postane za študente še bolj stresno, če se na neuspeh odzovejo z jezo in očitki, ter na ta način še povečajo njihovo stisko. Vir stresa pa so lahko tudi različne navade, ki jih študentje pridobijo, le te pa so lahko dobre in slabe, napačne in nepotrebne, mnogi pa jih ne spreminjajo in o njih niti ne razmišljajo. Prav tako so vir stresa tudi dane obljube, ki jih študentje ne morejo izpolniti (na primer pomoč sošolcu, za kar oseba kasneje ugotovi, da ne bo mogoče saj ima preveč svojih obveznosti). Rawson in drugi raziskovalci (1994) se strinjajo, da je ogromno virov psihičnega stresa med študenti in pogosto le ti vključujejo dejavnike kot so akademske, socialne in ekonomske težave, karierna orientacija in uspešnost. Nekateri avtorji (Mao, 2005) govorijo o dveh osnovnih dejavnikih, ki se povezujeta s stresom pri študentih, ti so akademski in socialni.

Po Janževič (2004) se zdravstvene težave, kot so glavoboli, težave z nespečnostjo in prebavo, v velikem delu pojavijo zaradi izpitnih obveznosti. Kot posledice stresa med študijem Kogoj (2008) navaja cinizem, upad empatije, slabši akademski dosežki, prepisovanje, kršitve in akadmeske nepoštenosti, izogibanje študijskim dolžnostim, propad razmerij in prijateljstev, upad fizičnega zdravja, slabša skrb zase, zloraba psihoaktivnih snovi in samomor. Cohen in sodelavci (1987) opozarjajo, da so populacije v razvojni fazi, kot so študenti, še posebej dovzetni za doživljanje akutnih in kroničnih stresorjev. Posledično se lahko zviša raven doživetega stresa in poveča možnost za pojav telesnih in psiholoških simptomov, ki so z njim povezani.

Ule in drugi raziskovalci (2008) ugotavljajo, da isto, kar študente in študentke najbolj skrbi za prihodnost, niso njihovi osebni problemi, ampak družbeni problemi, kot so povečevanje socialnih razlik, ekološki problemi in brezposelnost. V Sloveniji so mladi pod vedno večjim stresom in so v primerjavi z vrstniki iz drugih držav jugovzhodne Evrope nesorazmerno nezadovoljni s svojim življenjem. Le to bi lahko razumeli kot posledico visoke stopnje individualizacije, pa tudi zaradi relativnega pomanjkanja optimizma glede prihodnosti svoje države. Strahovi mladih so večinoma vezani na strah pred brezposelnostjo, socialno nepravilnostjo, korupcijo in podobno. Stres, ki ga izkušajo, je povezan tudi z izkušnjami na trgu dela, kjer se tradicionalne oblike trajne zaposlitve vse bolj nadomeščajo z manj varnimi in bolj fleksibilnimi oblikami (Nareter, 2019).

Na duševno zdravje ter počutje mladih po Bohinec (2020) vplivajo dejavniki kot so brezposelnost, stanovanjska stiska oziroma problematika in neprostovoljno podaljšano življenje doma (s starši), še posebej, ker se s tem soočajo v občutljivem in negotovem obdobju v življenju, ko naj bi se začeli osamosvajati, pridobivati nove življenjske izkušnje, se učili biti še bolj samostojni in začeti svojo življenjsko pot, vendar je to zaradi obstoječih razmer zelo težko.

1.3 Stiske in izzivi mladih na prehodu v odraslost

Bohinec (2020) je raziskala negotove prehode in stiske mladih, ki zaključujejo študij in na podlagi pričevanj študentov in študentk ugotavlja, da se ob zaključevanju študija soočajo z različnimi stiskami, težavami ter stresnimi življenjskimi dogodki, kot so izguba študentskega statusa in stanovanja, selitev, iskanje novega stanovanja, iskanje zaposlitve, razmišljanje o prihodnosti in drugo.

O življenjskem poteku lahko po Ule (2008) govorimo v smislu zaporednih prehodov med različnimi življenjskimi obdobji in situacijami. Prehodi so običajno povezani z negotovostmi, ki jih moramo obvladati ob prehodu v novo življenjsko obdobje, zato predstavljajo svojevrsten življenjski izziv in ravno takrat se razvijejo življenjske perspektive in variacije. Prehodi ne le nadzorujejo življenjski potek, ampak tudi opredeljujejo družbeno pričakovano trajanje nekega življenjskega obdobja. Bohinec (2020) opozarja, da se mladi na prehodu (tisti, ki zaključujejo svoje formalno izobraževanje in se pridružujejo trgu dela) znajdejo v negotovi situaciji. Po eni strani so soočeni s slabimi pogoji na trgu dela in neurejeno stanovanjsko problematiko, z rastjo cen nepremičnin, hkrati pa so postavljeni pred pričakovane družbene norme, da se čim prej zaposlijo in osamosvojijo.

Raziskovalci iz Univerze Princeton (Berlin in sod., 2010), ki preučujejo prehode mladih v odraslost, ugotavljajo, da imajo mladi različne potrebe na prehodu v odraslost in da imajo mladi z manj finančnimi sredstvi in mladi brez podpore družine večje težave pri uspešnem prehodu do samostojne odraslosti kot pa njihovi premožnejši vrstniki.

Prehodi mladih v družbi se spreminjajo - so vedno bolj negotovi in vedno manj stabilni ter varni (Ule in Kuhar, 2003). Finančni kapitalizem in posledično rušenje temeljev socialne države v veliki meri obremenjuje tudi mlade, z varčevalnimi ukrepi v šolstvu (omejitev in nižanje štipendij), slabimi razmerami na trgu dela, neurejeno stanovanjsko politiko in stiskami, ki jih vse to povzroča. Včasih je veljalo, da višja stopnja izobrazbe pomeni višjo možnost zaposlitve, kar danes več ne velja, saj število brezposelnih s terciarno izobrazbo (visokošolski, univerzitetni študij) narašča.

Kuhar (2013) navaja trende prehodov mladih v odraslost:

- Mladi se izobražujejo vse dlje, v šole hodijo več let, kot so hodili v preteklosti.
- Višji, kot je socialni status družine, iz katere izhaja mlada oseba, dlje časa traja njeno šolanje. Podaljšano izobraževanje po eni strani izvira iz želje po izboljšanju zaposlitvenih možnosti, saj postaja izobraževanje vse bolj pomembno kot vstopnica na trg dela, po drugi strani pa zaradi preložitve vstopa na negotov trg dela.
- Vedno poznejši je vstop na trg dela, kot posledica podaljšanja izobraževanja. Za večino mladih ljudi je postalo skoraj nemogoče, da bi prešli neposredno iz šole v službo.
- Mladi zapuščajo dom staršev vse pozneje. Njihova ekonomsko-materialna, emocionalna in socialna odvisnost od staršev se podaljšuje.

Lavrič in Flere (2011) ugotavljata, da se je v zadnjem desetletju izrazito povečal delež mladih, ki študirajo, hkrati pa se je zelo znižal delež mladih, ki imajo kakršno koli obliko redne zaposlitve. Mladi v Sloveniji se vse bolj zgodaj enačijo z odraslostjo, hkrati pa vedno pozneje uresničujejo dejanske prehode, kot so odselitev od staršev, vzpostavitev gmotne neodvisnosti, vse pozneje pa si ustvarijo tudi lastno družino. Pri analizi posameznih prehodov mladih v odraslost Kuhar (2013) opozarja, da v Sloveniji izstopa podaljševanje oziroma odlaganje vseh delnih prehodov. V prvi vrsti je treba izpostaviti močno ekspanzijo izobraževanja na vseh ravneh, posebej pa na visokošolski. Mladi v Sloveniji, glede na povprečje v evropski uniji, ostajajo najdlje v izobraževanju. S podaljševanjem izobraževanja se mladi navidezno izogibajo prehodu na trgu dela, ki je posebej zanje negotov in nestabilen.

Značilnost sodobnih mladih kot navajajo Ule in sodelavke (2008) je vse daljša ekonomska odvisnost od izvirne družine zaradi problemov z zaposlitvijo in vse daljšega procesa izobraževanja. Alternativne oblike zaposlovanja in delne zaposlitve ne rešujejo mladih pred socialno-ekonomsko odvisnostjo od odraslih, ker so te oblike dostopne le manjšemu delu mladih in so praviloma časovno omejene. Prehod iz šole v zaposlitev ima za mladostnika poseben pomen, pomeni prehod iz mladosti v odraslost. Dokler se tudi ekonomsko ne osamosvoji, živi še naprej neke vrste podaljšano otroštvo, v odvisnosti od družine in širše, v odvisnosti od družbe.

Trbanc (2017) pojasnjuje, da je študentsko delo, kakršnega poznamo v Sloveniji, posebnost, ki je drugi evropski trgi dela ne poznajo v taki obliki. Običajno je študentsko delo vezano na izobraževanje oziroma usmerjeno v delo na področje, za katerega se mladi posameznik izobražuje ali pa predstavlja počitniško delo mladih. V Sloveniji pa študentsko delo predstavlja dohodek za mlade tudi med študijem oziroma vzporedno s študijem, kar ima lahko različne posledice in vpliva na hitrost ter uspešnost študija. To vpliva tudi na obstoj fiktivnih vpisov v izobraževanje, da lahko mlad posameznik dela kot študent. Predvsem pa dela, ki jih mladi opravljajo prek študentskega servisa, večinoma niso povezana s področjem izobraževanja, ampak opravljajo dela, ki so najboljše plačana oziroma pri katerih je največ povpraševanja. Raziskovalke Trbanc (2017) in Kuhar (2013) opozarjajo, da morajo nekateri študenti delati prek študentskega servisa, da lahko študirajo, živijo v univerzitetnem mestu in lahko nasploh preživijo iz meseca v mesec. Raziskave (Autor in sod., 2018) kažejo, da se velik odstotek študentov v Sloveniji spoprijema s finančnimi težavami in da morajo nekateri študenti že med študijem finančno podpirati svoje starše. Možnosti za delo prek študentskega servisa v svoji stroki je malo. Študenti so prek študentskega servisa prisiljeni delati izven svoje stroke, ker

potrebujejo sredstva za preživetje. Študenti s slabšo finančno podporo imajo manj možnosti kot dobro situirani študenti, ki jih financirajo starši. Le tem je v določeni meri lažje, saj se lahko več posvečajo obštudijskim dejavnostim, so prostovoljci pri različnih organizacijah in si že med študijem utirajo svojo karierno pot ter vzpostavljajo omrežja, kar pa tisti, ki morajo za preživetje delati prek študentskega servisa, ne morejo oziroma lahko v manjši meri.

Bohinec (2020) meni, da je omemba dohodkovne neenakosti pomembna in vpliva na življenje posameznika, še posebej, ko politike sledijo logiki individualizacije in prevzemanju lastne odgovornosti za svoje življenje. Opozarja tudi, da prehodi veljajo za negotove in težavne še posebej za tiste, ki nimajo finančne podpore svojih staršev ali drugih pomembnih oseb v življenju. Oseba, ki se je že med študijem soočala s slabim finančnim stanjem, se bo lahko ob izgubi statusa (z zaključkom študija) znašla v še večji finančni stiski, kot se je med študijem. S končanim študijem pride do izpada dohodka, saj oseba ne more več delati prek študentskega servisa, kar pa velikemu številu študentov predstavlja zelo pomemben vir dohodka. Z izgubo vseh študentskih pravic je lahko tveganje revščine za nekatere po končanem študiju še večje. Ugotavlja tudi, da se prehodi v odraslost spreminjajo, preoblikujejo in zato potrebujemo novo, dodelano in prilagojeno socialno politiko, ki se ukvarja tudi s prehodi mladih ljudi, ki zaključujejo terciarno izobraževanje in vstopajo v novo obdobje življenja, saj ukrepi te neposredno in posredno vplivajo na mlade, ki zaključujejo študij.

Državni in javni podporni sistemi ne delujejo vselej v skladu s potrebami in stiskami vseh mladih. Izobraževanje, poklicno usposabljanje in politike zaposlovanja vsebujejo nevarnost normalizacije razlik v prehodih med številnimi posamičnimi primeri ali med posamičnimi potmi prehajanj. To pomeni, da proizvajajo nenamerne paradoksalne učinke socialnega izključevanja (Ule, 2008).

Študenti so tako prisiljeni v ustvarjanje in iskanje inovativnih rešitev za reševanje lastne situacije. Podaljševanje statusa, netipične in prekarne oblike zaposlitve ter podaljševanje življenja s starši so načini, s katerimi študenti lajšajo svojo stisko, hkrati pa jim ti dejavniki lahko povzročajo druge vrste stisk (duševne, emocionalne). Za tiste študente, ki v svojem okolju nimajo podpore in pomoči, je situacija še toliko težja, saj državni sistemi ne ponujajo dovolj učinkovitih rešitev za lajšanje prehoda v odraslost ter reševanje stisk, s katerimi se soočajo študenti, ki končujejo študij. Zelo veliko skrb študentom in študentkam pa predstavlja izguba statusa in s tem povezana izguba socialne varnosti in pravic, ki izhajajo z njegovega naslova. Študente skrbi, da se bodo ob zaključku študija znašli v še večji finančni stiski, kot so že zdaj.

Mladi diplomanti in diplomantke ne povezujejo izgube statusa z novimi, bogatejšimi in lepšimi življenjskimi priložnostmi, temveč se vsi s težavo spoprijemajo z dejstvom, da bodo izgubili študentski status in način življenja, ki so si ga ustvarili (Bohinec, 2020).

1.3.1 Stanovanjske stiske mladih

»Stanovanjska problematika je prerasla v stanovanjsko krizo in če razumemo stanovanje oziroma dom kot osnovno človeško bivanjsko enoto, lahko torej govorimo o bivanjski krizi. Na globalni ravni smo priča umiku države iz stanovanjske preskrbe in njeni aktivni podpori zasebnih investitorjev, vrtoglavi rasti cen in nepremičninskim špekulacijam. Stanovanja so postala blago in investicijska priložnost. V Sloveniji ni nič drugače. Na to problematiko opozarja iniciativa Kje bomo pa jutri spali?« (Šenica, 2019)

Stanovanjske razmere mladih imajo širše družbene posledice, saj vplivajo na odlaganje osamosvojitve in ustvarjanja lastne družine. V Sloveniji se mladi odselijo precej kasneje, kot je to značilno za druge evropske države. To je delno povezano z odsotnostjo ugodnih in varnih najemnih stanovanj na slovenskem stanovanjskem trgu, saj so ravno takšna običajno prva stanovanja mladih (Filipovič, 2005). Stanovanjsko politiko moramo po Kampl (2018) razumeti kot razvojno politiko, s katero mladim omogočamo hitrejšo tranzicijo v odraslost in jim s tem večamo možnosti za razvijanje njihovih potencialov in uresničevanje idej. Mlade z ustrezno stanovanjsko politiko tako razbremenjujemo številnih pritiskov, ki jih doživljajo na stanovanjskem trgu, prav tako z vlaganjem v stanovanja spodbujamo razvoj potenciala mladih.

Kot opozarja Bohinec (2020) v Sloveniji že nekaj časa nimamo stanovanjske politike, kar se odraža med drugim v splošnem pomanjkanju stanovanj, še posebej pa v pomanjkanju tistih stanovanj, ki bi bila cenovno dostopna ljudem z nizkimi prihodki. Visoke cene in pomanjkanje stanovanj povečujejo stiske pri ljudeh v vsakdanjem življenju. Pomanjkanje lastnega prostora zmanjšuje avtonomijo ljudi, jih sili v revščino, dolžništvo ali bivanje v neustreznih razmerah. Stanovanjski problemi postavljajo v stisko veliko ljudi, vloga socialnega dela je, da ne le opozarja, ampak tudi v svoji moči prispeva k urejanju dostopnosti do stanovanj za ljudi. Mladi in študenti nujno potrebujejo stanovanjsko oskrbo, torej oskrbo s stanovanji, kot pogojem človeškega dostojanstva, kot način, da krepimo socialno delo in kot sredstvo za preprečevanje stopnjevanja težav ljudi. Slabo urejena stanovanjska politika je pereč problem mladih in na to opozarjajo tudi študenti sami, ki so se zaradi grožnje izselitve iz študentskega doma združili v iniciativo Kje bomo pa jutri spali? Študenti so organizirali več dogodkov in protestov, na katerih so opozorili na problematiko pomanjkanja mest v študentskih domovih in slabo dostopnost do

stanovanj. V svoji raziskavi ugotavlja, da se študentke in študenti, ki živijo v študentskem domu soočajo z izgubo stanovanjskega prostora, v katerem so živeli več let. Skrbi jih, da se bodo zaradi izgube študentskega doma morali vrniti k staršem ali pa plačevati previsoke najemnine zasebnikov, ki so za študente skorajda nedostopne. Zelo težko si po večletnem samostojnem življenju predstavljajo, da bi se vrnil domov. Glede na razmere na trgu nepremičnin je študente in študentke strah, da ne bi našli stanovanja za dostojno življenje. Mladi se zavedajo, da je odsotnost stanovanjske politike za mlade velik problem, da so možnosti za lastno stanovanje v Ljubljani nerealne, še posebej brez finančne pomoči staršev. Tudi Mladinski svet Slovenije (2015) poudarja, da so bivanjske razmere mladih odvisne od njihovih staršev oziroma njihovega ekonomskega položaja, kar pa seveda predstavlja veliko oviro pri osamosvajanju za vse tiste mlade, katerih starši živijo v povprečnih ali slabih ekonomskih razmerah. Menijo, da so brezposelnost, negotove zaposlitve in nizka plačila za delo osnovni razlogi, da se mladi ne odselijo od staršev; zgrešena stanovanjska politika ozirna odsotnost le te pa položaj mladih oziroma možnosti za osamosvojitve še dodatno bistveno poslabša.

Študentska organizacija Slovenije (2019) opozarja, da je osamosvajanje mladih v Sloveniji zaradi negotovih oblik zaposlitve relativno nizkih plač in skorajda neobstoječe stanovanjske politike, izjemno težko. Še posebej izrazito pa se le – to kaže na stanovanjskem področju, saj mlade generacije bistveno težje dostopajo do stanovanj, kot so generacije pred njimi. Dijaki in študenti imajo težave z bivanjem že v času izobraževanja. Po Bohinec (2020) tisti študenti, ki živijo v študentskem domu občutijo ob zaključku študije še večji pristisk glede stanovanjske stiske, saj jih je strah, da se bodo ob izgubi študentskega doma morali vrniti domov. Kuhar (2013) navaja, da se mladi kasneje odločajo za samostojno življenje zaradi slabe dostopnosti do stanovanj, slabih možnosti za nakup primerne stanovitve in rasti cen stanovanj.

1.3.2 Prva zaposlitev

»Mladost se torej ne more več pojmovati kot obdobje sorazmerno predvidljivega prehoda iz otroštva v odraslost s stabilno zaposlitvijo in na novo ustvarjeno družino. Raziskovalci mladine so si enotni v tem, da so v zadnjih treh desetletjih v razvitih zahodnih družbah postajali prehodi mladih na trg dela vse dolgotrajnejši in nepredvidljivi.« (Lavrič in Flere, 2011). Nekateri avtorji (Dwyer in Wyn, 2005; Furlong in Kelly, 2005 v Lavrič in Flere, 2011) celo dvomijo o upravičenosti pojma prehoda, saj so stabilne zaposlitve za vse več mladih tudi dolgoročno nedosegljive.

Mladi diplomanti se po zaključenem študiju soočajo z različnimi težavami, saj kot pravi Leskošek (2009), je za zadnja leta značilno tudi večje število brezposelnih z visoko izobrazbo, kar je popolnoma nov pojav. Zdi se, da začasne zaposlitve ne vodijo več v trajnejše oblike, kar za mlade pomeni nove položaje tveganja, saj jim zaposlenost ne omogoča tudi dejanske neodvisnosti, na primer neodvisnosti od družine, samostojnega bivanja ali načrtovanja življenjskih skupnosti. Klanjšek in Lavrič (2011) ugotavljata, da je naraščajoča brezposelnost mladih diplomantk in diplomantov neposredna posledica trendov, kjer po eni strani narašča število diplomantov, po drugi strani pa povpraševanje po visokokvalificirani delovni sili stagnira. Slovenski trg dela je letno sposoben (na delovno mesto, ustrezno stopnji izobrazbe) sprejeti manj kot polovico letne generacije diplomantov. Mladinska politika se bo v prihodnje zagotovo srečevala s sorazmerno velikim in rastočim številom diplomantov in diplomantk, ki ne bodo našli svoji izobrazbi ustrezne zaposlitve.

Trg delovne sile zahteva vse bolj izobraženo delovno silo, vendar se kljub povečanju izobraževanja na terciarni stopnji, stopnja brezposelnosti med mladimi, ki so zaključili terciarno izobraževanje, povečuje. Mladi diplomanti so v slabem položaju, saj ob visoki izobrazbi vstopajo na trg dela brez delovnih izkušenj in praktičnih znanj. Med študijem pogosto opravljajo študentsko delo, počitniško delo in sezonsko delo, vendar kljub izkušnjam s tega področja ostaja prehod v zaposlitev težaven, predvsem zaradi strukturnih lastnosti trga, delovne sile oziroma mehanizmov njegovega delovanja, kot so velik pritok mladih iskalcev zaposlitve v določenem obdobju, obseg netipičnih oblik zaposlovanja, relativna zaprtost zaposlovanja, odnos delodajalcev do zaposlovanja mladih in podobno (Trbanc in Verša, 2002).

Rapuš Pavel (2010) ugotavlja, da je negotovost na trgu dela ena izrazitejših značilnosti položaja mladih v Evropi. Tveganju socialne izključenosti in socialne neenakosti so izpostavljeni na različnih področjih. Tranzicija v odraslost je pogojena ter opredeljena s programi vladnih in nevladnih institucij, izobraževanjem in usposabljanjem ter dostopi do trga dela. Tudi Beck (2001) opozarja, da se obseg dela v družbi dela zmanjšuje, sistem zaslužka pa se v svojih organizacijskih načelih preoblikuje. Prehod iz izobraževalnega sistema v sistem zaposlovanja tako postane negotov in labilen.

Strah pred nezaposlenostjo je pri mladih v stalnem porastu in se je od leta 2000 skoraj podvojil. Poleg izobrazbe in strokovnosti se stiki, poznanstva in sreča kažejo kot tisti dejavniki, za katere mladi menijo, da so ključni pri iskanju zaposlitve (Klanjšek in Kobše, 2019,). Raziskovalci (Ule in sod., 2000) so ugotovili, da brezposelnost mladih pušča neugodne psihične posledice

predvsem na samopodobi in stopnji samospoštovanja ter občutku obvladljivosti življenja. Nezaposlenost mladih je eden glavnih razlogov za socialno ranljivost mladih, kar ne postavlja mladega človeka samo v neugoden socialno-ekonomski položaj, mu zmanjšuje status in ugled v družbi, ga marginalizira, ampak povzroča tudi dolgotrajne psihične stiske.

Nedolgotrajne in nestabilne oblike zaposlitve (še posebej študentsko delo in zaposlitve za določen čas) so daleč najpogostejše med mladimi (do 29 let) in vplivajo tudi na večjo dinamiko prehajanja med statusom zaposlenosti in brezposelnosti ter obratno med mladimi (Trbanc in sod., 2017). Ukrepi države, kot je aktivna politika zaposlovanja, ne vključujejo vednosti o tveganjih, ki se kopičijo na prehodih. Eden od najpomembnejših prehodov je prav prehod iz šolanja v zaposlitev. Zgodi pa se, da mladi doživijo prehod iz izobraževanja v brezposelnost. Mladi se sicer zavedajo, da zaposlitev ni več nekaj, kar se pridobi z lahkoto, vendar ne pričakujejo, da bo brezposelnost trajala dalj časa (Leskošek, 2009).

Bohinec (2020) ugotavlja, da študente skrbi, da ne bodo našli zaposlitve, ki bo skladna z njihovo stopnjo izobrazbe, čeprav so v izobraževanje vložili veliko lastnega truda. Študente je strah, da ne bodo našli zaposlitve. Zelo so negotovi glede iskanja zaposlitve. Zdi se, da se študentke in študenti ne počutijo dovolj opremljene za trg delovne sile. Menijo, da moraš imeti res srečo, da dobiš zaposlitev, v manjši meri verjamejo, da lahko službo dobijo na podlagi osebnostnih lastnosti, izkušenj in motiviranosti. Študenti družboslovne smeri poročajo o doživljanju več ovir, stisk, strahov in negotovosti v povezavi z zaposlitvijo. Študentom Fakultete za socialno delo pa dodatne skrbi povzroča še strokovni izpit in pripravništvo. Mladi diplomanti so na neki način socializirani v brezupnost, negotovost in negativna pričakovanja glede zaposlitve. Zaposlitev v njih vzbuja negativne občutke, saj so sprijaznjeni s tem, da se bo njihovo življenje spremenilo, vendar ne na boljše.

2. FORMULACIJA PROBLEMA

Ob zaključevanju študija na Fakulteti za socialno delo in pisanju diplomske naloge občutim veliko negotovosti, odpora in stresa. Skozi pogovor s sošolkami_ci, tistimi, ki so že diplomirali in tudi tistimi, ki so v procesu pisanja diplomske naloge pa opažam, da pri tem nisem edina. Proces pisanja diplomske naloge je za veliko študentk_ov, ki jih poznam dejavnik stresa. Ob tem se nenehno sprašujem kaj je tisto, kar v študentih vzbudi takšne občutke – je to negotovost ob zaključku študija, torej nesigurna prihodnost, strah povezan z iskanjem prve zaposlitve, pomanjkanje znanja o pisanju diplomske naloge ali kaj tretjega.

Arnett (2000) govori o novem obdobju, ki se je v zadnjih tridesetih letih prikradlo med obdobji mladostništva in odraslosti, in ga imenuje prehod v odraslost (angleško »emerging adulthood«). Nastalo je zaradi sprememb v demografskih trendih kot so daljši čas šolanja, kasnejše odločanje za otroke in družino, kasnejše zaposlovanje in drugo. Mladi med 18. in 29. letom starosti se ne opisujejo kot mladostniki, vendar se tudi še ne počutijo kot odrasli. To obdobje je začetek sprejemanja in prevzemanja odgovornosti za nadaljnje življenje, ter je za posameznika zelo pomembno.

Arnett (2015) je značilnosti mladih oseb, ki so na prehodu v odraslost, strnil v pet glavnih lastnosti:

- Raziskovanje lastne identitete v smislu odgovarjanja na vprašanje »Kdo sem?« in preizkušanje možnih življenjskih scenarijev.
- Negotovost na vseh področjih, kjer mlada oseba deluje, kar ji povzroča skrbi, saj neprestano razmišlja o izidu določene situacije.
- Čas, ko se mlada oseba lahko osredotoči nase, saj nima nadzora, kar ji omogoča sprejemanje samostojnih odločitev, kar vzajemno prinaša tudi sprejemanje in nošenje posledic sprejetih odločitev. V tem obdobju se lahko posameznik večinoma osredotoči samo nase.
- Obdobje »nekje vmes« – po eni strani se mlada oseba ne počuti več kot mladostnik oziroma najstnik, po drugi strani pa si sebe tudi ne predstavlja kot odraslo osebo.
- To obdobje je polno možnosti in optimizma, saj je to čas priložnosti spreminjanja svojih dosedanjih vzorcev, ter preoblikovanje v nekaj, kar so si vedno želeli. Z drugimi besedami, to je lahko za mlade osebe, ki so na prehodu, nov začetek.

Mladi smo v času pisanja diplomske naloge v negotovem življenjskem obdobju, polnem vprašanj, nesigurnosti in stresa. Z raziskavo želim ugotoviti kaj doživljajo študentke_i naše

fakultete ob pisanju diplomske naloge, kaj so v tem času njihove stiske in skrbi, kako si ob tem pomagaja, ter česa bi si želeli, da bi bilo to obdobje zanje lažje in manj stresno. Po mojem mnenju je raziskava za socialno delo pomembna predvsem v zato, da se sam proces pisanja diplomske naloge prepozna kot faktor stresa študentk_ov na naši fakulteti. Raziskovanje te problematike se mi zdi pomembno tako za zaposlene na fakulteti kot tudi za same študentke_e. Še posebej v današnjem času, ko je okoli nas že tako preveč negativnega stresa, je pomembno, da ga lahko, tam kjer je to mogoče, zmanjšamo oziroma omejimo.

2.1 Raziskovalna vprašanja

1. Kako študentke_i doživljajo pisanje diplomske naloge?
2. Kaj študentkam_om pri pisanju diplomske naloge predstavlja stres?
3. Kako si študentke_ki Fakultete za socialno delo pomagajo pri procesu pisanja diplomske naloge?
4. Česa bi si študentke_i Fakultete za socialno delo želeli ob pisanju diplomske naloge, da bi bilo le to zanje manj stresno?
5. Kakšen pogled imajo študentke_i na diplomsko delo kot edini način zaključevanja dodiplomskega študija na Fakulteti za socialno delo?

3. METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, saj sem z intervjuji zbirala besedne opise, ki so se nanašali na raziskovalni pojav. Raziskava je eksplorativna (poizvedovalna), ker sem se pri raziskovanju omejila na manjše število primerov in ne na celotno populacijo, uporabljala manj sistematične postopke zbiranja in analize podatkov, ter se zadovoljila z besednimi opisi (Mesec, 1997).

Raziskavo opredelim tudi kot empirično, saj sem s pomočjo spraševanja neposredno zbirala izkustveno gradivo oseb, ki so z menoj delili osebne izkušnje in doživljanje. Informacije sem pridobivala preko individualnih osebnih intervjujev, kjer sem zbirala goste besedne opise (Mesec, 1997).

3.2 Merski instrument

Merski instrument predstavlja vprašalnik. Metoda zbiranja podatkov je delno standardiziran intervju z vprašanji odprtega tipa (Mesec, 1997). Vnaprej sem si pripravila spisek vprašanj, ki pa sem jih po potrebi sproti prilagajala intervjuvancem. Mesec (2009) kot prednost odprtih vprašanj navaja to, da vprašancu ne vsiljujejo načina razmišljanja in odgovarjanja, vendar oseba lahko odgovori s svojimi besedami na osnovi lastne izkušnje. Ker sem želela, da imajo intervjuvanci svobodo pri odgovarjanju in izražanju sem se posluževala odprtega tipa vprašanj.

3.3 Populacija in vzorec

Populacijo v moji raziskavi predstavljajo vsi študenti in študentke Fakultete za socialno delo, ki v šolskem letu 2020/21 zaključujejo študij in so v procesu pisanja diplomske naloge ali pa so le-to v tem šolskem letu napisali.

Vzorec je nenaključni in priročen, saj sem intervjujale osebe, ki so mi bile najbolj dostopne. Obenem pa sem si pomagala z metodo snežne kepe, kjer so mi intervjuvanci predlagali svoje znance, prijatelje in sošolce, ki imajo lastno izkušnjo z mojo temo raziskovanja in bi bili pripravljeni sodelovati. Ker sem želela, da je moj vzorec čim bolj raznolik in reprezentativen sem intervjujale osebe vseh spolov, ter študentke_e, ki so v različnih situacijah – pisanje diplome ob študiju, tisti, ki živijo doma, pisanje diplomske naloge ob študentskem delu, itd. Tako moj vzorec predstavlja 6 študentk_ov Fakultete za socialno delo, ki imajo izkušnjo pisanja diplomske naloge v šolskem letu 2020/21.

3.4 Zbiranje podatkov

Naredila sem šest intervjujev s študenti fakultete za Socialno delo, ki imajo izkušnjo pisanja diplomske naloge v letošnjem šolskem letu. Štirje intervjuji so potekali preko video klica, dva pa sem opravila v živo na različnih lokacijah. Intervjuje sem naredila v prvem tednu meseca junija 2021, trajali pa so približno trideset minut.

V začetku pogovora sem vsem sogovornikom predstavila temo in namen mojega raziskovanja. Sodelujoče sem vprašala ali lahko pogovor posnamem in posnetke uporabim izključno za namen moje raziskovalne naloge. Intervjuje sem želela snemati z namenom, da se bom med pogovorom lahko na sogovornika zares osredotočila, opozorila pa sem tudi, da kakšen del pogovora ne rabi biti posnet če si tega ne želijo. Večina jih je v snemanje privolilo, pri dveh pa sem odgovore z njihovim dovoljenjem sproti zapisovala med samim pogovorom. Vsi intervjuvanci pa so želeli ostati anonimni.

Pogovori oziroma intervjuji so potekali brez zapletov in sama sem vzdušje dojemala kot sproščeno, bolj pogovorno.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Gradivo sem analizirala po metodi kvalitativne raziskave (Mesec, 1997). V začetni fazi obdelave podatkov sem naredila transkripcije intervjujev, tako da sem poslušala posnetke pogovorov in besedilo sproti zapisovala v Wordov dokument. Pri dveh intervjujih sem za zapis uporabila svoje zapiske, ki so nastali skozi pogovor.

Vsak intervju sem označila s svojo črko (A, B, C, D, E, F). Nato sem določila izjave kodiranja znotraj vsakega intervjuja (npr. A1, A2, A3 itd.). Izjave sem sproti zapisovala v razpredelnico. V fazi odprtega kodiranja sem izjave razporedila v razpredelnico in jim določila pojem, kategorijo in temo. Pri osnem kodiranju pa sem združevala sorodne pojme znotraj teme in kategorije ter dodala številke izjav vsakega pojma.

Celoten postopek odprtega in osnega kodiranja je v prilogah.

4. REZULTATI

V nadaljevanju bom predstavila rezultate, ki sem jih pridobila s pomočjo analize intervjujev opravljenih s šestimi študenti Fakultete za socialno delo, ki imajo izkušnjo pisanja diplomske naloge v tem šolskem letu. Podpoglavja rezultatov bodo označena kot teme, ki sem jih dobila z odprtim kodiranjem intervjujev. Tem je šest, in sicer: doživljanje procesa pisanja diplomske naloge, stres študentov ob pisanju diplomske naloge, stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija, pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge, potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge in pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija. Rezultati so podkrepljeni z izjavami intervjuvancev, ki jih zaradi boljše preglednosti zapisujem z ležečo pisavo v oklepaju, skupaj s številko izjave.

4.1 Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge

Skoraj vsi sogovorniki (C5, D1, F1) so proces pisanja diplomske naloge doživljali kot stresno (C4: *proces doživljam kot neko bolj stresno in težko obdobje v mojem življenju*). Ena od študentk je izpostavila, da je stresno zaradi hkratnega zaključevanja študija (A1: *Ja stresno, glede na to da hkrati končujem 4. letnik*). Intervjuvanka B je navedla, da je proces pisanja doživljala negativno in pozitivno (B2: *Negativno zato, ker se mi ne zdi smiselno, da smo štiri leta na fakulteti, se učimo in potem na koncu moramo še diplomu napisat*).

Študenti so v procesu pisanja diplomske naloge opazali tudi spremembe v počutju, kot je večja utrujenost (D25: *Sem pa se med samim procesom pisanja počutila tudi zelo utrujeno in sem potrebovala več počitka kot sicer, za spopadanje s takšnim stresom.*) in večja občutljivost v času pisanja (B7: *Sem pri sebi opazila, da sem bila na določene stvari v času pisanja veliko bolj občutljiva kot bi bila sicer, saj sem bila pod stresom.*) Ena študentk občutke v času pisanja opisuje kot zmedenost, nesigurnost in obremenjenost (C6: *Se pa v tem obdobju počutim tudi zelo zmedeno, nesigurno in obremenjeno k čemur pripomore to, da pišem diplomu.*).

Študent, ki je v začetku procesa pisanja diplomske naloge, je izrazil zanimanje za pisanje (E1: *Pisanje diplomske naloge mi je zanimivo*) kot tudi veselje za raziskovanje (E3: *Zelo rad raziskujem nove stvari in tematike*). Študentka D pa je zanimanje za pisanje občutila le v začetku procesa (D3: *Na začetku sem imela še veliko motivacije in je bilo pisanje zanimivo.*).

Nekaj študentov je v pogovoru izpostavilo, da je bil sam proces pisanja dolg (F2: *Diplomsko nalogo sem pisala zelo dolgo časa.*) kar je pripomoglo k samemu stresu v času pisanja (F4: *To, da se je proces pisanja zavlekel dlje kot sem mislila in ni šlo po načrtih me je spravilo v še večji*

stres). Kljub stresnosti pisanja pa ena od študentk poskuša ohraniti pozitivno mišljenje (A11: *Si pa tudi rečem, da rajši potrpim zdaj nekaj časa in imam potem mir, pa saj je stresno in je veliko obveznosti, ampak saj se da*).

4.2 Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

Sogovornike sem v nadaljevanju bolj podrobno povprašala o tem, kaj je bilo tisto, ki jim je med samim pisanjem diplomske naloge povzročalo stres. Študent in študentka, ki obenem zaključujeta študij sta izpostavili predvsem druge študijske obveznosti (A2: *Veliko obveznosti imam ker prakse nisem opravila v 3. letniku in sem delala 2 praksi v 4. letniku in moram oddati še učno mapo za 3. in 4. letnik. potem mi je malo »too much«*). Študent E razmišlja, da je zadnji letnik študija že sam po sebi težek in naporen, saj je po njegovem mnenju takrat največ obveznosti (E40: *Mislim, da je četrti letnik že tako naporen in imamo največ obveznosti, kot so težki izpiti*).

Eden glavnih in pomembnejših faktorjev stresa pri študentih ob pisanju diplomske naloge pa je bila izpostavljena časovna stiska (B8: *Največjo stisko mi je predstavljajo pomanjkanje časa*). Le-ta se pri večini študentov pojavi zaradi rokov oddaje diplomskega dela (D14: *Največji stres mi je predstavljala časovna stiska, torej da sem hotela ujeti rok oddaje*) kar pa je povezano z željo po nadaljevanju študija na drugi stopnji, ki sem jo pri večini sogovornikov lahko spoznala (F10: *Stisko mi je predstavljalo tudi to, da nisem vedela ali mi bo diplomo uspelo oddati v zadanem časovnem roku, da se vpišem na magisterij*). Kar je povečalo stres in časovno stisko v času pisanja pa je bil tudi pozen začetek samega pisanja diplome (D26: *Definitivno bi bilo manj stresno če bi se pisanja lotila prej in bolj sproti*). Večina intervjuvancev je izpostavila, da v času pisanja opravlja tudi študentsko delo (B14: *ravno to, da sem delala polni delavni čas je bilo naporno pri tem, da najdem čas še za diplomu*) kar je bil velik razlog za pomanjkanje časa in energije za pisanje diplomske naloge (C13: *delam preko študentskega servisa mi to vzame veliko časa in energije*), obenem pa je ob študentskem delu usklajevanje drugih obveznosti za študente težje (F22: *usklajevanje dela in pisanje diplome zelo stresno*). Študentsko delo je za sogovornike ključnega pomena za preživetje (E16: *Jaz vsako poletje delam, da imam dovolj denarja za čez šolsko leto, bi mi bilo veliko lažje, če bi imel poletje frej in si vzel čas za pisanje, ampak bom moral ob pisanju še delati vsak dan*). Stres časovne stiske pri pisanju ena od študentk opisuje kot težavno zaradi pisanja malo po malo, kar je vsakič znova pomenilo več časa za ugotavljanje kje nadaljevati od zadnjega pisanja (B15: *Stres mi je predstavljalo predvsem to, da si nisem vzela časa »v enem kosu«, da bi pisala, vendar sem pisala ko sem imela čas, malo pa po malo*). Pomanjkanje časa za pisanje diplomske naloge pa sem v

pogovoru zasledila tudi v osebnih okoliščinah, ki so študente pestile v času pisanja diplomske naloge (C12: *Imam tudi v zasebnem življenju druge skrbi, ki vplivajo na pomanjkanje časa in motivacije za pisanje diplomske naloge.*). Le-te so bile povezane s partnerskimi in družinskimi odnosi, kot je začetek novega razmerja (A19: *Sem pa ravno začela neko novo razmerje in je zdaj na začetku tako turbulentno, sem v oblakih in mi tudi to veliko časa vzame*) ali pa konec zveze s partnerjem (D11: *mi je stisko predstavljalo tudi to, da se je ravno zaključila dolga zveza s partnerjem zaradi česar sem bila še dodatno obremenjena*). Situacija doma je za nekatere študente predstavljala dodaten stres (F7: *Pa tudi doma smo imeli malo slabšo situacijo z zdravjem.*), kot tudi okolje v katerem je pisanje diplomske naloge potekalo (D13: *doma nisem imela toliko zasebnosti kot sem je sicer pri študijskih obveznostih vajena in jo potrebujem*). Ena od sogovornic je izpostavila stres ob selitvi na svoje in s tem povezanim iskanjem novega stanovanja (F7: *Dodatna obremenitev je bila, da sem se v času pisanja diplome s fantom preselila v stanovanje.*).

Stres ob pisanju diplomske naloge pa je za študente predstavljalo tudi sodelovanje z mentorico_jem, ki za nekatere ni bilo takšno, kot bi si želeli (B19: *Mogoče nisem imela ravno takšne podpore mentorja kot sem potrebovala.*). Ena od sogovornic je izpostavila težave v komunikaciji z mentorico (D15: *je bilo sodelovanje z mentorico na nekaterih točkah zelo težavno in stresno, saj je bila komunikacija težja kot sem si to sprva predstavljala*) medtem ko sta dve študentki doživljali stres pri samostojnem pisanju (F17: *Včasih sem imela občutek kot da sem v tem sama.*). Že pred samim začetkom pisanja pa je za eno od študentk stisko predstavljalo iskanje primerne mentorja (F23: *strasna izkušnja iskanja mentorja, saj so bili skoraj vsi že zasedeni*) za drugo pa izbira teme pisanja (D19: *stres predstavljala izbira teme, ki bi mi bila dovolj zanimiva za nadaljne raziskovanje*).

Nekaj sogovornikov je stresnost pisanja izpostavilo tudi pomanjkanje zaupanja vase, kar se je kazalo v nesigurnosti do pisanja (C19: *Velik stres pa občutim v svoji nesigurnosti do tega kar pišem.*), skrbem o tem ali gre pisanje v pravo smer (D10: *me je skrbelo tudi to, da z nalogo ne grem v pravo smer in delam kaj narobe*) in v tem, ali bo sama naloga ob koncu dovolj dobra (E22: *Stres mi predstavlja to, da me skrbi ali bo naloga narejena tako dobro kot si želim in v skladu s pričakovanji profesorjev.*). Ena od sogovornic pa je ob tem doživljala občutek, da je premalo usposobljena, da diplomsko delo napiše (F21: *Se nisem počutila dovolj pripravljeno na takšno raziskovanje.*). Študent E pa je izpostavil stres ustnega zagovora diplome (E21: *Velik stres mi že sedaj predstavlja razmišljanje o zagovoru, saj nikoli nisem bil za ustne izpite, saj nikoli nisem bil za ustne izpite, rajši kot ustno zagovarjanje imam pisanje.*). Pri študentih, ki

občutijo nezaupanje vase in v proces pisanja je bilo v pogovoru izpostavljeno tudi pomanjkanje znanja o pisanju diplomske naloge (C20: *nisem prepričana v svoje znanje o tem kako se raziskuje in dela diplomsko nalogo*), predvsem o samem raziskovanju (F20: *Največji stres mi je predstavljal metodološki del diplomske naloge, ker nisem bila prepričana ali to sploh znam narediti.*).

Vse študentke in študent pa so v pogovoru izpostavili kot dodaten faktor stresa med pisanjem diplomske naloge stiske, ki so jih doživljali v času epidemije. Za dva sogovornika je stres predstavljal prilagojen način študija v času korone in s tem povezana odsotnost osebnega stika s profesorji in sošolci (A21: *Soočam se s pomanjkanjem motivacije, ker nisem v stiku s profesorji in sošolci na fakulteti.*). Študentka kot težavo pri delu z računalnikom navaja pomanjkanje motivacije in časa pozornosti, kar povezuje z zmanjšano zmogljivostjo opravljanja obveznosti (A26: *zdaj odkar se je začela korona, se je moja zmogljivost glede opravljanja obveznosti bistveno zmanjšala*). Druga študentka je pri sebi predvsem opazila anksioznost zaradi korone (D9: *Kar je situacijo še otežilo je bila epidemija zaradi katere sem bila anksiozna in sem še težja ostala motivirana za pisanje diplomske naloge.*) Eden od intervjuvancem predvsem težavo vidi v privajanju na hitrejši tok življenja po koncu zaprtja (E24: *Ker se je življenje ustavilo sem bil čisto »out«, ko se je vse ponovno začelo nisem bil pripravljen slediti temu ponovnemu hitrejšemu toku življenja.*) Večina študentov pa je poročalo o težavah z dostopnostjo do informacij zaradi korona krize. Študentka pravi, da bi bilo sodelovanje z institucijami in uporabniki v času raziskovanja lažje, če ne bi bilo zaprtja (B27: *Torej če ne bi bilo korone bi verjetno lažje sodelovala z uporabniki in institucijami kot sem sicer.*), za druge pa je bilo zaradi nastale situacije sodelovanje z mentorjem bolj težavno (C31: *vse poteka preko računalnika in so zato konzultacije z mentorjem zame osebno težje, kot bi bile sicer, če bi to potekalo v živo*) in sama komunikacija bolj stresna in neosebna kot sicer, navaja tudi druga študentka (F16: *Z mentorico se nisva mogli videti v živo in je vse potekalo preko maila in zooma, veliko bolj neosebno*). Eden od sogovornikov pa je izpostavil, da je proces pisanja verjetno lažji, če si na fakulteti in obkrožen z ljudmi, namesto da komunikacija poteka preko maila (E26: *ko hodiš na faks in si v stiku s profesorji in sošolci proces pisanja bolj naraven, da imaš lažji dostop do profesorjev, v tem primeru pa se obremenjuješ s tem kakšen mail poslati profesorju, da ne bo preveč, ne veš kje je meja*). Dve izmed sogovornic pa sta omenili tudi težave z iskanjem literature zaradi zaprtja knjižnic v času epidemije, kar je bil dodaten faktor stresa pri samem pisanju diplome (F19: *Težje mi je bilo dobiti vire, zaradi zapiranja knjižnic.*) Poleg tega pa nekateri študenti svoje obveznosti rajši opravljajo v

knjižnjici kar je za eno od študentk v tem času predstavljalo stisko (D28: *Lažje bi mi bilo če bi bile knjižnjice odprte, kjer bi lahko iskala gradivo in v tišini in miru pisala diplomsko delo*). Eden od sogovornikov meni tudi, da je ravno korona razlog, da se veliko študentov v tem času odloči za absolventa (E25: *Mislim, da je večina mojih sošolcev ravno zaradi korone vzela absolventa, ker jim ni uspelo napisati diplomske naloge*.).

4.3 Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija

Diplomsko nalogo seveda povezujemo z zaključevanjem študija. V tem času pa študente ne skrbi le sama diplomska naloga in pisanje le-te, tevmveč tudi druge stiske in skrbi, ki jih povezujejo z zaključevanjem študija in prehodom v novo obdobje življenja. Kar sogovornike najbolj skrbi ob zaključevanju študija je negotova prihodnost, ki jih čaka (D8: *Me je obremenjevalo to, da se zaključuje študij in je moja prihodnost negotova*.). Ena od študentk se sprašuje kaj bo s pripravnštvom in zaposlitvijo po diplomi, kar ji v času pisanja diplome predstavlja dodaten stres (D30: *Manj stresa bi mi predstavljalo tudi to, da bi bila moja prihodnost bolj gotova, da bi vedela da me čaka pripravnštvo ali pa zaposlitev na tem področju*). Negotovost zaposlitve in pripravnštva pa omenjajo tudi druge sogovornice (C15: *Kaj bo z zaposlitvijo, pripravnštvom in drugim po diplomi*.). Ena od študentk pa je izpostavila, da želje po zaposlitvi treutno nima, saj se na to ne počuti pripravljena in ji misel na iskanje službe povzroča tesnobo (A14: *da bi morala poiskati službo mi povzroča tesnobo, ker kot slišim v teh razmerah služb ravno ni*), pri tem pa jo bremeni tudi to, da si s podaljšanjem študija ne želi finančno obremenjevati svojih staršev (A18: *še dodaten pritisk, da nočem bremenit stršev ali biti ne fer do njih z dodatnim letom*).

Večina sogovornic in sogovornikov občuti zmedenost in nevednost o tem kako in kje nadaljevati šolanje. Študentka se sprašuje ali si šolanje želi nadaljevati v smeri socialnega dela ali ne (C9: *nisem prepričana ali bi študij rada nadaljevala v smeri socialnega dela*) medtem ko drugi študent govori o tem, da ni prepričan ali si na drugo stopnjo študija sploh želi (E9: *Verjetno magisterij, ampak še ne vem ali si to želim*.), kar bremeni tudi eno od študentk, ki ne ve kam si v prihodnosti naprej želi (F9: *Ne vem kam bom šla naprej, ali si sploh želim iti naprej*.). Ena od sogovornic se sprašuje o naslednjem koraku, če magisterij ne bo mogoč (D5: *Spraševala sem se kaj bo moj naslednji korak, če mi ne uspe vpis na magisterij*) kar bi pri drugemu študentu povzročilo občutek izgubljenosti (E10: *Ko pomislim, da na magisterij ne bi šel, se počutim čisto izgubljen*.) Kot večjo stisko ena od sogovornic navaja predvsem to, da ne ve kaj si želi (F11: *Težko mi je predvsem, ker ne vem kaj si želim*.). Drugega študenta pa predvsem skrbi štipendija v nadaljevanju študija (E17: *Čeprav bom sedaj med magisterijem*

imel štipendijo, pa vem da je na magisterskem študiju, če vzamem absolventa, ne bom imel, kar me skrbi.).

Intervjuvanci pa so izpostavili tudi to, da jih skrbi izguba statusa študenta ter pravic povezanih z njim (E11: *Skrbi me to, da z izgubo študentskega statusa izgubiš vse pravice študenta*). Ena od študentk pravi, da si status študenta želi obdržati dlje časa, da pridobi čas za razmislek o prihodnosti (C11: *Rada obdržala študentski status, da si pridobim čas za razmislek o prihodnosti.*). Druga sogovornica pa se ne počuti pripravljeno na naslednji korak po izgubi statusa (E14: *Počutim se nepripravljeno na ta naslednji korak po izgubi statusa.*).

Kar študenti izpostavljajo je tudi to, da na stisko ob zaključevanju študija vpliva pomanjkanje informacij, ki bi jih v tem obdobju potrebovali (E12: *Pomanjkanje informacij o tem kaj se zgodi po koncu študentskega statusa.*). Študenti se sprašujejo kako je z zavodom za zaposlovanje, zdravstvenim zavarovanjem in zaposlitvijo (E13: *Ne vem kako je z zavodom za zaposlovanje, zdravstvenim zavarovanjem, zaposlitvijo, kje se najde pripravništvo.*), obenem pa lahko zasledim tudi pomanjkanje informacij o pripravništvu (F14: *da ne vem nič o pripravništvu, kako poteka, kdo to uredi in podobno pa tudi to ali se lahko zaposlim brez pripravništva ali ne*) Eni od študentk pa primanjkuje tudi znanje o tem kaj potrebuje za nadaljevanje študija na drugi fakulteti (F13: *Manjkajo mi informacije o tem kaj potrebujem za nadaljevanje študija kje drugje.*). Predvsem pa je kot velik problem izpostavljeno to, da študenti ne vedo kam se po informacije obrniti (E15: *Ne vem na koga bi se za informacije sploh lahko obrnil*) in posledično kakšne možnosti sploh obstajajo (F12: *Velik problem pa je to, da niti ne vem kje lahko najdem informacije o tem kaj sploh moje možnosti so*).

4.4 Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge

Študentkam je v pomoč pri procesu pisanja in soočanju s stresom zdrav življenjski slog, ki se kaže predvsem v gibanju in zdravi prehrani (B24: *poskušam čim bolj zdravo jest, saj kadar sem pod stresom na prehrano dam velik poudarek, ker mi to pomaga do boljšega počutja*). Večini študentkam (C, D in E) pri boljšem počutju pomagajo sprehodi, ena od študentk pa je izpostavila tudi meditacijo (A28: *gibanje, meditacija, zdrava prehrana*). V pomoč študentom pri pisanju pa je tudi skrb zase in sproščanje (C26: *Poskušam pa tudi skrbeti zase in se sproščati*), pri čemur nekaterim pomaga tudi poslušanje glasbe. Ena od študentk je izpostavila, da so ji v pomoč pri pisanju tudi slabe navade, ki jo sprostijo (C29: *kakšne slabe navade, kot so cigareti in občasna pijača, da se še bolj sprostim*). Kot pravi ena od sodelujočih je zanj pomemben urnik, rutina in načrtovanje obveznosti, da je vse narejeno sproti (A29: *Vse si*

zapisujem in delam plan kaj bom vsak dan počela in naredila). Študentu med drugim pomaga počasen proces pisanja (E27: *V pomoč mi je to, da si za pisanje vzamem čas in grem skozi proces počasi*.) Večina sogovornikov pa kot pomembno vidi tudi to, da se njihova pozornost preusmeri (E30: *Mi pomaga tudi to, da za nekaj časa o diplomi ne razmišljam, se »odklopim«*.). Pri tem pa je večini v pomoč druženje s prijatelji (D23: *druženja s prijatelji ob pijači ali dveh, da sem se lahko po napornem dnevu pisanja malo bolj sprostila in pozabila na skrbi*). Študenti se tako zavedajo, da je čas za uživanje prav tako pomemben kot čas za pisanje (B11: *Obenem pa sem tudi taka oseba, da si želim uživati in sem si tudi za to seveda vzela čas*).

Vsi sogovorniki pa so kot pomembno pomoč v pisanju diplomske naloge omenili podporo svojih bližnjih (F29: *Lažje mi je bilo, da sem to breme lahko delila z bližnjimi*.). Podpora družine je bila študentom v veliko pomoč pri pisanju diplomske naloge (C23: *Podpora družine mi je v zelo veliko pomoč, saj me spodbujajo in se vedno lahko zaupam*.) kot tudi pogovor s prijatelji in drugimi pomembnimi osebami (E28: *Zelo mi pomagajo kolegi in partner, da lahko o skrbah z njimi govorim*.). Ena od študentk je kot pomemben vir pomoči izpostavila tehnično oporo brata pri oblikovanju diplomske naloge (B22: *tehnična opora, saj mi je brat pomagal z oblikovanjem strani, ki se na to tudi bolje spozna*). Drugi študentki pa je zelo veliko pomenil pogovor s tistimi, ki delijo izkušnjo pisanja diplomske naloge (C24: *pomoč prijateljev s podobno izkušnjo je zame ključnega pomena*). Ena od sogovornic je izpostavila kot vir pomoči tudi dober odnos s šefom, ki ji je pomagal pri prilagajanju urnika dela ob samem pisanju (D24: *V veliko pomoč pa mi je bil tudi dober odnos s šefom, ki se je prilagajal mojim študijskim obveznostim*.). V veliko pomoč pa je eni od študentk finančna podpora staršev ob študiju (A17: *mi starši doma pomagajo in plačujejo, da lahko študiram, tako da ne rabim delati ob študiju*).

Kot pomembno pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge pa so študenti izpostavili tudi podporo mentorice ali mentorja s katerim sodelujejo ali so sodelovali. Sogovorniki pravijo, da je bilo samo pisanje diplomske naloge zaradi podpore mentorja lažje, saj kot pravi ena od študentk je svojo stisko lahko podelila z mentorico (F26: *Mentorica mi je bila v zelo veliko pomoč, ker sem lahko podelila svojo stisko*). Hitro odgovarjanje mentorja in obrazložitev potrebnega je za drugo študentko bilo zelo pomembno (A37: *z mojo mentorico zelo lepo sodelujeva – zelo hitro odgovarja, mi razloži vse kar potrebujem itd.*). Medtem ko tretja študentka pravi, da ji je največ pomenilo dobro vodenje mentorice skozi proces pisanja (F27: *Menorica mi je bila zares v oporo, zaradi dobrega vodenja skozi proces pisanja*.). Ena od študentk je v pogovoru izpostavila pomembnost mentorja s katerim študent sodeluje, saj le-to lahko sam proces pisanja olajša ali pa oteži (D34: *Pisanje diplomskega dela je zelo odvisno tudi*

od mentorja pri kateremu le-to delaš, saj lahko to sam proces olajša ali pa oteži.). Le-to pa potrjuje izjava druge študentke, ki pravi, da ji je bilo pisanje lažje ravno zaradi podpore mentorja (C25: *imam podporo mentorja, zaradi česar mi je pisanje definitivno lažje*).

4.5 Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge

Polovica intervjuvanih študentov bi si želela oziroma bi potrebovali več znanja o pisanju diplomske naloge, da bi bilo le-to zanje lažje (E20: *Manjka mi samo znanje o pisanju diplomske naloge*). Tu študenti izpostavljajo predvsem pomankljivost navodil za pisanje na fakulteti, za katera bi si želeli, da so bolj konkretna (F32: *Rabila bi konkretne postopke raziskovanja po korakih, da bi mi bilo pisanje lažje*.) in pa želja po več znanja o samem raziskovanju (C32: *lažje če bi na fakulteti dobila več znanj o tem kako raziskovati in več znanj o tem kako napisati diplomsko nalogo*). Sogovornica je izpostavila tudi težavo z večimi viri, ki nas učijo o pisanju diplomske naloge, a med seboj niso usklajeni (F31: *Težko je ker imaš različne vire o tem kako diplomu napisati in urediti, ampak nič ni usklajeno*.) Eden od študentov navaja, da bi si želel več opolnomočenja s strani fakultete (E36: *Želel bi si več opolnomočenja s strani fakultete*.) in večjo strukturiranost predmetov, ki se nanašajo na diplomsko delo, kjer bi se učili o tem kaj in kako zapisovati v določenih poglavjih (E34: *Predmet Diplomsko delo je bil v pomoč, ampak se mi zdi, da je bilo preveč poudarka na temah, v večjo pomoč bi mi bilo, če bi se učili o tem kaj zapisovati v določenih poglavjih in kako*).

Dve študentki sta izpostavili potrebo po spremembi rokov oddaje diplomskega dela, saj bi s tem študentom zaključnega letnika olajšali prehod na drugo stopnjo študija (D29: *bi bili roki za oddajo diplomskega dela tudi kasneje kot v juniju, kot pogoj za vključitev v drugo stopnjo študija*). Letos se je po besedah ene od študentk oddaja podaljšala za en teden, vendar pravi, da bi ji bilo lažje če bi imela na voljo še več časa (A36: *lahko bi nam rok za oddajo podaljšali še za nekaj časa*).

Polovica intervjuvanih študentk pa bi v procesu pisanja potrebovala drugačno podporo mentorja. Kot pravi ena od študentk, bi si želela, da bi že prej v procesu pisanja izvedela kaj ni prav in to popravila, da ne bi bilo vse potrebno na koncu (B25: *Potrebovala bi drugačno podporo mentorja, da bi že prej vedela če kaj ni dobro v moji nalogi in to lahko popravila namesto, da vse izvem na koncu*). Druga študentka pa je izpostavila, da bi ji bila v pomoč boljša komunikacija z mentorico (D27: *V pomoč bi mi bila tudi boljša komunikacija z mentorico*). Intervjuvani študent pa si želi več pomoči pri pripravi na zagovor diplomske naloge (E37: *da bi dobil več pomoči pri pripravi na zagovor diplomske naloge*).

4.6 Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

Sodelujoče študentke in študenti imajo o sami diplomski nalogi različno mnenje, pri večini pa se pojavlja občutek, da je diploma nepotrebna (D31: *Diplmsko delo se mi zdi popolnoma nepotrebno za zaključek dodiplomskega študija*) in nesmislna (B28: *Meni se diploma zdi nesmislna in nepotrebna*). Ena od študentk je izpostavila, da je diploma ne navdušuje, vendar se je pisanje le-te zavedala že ob vpisu na študij (A39: *Jaz sem pisanje diplomske naloge vzela v zakup že ko sem se vpisala, saj sem vedela, da bom to morala naredi.*) Le eden od intervjuvanih študentov je izpostavil, da ga pisanje in raziskovanje - ter s tem povezano pisanje diplomske naloge – veseli (E38: *Jaz s tem nimam problemov ker zelo rad pišem in raziskujem.*) Se pa vseeno nekateri študenti zavedajo pomembnosti raziskovanja v socialnem delu (B29: *zelo podpiram raziskovanje, če oseba zares nekaj naredi, razišče in odkrije*). Doprinos diplomske naloge ena od študentk vidi predvsem v pridobljenem znanju o temi, ki jo raziskuješ in pa samem raziskovanju (C35: *z diplomo pridobiš veliko novega znanja o temi, ki jo raziskuješ in pa znanja o tem kako raziskovanje*), s tem pa se strinja druga študentka, ki dodaja, da se je s pisanjem diplomske naloge veliko naučila in v temi raziskovanja postala tudi bolj samozavestna (B4: *sem vesela, da bom v prihodnje znala integrirati znanje pridobljeno z diplomom v svoje delo*). Eden od študentov poudarja kako pomembno je, da z diplomom narediš nekaj uporabnega (E2: *pomembno se mi zdi da s svojo diplomom narediš nekaj uporabnega in si vzameš čas*) o čemur razmišlja tudi druga študentka, ki pravi, da študenti v diplomsko nalogo ne vložijo dovolj truda (B31: *Mislim, da veliko študentov za diplomom napiše nekaj, samo s tem namenom, da dokončajo študij in diplomirajo, ne pa da bi zares vložili trud in nekaj raziskali tako kot je prav.*) Prav tako razmišlja o tem, da se s pisanjem diplomske naloge podaljšuje čas študija in bi sicer več študentov (prej) odšlo na drugo stopnjo študija in prešlo na trg zaposlovanja (B37: *Mislim, da bi brez diplomske naloge več študentov odšlo na drugo stopnjo študija prej in bi s tem prej prešli tudi na trg zaposlovanja.*). Druga študentka pravi da diploma ne predstavlja znanja, ki ga študent pridobi skozi štiri leta študija (D32: *ne predstavlja našega znanja, ki smo ga v vseh teh letih pridobili na fakulteti*) in dodaja, da sama diplomska naloga študentom predstavlja stres. Medtem ko ena od študentk zaključevanje dodiplomskega študija vidi kot uokvirjanje študentov, saj sama ni za zapisovanje, branje knjig in navajanje virov (F44: *te z diplomom uokvirijo - nismo vsi za zapisovanje, branje knjig in navajanje virov*).

Polovica intervjuvanih študentov navaja, da vidijo večji pomen v magistrski nalogi (F37: *če se želiš v socialnem delu zaposliti rabiš magisterij, torej je diploma brez teže in pomena.*) Ena od študentk pa meni, da ji dodiplomski študij še ni dal tega kar potrebuje, ter si želi še več naučiti

z vpisom v drugo stopnjo (A16: *Po eni strani se mi zdi, da mi faks še ni dal vsega, kar bi lahko in se moram še dosti naučit z magisterijem.*) Druga študentka vidi večjo pomembnost v izpitih, ki smo jih tekom leta opravili, kot v samem diplomskem delu (C40: *Pomembnejši se mi zdijo izpiti, ki si jih do sedaj opravil in kakšno znanje si v teh letih pridobil*). Kljub vsemu pa študenti menijo, da nek zaključek študija mora biti (F38: *Zdi se mi, da nek zaključek študija vseeno mora biti, to je kot nek zaključni ritual in to se mi zdi prav in pomembno, da je.*).

Ena od študentk razmišlja o tem kako večina družboslovnih fakultet ne uporablja diplome kot zaključek študija, vendar le bolj obsežno seminarso nalogo (F35: *večina družboslovnih faksov, ki so primerljivi z našim, diplome nima več oziroma je namest tega neka bolj obsežna seminarska*), kar za zaključevanje študija na naši fakulteti predlaga tudi druga intervjuvanka (B32: *Če nek zaključek dodiplomskega študija že mora biti potem se mi zdi seminarska naloga čisto dovolj.*). Študenti predlagajo tudi drugačne možnosti zaključevanja študija. Dve študentki pravita, da bi bil praktični izpit ali projekt ob koncu študija bolj smiseln, zaradi praktične narave dela v naši stroki (F41: *Ker je socialno delo bolj praktično se mi tudi praktični zaključek zdi bolj smislen.*). Tretja študentka razmišlja o praktičnem usposabljanju za študente ob koncu študija, kjer bi nas že izkušeni socialni delavci opazovali pri samostojnem delu in podali svoje mnenje o tem kako smo postopali (D36: *svoje znanje ob koncu študija še dodatno poglobili spraktičnim usposabljanjem, kjer bi nas že izkušeni socialni delavci opazovali pri samostojnem delu in nam nato podali mnenje o tem kako smo postopali.*)

Nekaj študentk si pri zaključevanju študija želi možnost izbire na kakšen način le-to lahko storijo (F42: *Dobro bi bilo, da bi imeli možnost izbire na kakšen način želimo zaključiti študij.*) Ena pa predlaga strokovni izpit, ki bi bil prilagojen modulu, ki ga je študent med študijem izbral (D35: *Želela bi si, da bi dodiplomski študij lahko zaključila tudi na drugačen način, na primer z nekim strokovnim izpitom, ki bi bil prilagojen glede na izbrani modul.*) Le ta študentka dodaja tudi, da bi s prakso ob koncu študija lahko nadomestili pripravništvo in s tem imeli možnost opravljanja strokovnega izpita (D38: *Namesto diplomske naloge bi lahko opravili prakso, ki bi nadomestila pripravništvo in bi potem lahko takoj opravili strokovni izpit.*), saj veliko večji pomen vidi v strokovnem izpitu kot sami diplomski nalogi. Eden od študentov pa pravi, da se mu sam sistem 4+1 ne zdi smiseln in vidi večji pomen diplomske naloge že po treh letih študija (E39: *Kar pa mi je moteče je naš sistem, ki je 4+1, torej štiri leta in diploma, po enem letu pa že takoj magisterska. Se mi zdi da bi bilo lažje in bolj smiselno delati diplomu po treh letih.*). Da bi bilo za tiste, ki študij zaključuje pisanje hitrejše in lažje pa predlaga tudi omejitev

obveznosti v zadnjem letniku (E41: *Bolje bi bilo, da se te obveznosti omejile in bi bilo tako pisanje diplome lažje in hitrejše v četrtem letniku.*).

5. RAZPRAVA IN SKLEPI

Kot sem zapisala že v teoretičnem uvodu, so študenti in študentke tista skupina mladih na katere vpliva veliko stresnih dejavnikov. V svoji raziskavi ugotavljam, da je eden pomembnejših stresorjev ob zaključevanju študija, po pričevanjih študentk in študentov, pisanje diplomske naloge. Le-to se kaže z različnimi simptomi, kot so težave s koncentracijo, občutek preobremenjenosti, težave pri sprejemanju odločitev, pomanjkanje energije, pomanjkanje volje in zanimanja, itd. Kot navajajo Dernovšek in sodelavci (2006) se simptomi stresa kažejo na čustveni in duševni, telesni in vedenjski ravni. To pa je mogoče zaznati tudi med intervjuvanci v moji raziskavi. Ugotavljam, da vsi študenti in študentke v moji raziskavi doživljajo proces pisanja diplomske naloge kot stresen, vendar ta stres ni pri vseh negativen ali škodljiv. Za nekatere pisanje diplomskega dela predstavlja dobrodošlo spodbudo v življenju in le-to doživljajo kot vznemirljiv občutek, kar povezujemo s pozitivnim stresom. Pri teh študentih je zaznati več motivacije in zanimanja za samo pisanje. Pozitiven stres osebo spodbuja k akciji, h kreativnemu delu in k rezultatom, ter ni škodljiv (Starc, 2007). Ker pa sam proces pisanja navadno traja dlje časa, se po mojih ugotovitvah lahko zgodi, da se prijazen oziroma pozitiven stres spremeni v negativnega. Tušak in Masten (2008) navajata, da se negativni stres pojavi takrat, kadar zahteve, ki pristiskajo na posameznika, presegajo njegove sposobnosti za soočanje z njimi. Ugotavljam, da pisanje diplomske naloge za večino študentov vključenih v mojo raziskavo predstavlja negativni stres.

Raziskala sem, da v času pisanja diplomske naloge študentom in študentkam stres predstavljajo tudi drugi dejavniki v povezavi s študijem in zasebnim življenjem. Stresorji, ki so povezani s študijem so predvsem druge študijske obveznosti v času pisanja, ki jih študenti morajo opraviti za zaključek študija. Študente tu pestijo predvsem izpiti in oddaje seminarских nalog, ki povzročajo časovno stisko, saj je pogoj oddaje diplomskega dela, da so vsi izpiti zaključeni. Ugotavljam tudi, da si večina raziskovancev želi kasnejšega roka za oddajo diplomskega dela v poletju, ki bi jim olajšal prehod na drugo stopnjo študija. Ule in sodelavke (2008) pravijo, da se vse več mladih odloča za izobraževanje na terciarni ravni za kar tudi v moji raziskavi zanimanje kažejo sodelujoči. Raziskala sem, da si študentke in študenti želijo diplomsko delo napisati z namenom, da študij lahko nadaljujejo in preidejo na trg zaposlovanja.

Večina študentk in študentov, ki so v raziskavi sodelovali pravi, da ob študiju dela preko študentskega servisa. Le to je zanje ključnega pomena, saj si le na tak način študentsko življenje in študij sploh lahko privoščijo. Sodelujoči v raziskavi poročajo, da je delo ob študiju nujno in

nepogrešljivo, čeprav imajo nekateri v tem času tudi finančno podporo staršev. Tu pa se zanje pojavi stres pri usklajevanju obveznosti dela, študija in časa za prijatelje ter drugo, kar jim veliko pomeni. Študenti delajo z namenom, da so lahko samostojni, imajo svoj prostor in ne bremenijo svojih staršev. Ker pa jim le-to vzame veliko časa in energije se znajdejo v časovni stiski, ko se študijsko leto bliža h koncu in je količina študijskih obveznosti večja. Gril in sodelavci (2018) so raziskali, da je za več kot dve petini študentov glavni vir prihodkov lastno delo. Kot navajajo polovica študentov dela tudi med študijskim letom, v času predavanj, tretjina je redno zaposlenih, četrtna jih dela občasno. Največ študentov dela od 20 do 40 ur na teden. Polovica le-teh dela zato, da si pokrije življenske stroške, še nekoliko več pa zato, da si poleg tega lahko še kaj privoščijo. Bohinec (2020) v svoji raziskavi ugotavlja, da študenti in študentke družboslovnih fakultet skoraj nimajo možnosti za študentsko delo v svoji stroki. Kar pomeni, da je nabiranje dragocenih delavnih izkušenj zanje težje oziroma skoraj nemogoče, razen s prostovoljnim delom.

Ugotavljam, da vse študente v času pisanja diplomske naloge bremenijo tudi osebne okoliščine. Ena od intervjuvank je izpostavila začetek novega razmerja, kot velik faktor, ki vpliva na pomanjkanje časa in motivacije za študijske obveznosti. Medtem ko druga študentka navaja, da je konec zveze s partnerjem v času pisanja diplomske naloge pripomoglo k večjemu stresu in skrbem, ter spremembi bivalnega prostora, kar ji je otežilo sam proces pisanja. Dve izmed študentk v raziskavi pa pravita, da jima dodaten stres in skrbi povzroča slabo zdravstveno stanje v družini. Drugi študenti pa govorijo tudi o skrbih pri iskanju novega stanovanja in drugih obveznostih, ki so se v času pisanja pojavljale. Torej skrbi, ki jih študentke in študenti doživljajo v zasebnem življenju vplivajo tudi na to, da je sam proces pisanja diplomske naloge zanje bolj stresen. Kot sem navedla že v teoretičnem uvodu je za mlade velik izvor stresa dogajanje v njihovi socialni mreži, ki je zanje velikega pomena. Murphy in Archer (1996) poudarjata tudi to, da so študenti pod stresom se odraža v njihovi stopnji telesnega in psihološkega zdravja, primanjkljaju kognitivnih sposobnosti, izpitni anksioznosti in stopnji izčrpanosti. Običajno in dosledno so akademski stresorji študentov vključevali izpite, časovne zahteve, tekmovanje in študijsko okolje, medtem ko so najpogostejši osebni stresorji intimni odnosi, finance in družinski konflikti.

Študenti v raziskavi navajajo, da jim sodelovanje z mentorjem sam proces pisanja diplomske naloge olajša ali pa oteži. Nekateri bi si želeli drugačne podpore, ki pa je v času pisanja niso prejeli, kar je bil razlog, da so pisanje doživljali kot bolj stresno. Občutek med nekaterimi intervjuvanci je, da so se v procesu pisanja počutili sami in nesigurni. Skrbelo jih je, da s

pisanjem ne gredo v pravo smer in da sama naloga ne bo dovolj dobra. Ta občutek je viden predvsem pri tistih, ki z oporo svojega mentorja_ice niso bili zadovoljni in jim je sodelovanje z njimi predstavljalo dodaten stres. Poleg tega pa je za študentke pri pisanju diplomskega dela stresen občutek, da jim primanjkuje znanja o pisanju diplomske naloge. Ugotavljam, da bi si študenti želeli več znanja o tem kako se v socialnem delu raziskuje in kako se sama diplomska naloga piše. Z raziskavo ugotavljam tudi, da se študenti ne čutijo pripravljene na pisanje diplomske naloge v zaključnem letniku, zaradi občutka pomanjkanja znanja o pisanju, o raziskovanju in nezaupanja vase in v svoje sposobnosti.

Študentke in študenti v raziskavi kot velik faktor stresa ob pisanju diplomske naloge navajajo tudi stiske, ki jih doživljajo v času epidemije. Te so za nekatere od intervjuvanih povezane s prilagojenim načinom študija na fakulteti, saj niso v stiku s sošolci in profesorji. Za druge je veliko stisko predstavljalo zaprtje knjižnic, zaradi česar je bil dostop do ustrezne literature otežen obenem pa možnost pisanja v okolju knjižnice, v miru in tišini, nemogoča. Študentke in študenti pa pravijo, da je v času epidemije otežena komunikacija z mentorjem_ico, saj bi si podporo in sodelovanje želeli v živo. Večina intervjuvancev je pri sebi, v tem času, opazila predvsem manjšo motivacijo za študijsko delo. Le-to pa povezujejo z novim, neosebним načinom študija in življenja, kar po njihovih pričevanjih dodatno oteži tudi pisanje diplomske naloge. Ugotavljam, da so stiske med študentkami in študenti v času epidemije povezane tudi s procesom pisanja diplomske naloge, kot tudi z drugimi študijskimi obveznostmi v tem času. Stiske, ki jih v času korona krize doživljajo študenti vplivajo na njihovo počutje, motivacijo za delo in študij ter odnos do študija.

Za omejitev širjenja koronavirusa se je učenje v celoti preselilo na splet. Učenje na daljavo ima veliko izzivov, kot to, da ni možnosti fizičnega vključevanja v študij. Kar mladi najbolj pogrešajo med tem časom, je druženje s sošolci in delanje skupinskih projektov. Za nekatere stisko predstavlja to, da pomoči od šole pri delanju nalog ne morajo dobiti fizično (Subramanian, 2020). Izbruh epidemije po navedbah Torales in sodelavcev (2020) vodi v dodatne zdravstvene težave populacije, kot so stres, tesnoba, simptomi depresije, nespečnost, zaničanje, jeza in strah.

Pisanje diplome povezujemo z zaključevanjem študija, kar po izsledkih moje raziskave študentom prinaša stiske in skrbi, ki se navezujejo na novo, nesigurno obdobje, ki jih čaka. Ugotavljam, da študente v tem času skrbi negotova prihodnost, ki nastopi z izgubo študentskega statusa. Čeprav si večina šolanje želi nadaljevati, pa nekateri intervjuvanci ne vedo ali bo to

zanje mogoče, saj še niso diplomirali. Ugotavljam tudi, da je večina sodelujočih študentov v moji raziskavi zmedenih o tem kje si študij želi nadaljevati. Študenti niso prepričani ali si želijo ostati v stroki socialnega dela ali ne. Obenem pa se vsi intervjuvanci že sedaj sprašujejo kaj bo, ko šolanje zaključijo. Študentke in študente skrbi pripravništvo, prva zaposlitev in izguba pravic, ki izhajajo iz študentskega statusa. Mladi se na naslednji korak po koncu študija ne počutijo pripravljene in si želijo podaljšati čas študija, da bi ugotovili kaj jih veseli in kako vstopiti v novo obdobje življenja. Mladi na prehodu se ne počutijo pripravljene na prvo zaposlitev. Te skrbi po izsledkih moje raziskave izhajajo tudi iz pomanjkanja znanja in informacij, ki bi si jih ob koncu študija želeli in potrebovali. Kot pravijo sodelujoči so to informacije o zavodu za zaposlovanje, zdravstvenem zavarovanju, pripravništvu, zaposlitvi, o tem kaj se zgodi ko status študenta izgubiš. Dva študenta pa sta izpostavila tudi neznanje o tem kam se po takšne informacije obrniti.

Bohinec (2020) opozarja, da so študenti in študentke nezadovoljni s področjem pripravništva in strokovnega izpita, kar v svoji raziskavi opažam tudi sama. Pripravništvo je obvezno, če oseba želi delati kot strokovni delavec_ka, najti si ga mora vsak sam, kot tudi plačati opravljanje strokovnega izpita. Pred leti so študentke in študenti Fakultete za socialno delo organizirali javni shod za pripravništvo v socialnem varstvu. Sušnik (2010) navaja, da je bil shod organiziran zaradi strahu pred neuspešnim iskanjem pripravništva in želje, da bi mladi poskrbeli za lastno prihodnost. Neurejeno financiranje pripravniških mest je problematika pripravništva, posledica pa je pomanjkanje omenjenih mest. Bohinec (2020) ugotavlja, da si tudi sedaj mladi, tako kot njihvi predhodniki, želijo, da bi se to področje reorganiziralo. Prav tako opozarja, da je strah, ki nastopi z zaključkom študija, povezan z izgubo socialne varnosti, saj študentke in študenti izgubijo nekatere socialne pravice, ki so jim pripadale zaradi študentskega statusa. Meni, da so obstoječe razmere za mlade diplomantke in diplomante zelo neugodne in paradoksalne, saj v času zaključevanja študija mladi doživljajo velike stiske in strahove.

Raziskala sem tudi kaj je študentkam in študentom v procesu pisanja diplomske naloge v pomoč, da je (bilo) lažje. Izsledki raziskave kažejo na to, da se intervjuvanci poslužujejo različnih strategij za obvladovanje stresa. Izpostavljena je telesna aktivnost, saj večina študentov pravi, da jim je šport, kot so sprehodi, telovadba, tek in podobno, v veliko pomoč. Sterle (2015) ugotavlja, da se telesno aktivni ljudje lažje spopadajo s psihosocialnim stresom, številne študije pa potrjujejo, da je splošno duševno zdravje ljudi, ki redno telovadijo, boljše. Tudi zdrava prehrana je bila v času pisanja za nekatere od študentk ključnega pomena za boljše počutje in lažje spoprijemanje s stresom. Ena od študentk pa je izpostavila, da ji v tem

času pomagajo predvsem tehnike sproščanja, kot je meditacija. Ugotavljam, da je podpora bližnjih v času pisanja diplome za študentke in študente ključnega pomena. Večina intervjuvancev je svoje skrbi in stiske v času pisanja podelila s prijatelji, partnerjem in družino. Prav tako pa so nekateri sodelujoči veliko pomoč videli v podpori mentorja oziroma mentorice s katerim so sodelovali. Kot navaja Novak (2014) je ena od tehnik spopadanja s stresom imenovana modri prijatelj, ki temelji na tem, da je pogovor zelo koristen za reševanje težav. S tem ko naše skrbi ubesedimo, ko se zaupamo učiteljem, mentorjem ali razumnim prijateljem dobimo poglobljen in bolj razločen pogled na svojo težavo. Ugotavljam tudi, da niso vse strategije spopadanja s stresom, ki jih študenti in študentke v tem času razvijejo zdrave. Dve izmed intervjuvank pravita, da jima je bila občasna alkoholna pijača in za eno izmed njiju tudi cigarete, v pomoč pri sproščanju. Klanšček (2014) pravi, da so za ljudi, ki doživljajo negativni stres pogostosto bolj tvegana vedenja, kot je pitje alkoholnih pijač, kajenje, uporaba drog, telesna neaktivnost oziroma pretirana telesna aktivnost. V svoji raziskavi tveganih vedenj s strani študentk nisem prepoznala, saj na podlagi pogovora menim, da gre v njunem primeru za občasno sprostitev, ki ni pretirana in ponavljajoča. Menim tudi, da se večina študentk in študentov s stresom ob pisanju diplomske naloge spoprijema na način usmerjen v emocije. Tu po Lazarusu in Folkmanu (1984) govorimo o izogibanju oziroma odvrčanju od problema, iskanju pomoči pri drugih in tudi izražanju čustev.

Raziskala sem, da je glavna potreba študentov ob pisanju diplomskega dela ta, da za samo pisanje diplomskega dela potrebujejo več znanja. Intervjuvanci si želijo in potrebujejo bolj konkretna navodila o tem kako raziskovati. Sicer navodila za pisanje diplomskega dela na naši fakulteti imamo, vendar pa ena od študentk izpostavlja, da je dokumentov več in med seboj niso usklajeni. Dugi študent bi si želel več znanja o tem kaj točno pisati v katerem poglavju diplomskega dela in pravi, da bi s strani fakultete potreboval več opolnomočenja. Navaja tudi, da bi predmeti, ki se navezujejo na diplomsko delo lahko bili v večjo pomoč, če bi bili zastavljeni bolj strukturirano. Nekaj sodelujočih pa bi veliko pomoč predstavljala sprememba roka oddaje diplomskega dela. Izpostavljen je bil predvsem junijski rok, katerega poskušajo ujeti študenti zaključnih letnikov z namenom, da študij nadaljujejo na drugi stopnji. Dve študentki v raziskavi navajata, da bi rok za oddajo diplomske naloge tudi kasneje v poletju, bil v veliko pomoč pri tem, da bi bilo pisanje diplomske naloge manj stresno. Polovica sodelujočih v moji raziskavi pravi, da bi v času pisanja potrebovali drugačno podporo mentorja, kar vključuje boljšo komunikacijo in več pomoči pri različnih korakih raziskave. Ugotavljam, da študentke in študenti na naši fakulteti potrebujejo predvsem več znanja o tem kako raziskovati

in več podpore s strani fakultete za pisanje diplomske naloge. Menim pa, da na to vpliva tudi prilagojen način komunikacije med študenti in mentorji, zaradi epidemije.

V raziskavi, ki sem jo opravila so intervjuvanci podali različna mnenja o sami diplomski nalogi. Večini se le-ta zdi nepotrebna in nesmislna, ter vidijo večji pomen v izpitih opravljenih tekom študija in magistrskem delu. Nekateri med sodelujočimi se zavedajo pomembnosti raziskovanja v socialnem delu in jih to tudi veseli. Nekaj študentk in študentov navaja, da so se z diplomsko nalogo veliko naučili o temi raziskovanja in samem raziskovanju, a kljub temu ne vidijo v pisanju diplomske naloge velikega doprinosa. Ugotavljam, da se študentke in študenti na naši fakulteti ne zavedajo pomembnosti raziskovanja v socialnem delu, kar menim, da zanje proces pisanja naredi še bolj mučen. Mesec (2005) opozarja, da si brez raziskovanja ne moremo zamisliti sodobnega socialnega dela, saj je raziskovanje nepogrešljiv sestavni del socialnega dela kot praktične dejavnosti in socialnega dela kot vede v tej dejavnosti. Nadaljuje, da je po eni strani raziskovanje metoda, ki jo uporabimo v okviru praktičnega projekta, na primer, ko hočemo organizirati pomoč na domu starim ljudem, potrebujemo podatke o potrebah po pomoči. Po drugi strani pa je raziskovanje kritična, teoretska refleksija, metode pomoči, ciljev in dosežkov projekta.

Študentke in študenti, ki so sodelovali v moji raziskavi, predlagajo drugačne možnosti zaključevanja dodiplomskega študija, ki bi bile zanje bolj primerne in smislne. Med možnostmi je iz strani nekaj študentk izpostavljen praktični izpit, saj kot navajajo, je praktično delo v naši stroki zelo pomembno. Kot pravi Mesec (2015) je praktikum najpomembnejši del usposabljanja študentov socialnega dela. Tu se srečujejo uporabniki, študentje, mentorji in učitelji socialnega dela. Ključno vlogo imajo študenti, katerih motivacija in samoiniciativnost sta predpogoj za njihovo uspešno delo. Center za praktične študije na naši fakulteti ima nalogo zagotavljati podporo učnemu procesu, integracijo učnih vsebin, odporo mentorjem in študentom ter usklajevanje praktične prakse. Cilji so oblikovanje kompetentnih diplomantov socialnega dela in prispevanje k razvoju poklica.

Ena od intervjuvank razmišlja o možnostih zaključevanja študija, ki bi študentom omogočile lažji prehod na trg dela. Kot možnost izpostavi zaključni izpit namesto diplome, ali praksa v zaključnem letniku, ki bi nadomestila pripravništvo. Nekaj študentov bi si namesto diplomske naloge želelo dodiplomski študij zaključiti s seminarsko nalogo, saj kot pravijo je takšna praksa pogosta tudi na drugih primerljivih družboslovnih fakultetah. Moja ugotovitev na podlagi raziskanega je, da si študenti in študentke na naši fakulteti želijo dodiplomski študij končati

hitreje, zaradi želje po nadaljevanju študija na drugi stopnji in hitrejšega prehoda na trg zaposlovanja. Le-to pa si želijo storiti na drugačne načine kot je oddaja diplomskega dela.

6. PREDLOGI

- Več možnosti študentskega dela na področju socialnega dela, da si mladi ob študiju lahko nabirajo izkušnje in obenem zaslužijo.
- Spodbujanje zaposlovanja mladih diplomantov in diplomantk socialnega dela, s sodelovanjem fakultete s potencialnimi delodajalci.
- Vzpostavitev stanovanjske politike za mlade, ki bi s subvencijami študentkam_om pomagala do dostopnejših stanovanj in lažjega prehoda v odsralost.
- Ozaveščanje študentov in študentk Fakultete za socialno delo o delu kariernega centra na fakulteti, kamor se lahko obrnejo po informacije o možnostih ob zaključku študija.
- Da si študentke in študenti za pisanje diplomske naloge vzamejo več časa.
- Omejitev študijskih obveznosti v zaključnem letniku na naši fakulteti z namenom hitrejšega in lažjega prehajanja študentov in študentk na drugo stopnjo študija.
- Omogočiti dodatni poletni rok oddaje diplomskega dela za lažje prehajanje študentov zaključnega letnika na drugo stopnjo študija.
- Vključevanje študentk in študentov na fakulteti v že obstoječe raziskave na področju socialnega dela, z namenom povečanja znanja in zanimanja za raziskovanje med študenti.
- Predlagam nadaljne raziskave o drugačnih možnostih zaključka dodiplomskega študija na Fakulteti za socialno delo, kot je diplomska naloga. Na podlagi izvedene raziskave so moji predlogi zaključevanja dodiplomskega študija na naši fakulteti sledeči:
 - Seminarska naloga.
 - Praktičen izpit, kjer študent_ka pokaže naučeno znanje v praksi in pri tem dobi povratno informacijo izkušenih socialnih delavk_ev.
 - Pisni izpit, ki bi obenem študentke in študente pripravil na strokovni izpit.
 - Bolj obsežna praksa v zaključnem letniku, ki bi nadomestila pripravništvo, ali del le – tega.

7. UPORABLJENA LITERATURA

Arnett, J. J. (2006). *Emerging adulthood in Europe: Response to Bynner*. Journal of Youth Studies, 9, 111–124.

Arnett, Jeffrey Jensen. 2000. Emerging adulthood. A theory of development from the late teens through the twenties. The American psychologist 55, št. 5:469–480.

Arnett, Jeffrey Jensen. 2015. Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties. 2. izd. New York: Oxford University Press.

Autor, S., Bijuklič, I., & Gril, A. (ur.) (2018). EVROŠTUDENT VI 2016–2018. *Socialni in ekonomski pogoji življenja študentov v Evropi. Pregled glavnih ugotovitev raziskave v Sloveniji*. Pridobljeno 22.5.2021 s

https://www.pei.si/wpcontent/uploads/2019/07/EvrostudentVI_ugotovitve.pdf

Aydin, Kâmile B. (2010). *Strategies for coping with stress as predictors of mental health*. International Journal of Human Sciences. Pridobljeno 19.5. 2021 s
<http://www.insanbilimleri.com/en>.

Beck, U. (2001). *Družba tveganja. Na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Krtina

Berlin, G., Furstenberg F. & Waters, M. (2010). *Introducing the Issue. Future of the Children* 20(1). Pridobljeno 20.5.2021 s

https://futureofchildren.princeton.edu/sites/futureofchildren/files/media/transition_to_adulthood_20_01_fulljournal.pdf

Bohinec, A. (2020). *Negotovi prehodi in stiske mladih, ki zaključujejo študij* (Magistrsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

Božič, M. (2003). *Stres pri delu: priročnik za prepoznavanje in odpravljanje stresa pri delu poslovnih sekretarjev*. Ljubljana: GV Izobraževanje.

Cohen, L., Burt, C. & Bjorck, J. (1987). Life stress and adjustments: Effects of life events experienced by young adolescents and their parents. *Developmental Psychology*, 23, 583 – 592.

Cunningham, E. G., Brandon, C. M. & Frydenberg, E. 2002. Enhancing coping resources in early adolescence through a school-based program teaching optimistic thinking skills. *Anxiety, Stress and Coping*. 15 (4): 369–381.

Dernovšek, M. Z., Gorenc, M. & Jerček, H. (2006), *Ko te stresa stres*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.

Dernovšek, M. Z., Gorenc, M., Klanšček, H. J., Tavčar, R., & Juričič, N. K. (2006). *Ko te stresa stres: kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje*. Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.

Dernovšek, M., Tavčar, R., Orel, D., Gorše Muhič, M., & Pečenik, S. (2006). Prepoznavanje in premagovanje stresa in travme. *Duševne motnje moderne dobe, Psihiatrična klinika Ljubljana*. Ljubljana. 7-8.

Dolenc P. (2015). Stres in spoprijemanje s stresom v mladostništvu. *Journal of Elementary Education*, 8(4), 177-190. Pridobljeno 20.5.2021 s <https://journals.um.si/index.php/education/article/view/402>

Fajfar, A. (2010). *Stres na delovnem mestu*. Diplomsko delo. Višješolski strokovni program. Pridobljeno 20.5.2021 s [https://bb.si/doc/diplome/Fajfar Aljosa-Stres na delovnem mestu.pdf](https://bb.si/doc/diplome/Fajfar_Aljosa-Stres_na_delovnem_mestu.pdf)

Filipovič, M. (2005). Stanovanjske razmere in stanovanjski standard družin z otroki in mladino. V A. Črnak Meglič (ur.). *Otroci in mladina v prehodni družbi. Analiza položaja v Sloveniji* (str. 189–204). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Urad RS za mladino.

Frydenberg, E. (2008). *Adolescent coping: Advances in theory, research and practice*. London: Routledge.

Grant, K., Compas, B., Thurm, A., McMahon, S., Gipson, P., Campbell, A., Krochok, K. & Westerholm, R. (2006). Stressors and child and adolescent psychopathology: Evidence of moderating and mediating effects. *Clinical Psychology Review*. 26: 257–283.

Howard, M. S. & Medway, F. J. 2004. Adolescents' attachment and coping with stress. *Psychology in Schools*. 41: 391–402.

Janževič, N. (2004). *Zdravje: Kako smo zdravi študentje*. Spekter 2004.

Jerčič, L. & Kersnič, P. (2004). Medicinska sestra in humor na delovnem mestu. Ljubljana: *Obzornik zdravstvene nege*, 38.

Jeromen, T. & Kajtna, T. (2008). *Sproščanje: moj mali priročnik*. Ljubljana: samozal. T Jeromen; Trbovlje: samozal. T. Kajtna.

- Kalebić Maglica, B. (2006). Spolne i dobne razlike adolescenata u suočavanju sa stresom vezanim uz školu. *Psihologijske teme*, 15: 7–25.
- Kampl, T. (2019). Stanovanjsko politiko moramo razumeti kot razvojno politiko. V P. Miklaužič (ur.). *Rastimo skupaj 2018. Reševanje stanovanjske problematike mladih*. Pridobljeno 23. 5. 2021 s <http://mss.si/wp/wpcontent/uploads/2019/02/RastimoSkupaj2018-stanovanjska-problematika-web-1.pdf>
- Kazele, A. (1995). *Transcendentalna meditacija – korak naprej*. Maribor: Center za transcendentalno meditacijo.
- Klanjšek, R. & Kobše, Ž. (2019). *Zaposlovanje v Slovenska mladina 2018/2019*. Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Klanjšek, R., & Lavrič, M. (2011). Zaposlovanje in podjetništvo. V M. Lavrič (ur.), *Mladina 2010. Družbeni profil mladih v Sloveniji* (str. 125–176). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo šport, Urad RS za mladino. Maribor: Aristej.
- Klanšek, J. (2014). Naučite se reči ne. *Delo – Ona*, 26. Avgust 2014, str. 28-29.
- Kogoj, T. (2008). *Ocena lastnega zdravja študentov Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani*. Raziskovalna naloga. Ljubljana: Medicinska fakulteta.
- Kolar, J. (2009). *Stresnost študija na Fakulteti za varnostne vede*. Diplomsko delo. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
- Kuhar, M. (2013). Analiza dejavnikov podaljšanega sobivanja starsev in otrok v Sloveniji. *Teorija in praksa*, 50(5/6), 791.
- Lavrič, M., & Flere, S. (2011). *Demografske spremembe in medgeneracijsko sodelovanje*. V M. Lavrič (ur.), *Mladina 2010. Družbeni profil mladih v Sloveniji* (str. 63–92). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo šport, Urad RS za mladino. Maribor: Aristej.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Lazarus, R. S. (1993). From psychological stress to the emotions: a history of changing outlooks. *Annual review of psychology*, 44, 1-2. Pridobljeno 22. 5. 2021 s <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.ps.44.020193.000245>
- Leskošek, V. (2009). Zaposlitvene možnosti mladih. *Socialno delo*, 48(4), 207–213.

- Mao, Y.(2005). Stressor, coping style and emotion of normal collage students. *Chinese Journal of Health Psychology*. No. 13(2), p136-139.
- Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B., Rape Žiberna, T., Rihter, L. (ur.) (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: NAČRTOVANJE RAZISKAVE*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, M. (2005). Metodologija raziskovanja s statistiko v študijskem programu socialnega dela. *Socialno delo*, 44(6), 367-376.
- Mesec, M. (2015). Praktični študij na fakulteti za socialno delo. *Socialno delo*, 54.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2019). *Osnovne definicije*. Pridobljeno 19. 5. 2021 s http://www.ursm.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovne_definicije/
- Mladinski svet Slovenije. (2015). *Stanovanjska problematika mladih*. Pridobljeno 23. 5. 2021 s http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/Stanovanjska_problematika_mladih_MDM_2015.pdf
- Murberg, T. A. & Bru, E. (2007). The role of neuroticism and perceived school-related stress in the associations with somatic symptoms among students in Norwegian Junior High Schools. *Journal of Adolescence*. 30: 203–212.
- Murphy, M. & Archer, J. (1996). Stressors on the college campus: A comparison of 1985 and 1993. *Journal of College Student Development*, 37, 20-28.
- Naterer, A. & Lavrič, M.(2019). "Mladi in stres v času individualizma: vloga skupnosti v doživljanju stresa med mladimi v Sloveniji." *Anthropos: Casopis za Psihologijo in Filozofijo ter za Sodelovanje Humanisticnih Ved*.
- Nateret, A. (2019). *Sklep v Slovenska mladina 2018/2019*. Zagreb: Friedrich-EbertStifung.
- Novak, F. (2014). Kako se s pomočjo imaginacije borimo proti tesnobi? Pridobljeno 3. 6. 2021 s <https://www.preberite.si/kako-se-s-pomocjo-imaginacije-lahko-borimo-proti-tesnobi/>
- Rapuš Pavel, J. (2010). Izkušnje socialne v-/izključenosti mladih v položaju dolgotrajne brezposelnosti. *Socialna pedagogika*, 14(4), 417–438.
- Rawson, H., Bloomer, K. in Kendall, A. (1994). Stress, anxiety, depression and physical illness in collage students. *The Journal od Generic Psychology*. 155(3), 321-330.

- Rešetič, Mag Jožica. (2020). "Kaj narediti, ko te stresa stres?." *zbornik prispevkov*: 65.
- Sadar, N. Č. (2002). Stres na delovnem mestu. *Teorija in praksa*, 39(1), 81-102. Pridobljeno 21.5.2021 s <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20021CernigojSadar.PDF>
- Schmidt, A. (2001), *Stres*. Ljubljana: samozal.
- Seiffge-Krenke, I., Weidemann, S., Fentner, S., Aegenheister, N. & Poebblau, M. (2001). Coping with school-related stress and family stress in healthy and clinically referred adolescents. *European Psychologist*. 6 (2): 123–132.
- Starc, R. (2007). *Stres in bolezni: od stresa do debelosti, zvišanih maščob, arterijske hipertenzije, depresije, srčnega infarkta, kapi in prezgodnje smrti*. Ljubljana: Sirius.
- Starc, R. (2009). *Stres in njegove posledice za srčno – žilni sistem*. Pridobljeno 17. 5. 2021 s https://www.zbornica-zveza.si/.../preprecimo_da_nas_strese_stres_na_delovnem_mest...
- Sterle, M. (2015). Vpliv telesne aktivnosti na stres. *Delo in varnost*. 60(1), 37-38.
- Subramanian, S., Mohamed, S., in Khanzadah, T. (2020). The coronavirus' impact on education– school students' perspective. *International Journal of Nutrition, Pharmacology, Neurological Diseases*, 10(3), 166.
- Sušnik, M. (2010). *Študentska pobuda za pripravištvo v socialnem varstvu* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
- Šenica, B. (2019). Kje bomo pa jutri spali. *Outsider*. Pridobljeno 24. 5. 2021 s <https://outsider.si/blaz-senica-kje-bomo-pa-jutri-spali>
- Študentska organizacija Slovenije. (2019). *Mednarodni dan mladih 2019 – stanovanjska problematika mladih*. Pridobljeno 5.6.2021 s <http://www.studentskaorg.si/mednarodni-dan-mladih-2019-stanovanjska-problematika-mladih>
- Torales, J., O'Higgins, M., Castaldelli-Maia, J. M., in Ventriglio, A. (2020). The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(4), 317-320.
- Trbanc, M. & Verša, D. (2002). Zaposlovanje mladih. V I. Svetlik (ur.). *Politika zaposlovanja* (str. 338–368). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Trbanc, M. (2017). Razmere na trgu dela in njihov vpliv na socialno varnost in življenjsko raven družin z otroki in mladimi. V A. Črnač Meglič & B. Kobal Tomc (ur.). *Položaj otrok v Sloveniji danes: situacijska analiza* (str. 64–81). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.

Trbanc, M., Smolej Jež, S., Dremelj, P., Narat, T., & Kobal Tomc, B. (2017). *Socialni položaj v Sloveniji 2015–2016* (Končno poročilo št. IRSSV 22/2016). Pridobljeno 21. 5. 2021 s https://www.irssv.si/upload2/Socialni%20polozaj%20v%20Sloveniji%202015_2016_dopolnjeno%20koncno%20porocilo_2.pdf

Tušak, M. "Soočanje s stresom." *Revija Kapnik* 20 (2012): 3-8.

Tušak, M. in Masten, R. (2008). *Stres in zdravje*. Znanjsteva monografija. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Ule, M. (2008). Za vedno mladi? *Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

Ule, M., Tivadar, B., Kurdija, S., & Rajšp, S. (2008). *Socialnoekonomski položaj študentov v Sloveniji*. (Poročilo). Pridobljeno 25. 5. 2021 s https://www.adp.fdv.unilj.si/podatki/spstud08/spstud08_rp6_sl_v1_r0.pdf

Ule, M. & Kuhar, M. (2003). *Mladi. Družina. Starševstvo*. Ljubljana: FDV.

Ule, M., Renner, T., Čeplak Mencin, M., & Tivadar, B. (2000). *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Urad RS za mladino.

8. PRILOGE

8.1 Vprašalnik

Okvirna vprašanja

1. Kako si doživljal/a pisanje diplomske naloge?
2. Kakšne so bile tvoje skrbi in stiske med pisanjem diplomske naloge?
3. Kaj je bilo tisto, ki ti je med pisanjem diplomske naloge predstavljalo stres?
4. Kako si si med pisanjem diplomske naloge pomagal/a, da je bilo to zate lažje?
5. Kaj bi ti lahko bilo v pomoč pri pisanju diplomske naloge, da bi bilo le to manj stresno? (Česa bi si želel/a več, manj, drugače?)
6. Kakšen je tvoj pogled na diplomsko delo kot nujen pogoj za zaključek dodiplomskega študija na naši fakulteti? (Bi si želel/a tudi drugačne možnosti zaključevanja študija in kakšne?)

8.2 Intervjuji

8.2.1 Intervju A

Študentka 4. letnika Fakultete za socialno delo, ki ob zaključevanju zadnjega letnika piše diplomsko nalogo.

Kako doživljaš pisanje diplomske naloge?

Ja stresno, glede na to da hkrati končujem 4. letnik (A1), samo to je moja odločitev, saj bi si lahko vzela še eno leto (absolventa). Veliko obveznosti imam ker prakse nisem opravila v 3. letniku in sem delala 2 praksi v 4. letniku in moram oddat še učno mapo za 3. In 4. Letnik. potem mi je malo »too much«. (A2) Mi je preveč obveznosti, ker hkrati zaključujem še študij. (A3)

Kakšne so tvoje skrbi in stiske med pisanjem diplomske naloge?

Zelo veliko je nekih obveznosti, ki jih moramo opraviti v 4. letniku, ker niti ni izpitov ampak moramo oddati zelo veliko seminarских (A4) in tukaj so roki oddaje, pa je treba delati vse stvari naenkrat in jaz nisem navajena, da je vse tako »zgoščeno« (A5). Ni tako, da bi se lahko posvetila samo pisanju diplome, je treba delati še druge stvari hkrati (A6) in to je zelo utrujajoče (A7).

Diplomo hočem napisati, ker bi rada šla naprej na magisterij (A8), drugače bi si kupila status, če ne bi vedela kaj naprej (A9). Če bi vedela kako naprej mi diploma zdaj ne bi predstavljalo takega problema, bi mi bilo malo bolj vseeno kdaj jo napišem. (A10) V zadnjem času sicer ugotavljam, da je to nek pritisk, ki ga dajem sama sebi, saj eno leto tudi ni nič takega, če si vzamem, da dokončam študij, saj kaj pa je to eno leto v primerjavi z vsemi leti, ki jih imamo v življenju. Je pa res, da jaz sem že v srednji šoli izgubila eno leto, pa na fakulteti, ko sem se prepisala tudi. Si pa tudi rečem, da rajši potrpi zdaj nekaj časa in imam potem mir, pa saj je stresno in je veliko obveznosti, ampak saj se da. (A11)

Ta proces študija bi rada čim prej nadaljevala in šla naprej študirat (na magisterij) (A12), ker si še ne želim iti delat (A13). To, da bi morala poiskati službo mi povzroča tesnobo, ker kot slišim v teh razmerah služb ravno ni (A14), obenem pa se ne počutim pripravljeno, da bi jaz že zdaj delala to kar sem se naučila (A15). Po eni strani se mi zdi da mi faks še ni dal vsega, kar bi lahko in se moram še dosti naučit z magisterijem. (A16)

Imam tudi tako srečo, da mi starši doma pomagajo in plačujejo, da lahko študiram, tako da ne rabim delati ob študiju (A17) in se mi ne zdi fer, da bi »zabluzila« še eno leto – torej, da bi vzela dodatno leto, samo za pisanje diplomske naloge. Tako, da je to še dodaten pritisk, da nočem bremeniti stršev ali biti ne fer do njih z dodatnim letom (A18). Sem pa ravno začela neko novo razmerje in je zdaj na začetku tako turbulentno, sem v oblakih in mi tudi to veliko časa vzame (A19). Še ena otežujoča stvar, ki bi jo rada dodala je bolezen v družini. Zaradi tega mi je vse skupaj še težje in se še bolj sekiram, to je še ena dodatna stvar potem. (A20)

Kaj je tisto, ki ti med pisanjem diplomske naloge predstavlja stres?

Soočam se s pomanjkanjem motivacije, ker nisem v stiku s profesorji in sošolci na fakulteti. (A21) Prilagojen način dela je težek in tečen, ker je vse preko zooma in računalnika. (A22) Jaz izgubim motivacijo ker stalno gledam v ekran. (A23) Zmanjša se mi čas kako dolgo sem lahko pozorna. (A24) In to tudi vpliva na to kako hitro sem zaključila ostale naloge, koliko sem se posvetila faksu, kar pomeni, da imam zdaj več obveznost. Nalog bi lahko imela manj, če bi delala sproti. (A25) Enostavno zdaj odkar se je začela korona, se je moja zmogljivost glede opravljanja obveznosti bistveno zmanjšala (26). To pripisujem predvsem koroni in vsemu kar pride zraven, se pravi tudi drugačnemu študijskemu procesu.

Kako si med pisanjem diplomske naloge pomagaš, da ti je lažje?

Poskušam imet neko dnevno rutino (A27), gibanje, meditacija, zdrava prehrana (A28). Vse si zapisujem in delam plan kaj bom vsak dan počela in naredila (A29), ker mi sicer to uide iz glave. Tesnoba, ki jo imam v povezavi z vsemi obveznostmi vpliva na moje zdravje. (A30) Mišljenje poskušam preokviriti, tako da si govorim, da nisem pod stresom. (A31) Jaz vrjamem, da to kar govoriš sebi je na koncu tudi tvoja realnost. Torej, če si bom govorila, da sem pod stresom, na koncu tudi bom. Poskušam biti čim bolj pomirjena, čeprav me iz vseh strani vse te stvari »rušijo«. (A32) Recimo ta vikend sem se malo izkolpila, cel vikend sem prežurala ampak sem zdej samo še bolj pod stresom (A33).

Kaj bi ti lahko bilo v pomoč pri pisanju diplomske naloge, da bi bilo le to manj stresno? (Česa bi si želel/a več, manj, drugače?)

Meni se zdi malo nepravilno, da moramo oddati diplomo do konca junija, torej nimamo te možnosti, da bi lahko pisali čez poletje. (A34) Malo pomaga, da so sedaj oddajo podaljšali za en teden. (A35) Še posebej sedaj, glede na vse kar smo študenti doživljali v času te krize, pa da moramo študenti oddati diplomo samo z enim tednom zamika, lahko bi nam rok za oddajo podaljšali še za nekaj časa (A36). Imam pa sicer veliko srečo, ker z mojo mentorico zelo lepo sodelujeva – zelo hitro odgovarja, mi razloži vse kar potrebujem itd. (A37)

Kakšen je tvoj pogled na diplomsko delo kot nujen pogoj za zaključek dodiplomskega študija na naši fakulteti?

Težko je, ker moramo imeti vse izpite zaključene za oddajo diplome. (A38) Jaz sem pisanje diplomske naloge vzela v zakup že ko sem se vpisala, saj sem vedela, da bom to morala naredit. (A39) Diploma me ravno ne navdušuje (A40), ampak nimam problema s pisanjem, vendar problem je ker imamo tako veliko obveznosti (stvari) poleg same diplome (A41).

8.2.2 Intervju B

Študentka Fakultete za socialno delo v dodatnem letu dodiplomskega študija, ki je v zadnjem mesecu oddala diplomsko delo.

Kako si doživljala pisanje diplomske naloge?

Doživljala sem negativno in pozitivno. (B1) Negativno zato, ker se mi ne zdi smiselno, da smo štiri leta na fakulteti, se učimo in potem na koncu moramo še diplomo napisat. (B2) Bi bilo drugače če bi mi nekaj zares odkrivali. Sem pa kljub temu vesela, saj sem s pisanjem diplomske naloge pridobila več samozavesti in znanja (B3), saj sem uporabljala nove modele, ki jih prej še nisem. Zato sem vesela, da bom v prihodnje znala integrirati znanje pridobljeno z diplomom

v svoje delo (B4). Definitivno pa je bilo stresno. (B5) Težko pa je bilo vse skupaj uskladiti z mojim urnikom dela, ki je bil kdaj nepredvidljiv (B6) - recimo da je nekdo »skenslal« plesno uro in bi potem v tem času lahko že pisala, če bi to vedela prej. Sem pri sebi opazila, da sem bila na določene stvari v času pisanja veliko bolj občutljiva kot bi bila sicer, saj sem bila pod stresom. (B7)

Kakšne so bile tvoje skrbi in stiske med pisanjem diplomske naloge?

Največjo stisko mi je predstavljajo pomanjkanje časa. (B8) Se mi zdi tukaj tudi veliko odvisno od družino, saj na primer če bi jaz prihajala iz neke bogate in dobro priskrbljene družine, bi si lahko vzela dlje časa, da bi se posvečala samo pisanju, tako pa sem imela v času pisanja dve službi (B9) in obenem preurejala še stanovanje (B10), kar je bilo nujno potrebno, potem tega časa preprosto ni bilo tako veliko. Obenem pa sem tudi taka oseba, da si želim uživati in sem si tudi za to seveda vzela čas (B11). Skrbelo me je tudi glede prihodnosti (B12), saj sem vedela do kdaj moram diplomirati, če želim nadaljevati reden študij na drugi stopnji (B13). Skozi dodiplomski študij sem namreč vedno bolj spoznavala, da je to nekaj kar si zares želim početi in sem v to tudi prepričana. Zato sem tudi študentsko delo ob študiju želela opravljati v tej smeri, kjer sem imela tudi veliko srečo, da sem lahko že kot študentka delala na CSD-ju. Ampak ravno to, da sem delala polni delavni čas je bilo naporno pri tem, da najdem čas še za diplomu (B14).

Kaj je bilo tisto, ki ti je med pisanjem diplomske naloge predstavljalo stres?

Stres mi je predstavljalo predvsem to, da si nisem vzela časa »v enem kosu«, da bi pisala, vendar sem pisala ko sem imela čas, malo pa po malo. (B15) To je bilo stresno ker sem potem vsakič ponovno morala ugotoviti kje sem nazadnje ostala in od tam nadaljevati, kar mi je vzelo še dodaten čas. Najbolj stresno pa mi je bilo to, da ob vseh ostalih obveznostih in stvareh je bila to še ena, ki je bila vedno zadaj v glavi, da jo je potrebno dokončati (B16), obenem pa še občutek, da se mi zdi diploma nekaj nepotrebnega (B17). Velik stres zame je bil, da sem vse delala sama. (B18) Seveda sem imela pomoč mentorja, ampak čeprav je potrdil napisano in naj bi le-to bilo vredno, je bilo ob koncu še veliko popravkov za katere nisem zvedela že prej, kljub vmesnim konzultacijam. Mogoče nisem imela ravno takšne podpore mentorja kot sem potrebovala. (B19)

Kako si si med pisanjem diplomske naloge pomagala, da je bilo to zate lažje?

Pomagala mi je podpora družine (B20), v tem smislu, da so mi bili domači v emocionalno oporo (B21) in tudi neka tehnična opora, saj mi je brat pomagal z oblikovanjem strani, ki se na to tudi bolje spozna (B22). Nekih novih navad v tem času nisem razvila, saj jaz že od vedno hodim na sprehode, tečem, plešem in se ukvarjam z drugimi športi (B23). Mi je vedno pomembno, da poskušam čim bolj zdravo jest, saj kadar sem pod stresom na prehrano dam velik poudarek, ker mi to pomaga do boljšega počutja (B24).

Kaj bi ti lahko bilo v pomoč pri pisanju diplomske naloge, da bi bilo le to manj stresno? (Česa bi si želel/a več, manj, drugače?)

Potrebovala bi drugačno podporo mentorja, da bi že prej vedela če kaj ni dobro v moji nalogi in to lahko popravila namesto, da vse izvem na koncu (B25), ampak vem da je tukaj seveda to odvisno od vsakega posameznika in pa mentorja. Bi mi bilo definitivno lažje, če ne bi bilo korone. (B26) Delati sem namreč želela z uporabniki in ko sem klicala na recimo Altro in Šent sem lahko imela stik le s strokovnimi delavkami (zunaj), saj notri nisem smela prit, kar pa je bil velik del moega raziskovanja. Torej če ne bi bilo korone bi verjetno lažje sodelovala z uporabniki in institucijami kot sem sicer. (B27)

Kakšen je tvoj pogled na diplomsko delo kot nujen pogoj za zaključek dodiplomskega študija na naši fakulteti?

Meni se diploma zdi nesmislna in nepotrebna. (B28) Sicer zelo podpiram raziskovanje, če oseba zares nekaj naredi, razišče in odkrije (B29). Zdi se mi, da je večji pomen v magistrski nalogi. (B30) Mislim, da veliko študentov za diplomo napiše nekaj, samo s tem namenom, da dokončajo študij in diplomirajo, ne pa da bi zares vložili trud in nekaj raziskali tako kot je prav. (B31) Če razmišljam kako imajo recimo na fakulteti za šport, ko zaključijo dodiplomski študij s seminarsko nalogo. Če nek zaključek dodiplomskega študija že mora biti potem se mi zdi seminarska naloga čisto dovolj. (B32) Se zavedam, da sem se z diplomsko nalogo nekaj naučila (B33) in predvsem to, da sem postala v tem kar sem raziskovala bolj samozavestna (B34). Moje mnenje je tudi, da se s pisanjem diplomske naloge podaljša proces zaključevanja študija in tega, da študenti gredo na drugo stopnjo študija (B35). Mislim, da bi brez diplomske naloge več študentov odšlo na drugo stopnjo študija prej in bi s tem prej prešli tudi na trg zaposlovanja. (B37)

8.2.3 Intervju C

Študentka Fakultete za socialno delo v dodatnem letu dodiplomskega študija, ki je v procesu pisanja diplomske naloge.

Kako doživljaš pisanje diplomske naloge?

Jaz doživljam pisanje diplomske naloge kot nek dodaten faktor stresa v mojem življenju. (C1) Poleg tega pa so tudi druge obveznosti ki so že tako stresne (C2). Že pred samim začetkom sem občutila nek odpor do pisanja diplomske naloge (C3), kar pa sedaj med samim pisanjem ni več tako prisotno. Predvsem se mi zdi, da ta proces doživljam kot neko bolj stresno in težko obdobje v mojem življenju (C4). Se pa zavedam da bom na koncu ponosna in se tudi veliko naučila (C5). Se pa v tem obdobju počutim tudi zelo zmedeno, nesigurno in obremenjeno k čemur pripomore to, da pišem diplomu. (C6)

Kakšne so tvoje skrbi in stiske med pisanjem diplomske naloge?

Srbi me to, kaj bom po koncu diplome, saj izgubim študentski status. (C7) Po eni strani si želim nadaljevati študij na drugi stopnji (C8), po drugi strani pa nisem prepričana ali bi študij rada nadaljevala v smeri socialnega dela (C9). Ker ne vem točno kaj bi v prihodnosti rada počela si želim še nekaj časa, da to ugotovim in raziščem. (C10) Rada obdržala študentski status, da si pridobim čas za razmislek o prihodnosti. (C11) Imam tudi v zasebnem življenju druge skrbi, ki vplivajo na pomanjkanje časa in motivacije za pisanje diplomske naloge. (C12) Ker obenem še delam preko študentskega servisa mi to vzame veliko časa in energije (C13). Potem pa se mi zdi tudi, da v tem obdobju veliko razmišljam o nesigurni prihodnosti, ki me čaka (C14). Kaj bo z zaposlitvijo, pripravištvom in drugim po diplomu. (C15) Seveda pa si želim prosti čas preživeti tudi s prijatelji in družino - torej usklajevanje vseh obveznosti in mojih želja je težko in mi predstavlja neko stisko (C16). Ker ne živim v domačem kraju, ampak na drugi strani Slovenije, kjer imam tudi službo in stanovanje mi tudi to zavzame nekaj časa, saj si kdaj želim obiskati dom za nekaj dni in se posvečati najbližjim, za kar pa si trenutno ne vzamem dovolj časa, saj ga nimam. Stiska mi je to, da bi si želela več časa za obisk družine pri kateri ne živim. (C17)

Kaj je tisto, ki ti med pisanjem diplomske naloge predstavlja stres?

Stres mi predstavlja samo pisanje diplome, to, da poiščem ustrezno literaturo, pravilno zapisujem in navajam itd. (C18) Velik stres pa občutim v svoji nesigurnosti do tega kar pišem. (C19) S tem mislim to, da nisem prepričana v svoje znanje o tem kako se raziskuje in dela

diplomsko nalogo (C20). Velik stres mi predstavlja tudi to usklajevanje drugih obveznosti, kot so študentsko delo, prijatelji in ostalo, skupaj s pisanjem diplomske naloge (C21), kot sem že omenila.

Kako si med pisanjem diplomske naloge pomagaš, da je lažje?

Meni predvsem pomaga to, da se pogovorjam s prijatelji in družino. (C22) Podpora družine mi je v zelo veliko pomoč, saj me spodbujajo in se vedno lahko zaupam. (C23) Svoje težave pri pisanju pa delim tudi s prijatelji, ki so proces pisanja diplomske naloge že zaključili ali pa so v podobni situaciji kot sama in mi znajo iz lastnih izkušenj svatovati, ter me v tem razumejo bolje kot drugi. Torej pomoč prijateljev s podobno izkušnjo je zame ključnega pomena (C24). Seveda mi je v zelo veliko pomoč to, da imam podporo mentorja, zaradi česar mi je pisanje definitivno lažje (C25). Poskušam pa tudi skrbeti zase in se sproščati (C26), za kar so mi v največjo pomoč sprehodi (C27) in druženje s prijatelji (C28). Mi je pa lažje tudi zaradi kakšne slabe navade, kot so cigareti in občasna pijača, da se še bolj sprostim (C29).

Kaj bi ti lahko bilo v pomoč pri pisanju diplomske naloge, da bi bilo le to manj stresno? (Česa bi si želel/a več, manj, drugače?)

Želela bi si več časa, da bi se lahko pisanju bolj posvečala. (C30) Težko mi je tudi zaradi trenutne situacije, da vse poteka preko računalnika in so zato konzultacije z mentorjem zame osebno težje, kot bi bile sicer, če bi to potekalo v živo (C31). Verjetno bi mi bilo lažje če bi na fakulteti dobila več znanj o tem kako raziskovati in več znanj o tem kako napisati diplomsko nalogo (C32), ker sem bila na izmenjavi ko so se o tem učili moji sošolci si tega nisem nikoli zares pogledala in sedaj vidim, da bi mi takšno znanje bilo v veliko pomoč. Ko razmišljam bi bilo dobro imeti tudi tutorja (študenta) na fakulteti, ki bi bil v pomoč tistim, ki zaključujemo študij (C33), torej nekdo naših let, ki to izkušnjo ima, da je v pomoč poleg samega mentorja. Definitivno si želim, da bi s pisanjem začela že prej in ne bi imela zdaj tako veliko obveznosti na kupu (C34).

Kakšen je tvoj pogled na diplomsko delo kot nujen pogoj za zaključek dodiplomskega študija na naši fakulteti?

Sicer se mi zdi, da z diplomo pridobiš veliko novega znanja o temi, ki jo raziskuješ in pa znanja o tem kako raziskovanje poteka (C35). Vseeno pa se sama lažje naučim snov za izpit iz določene literature, kot da nekaj napišem na računalniku (C36), saj mi že samo delo na računalniku povzroča nek stres, odpor (C37). Želim si, da bi bile na voljo tudi drugačne možnosti

zaključevanja študija, kot je na primer zaključni izpit. (C38) Ne vidim velikega pomena v diplomskem delu, saj je le neka naloga ob koncu študija. (C39) Pomembnejši se mi zdi izpiti, ki si jih do sedaj opravi in kakšno znanje si v teh letih pridobil. (C40)

8.2.4 Intervju D

Študentka Fakultete za socialno delo v dodatnem letu, ki je diplomirala v letošnjem šolskem letu.

Kako si doživljala pisanje diplomske naloge?

Zame je bilo pisanje diplomske naloge kar stresno. (D1) Na začetku sem imela še veliko motivacije in je bilo pisanje zanimivo. (D2) Kasneje ko pa se je sam proces pisanja zavlekel in podaljšal in ni šlo po načrtu mi je diplomska naloga postala veliko breme. (D3)

Kakšne so bile tvoje skrbi in stiske med pisanjem diplomske naloge?

Skrbelo me je predvsem to, da naloge ne bom pravočasno napisala in s tem zamudila rok za oddajo, saj sem se želela vpisati na magisterij. (D4) Spraševala sem se kaj bo moj naslednji korak, če mi ne uspe vpis na magisterij. (D5) Ali bi še naprej delala preko študentskega servisa (D6), ali naj sploh poskušam najti zaposlitev ali pripravništvo (D7), če bi se na magisterij vpisala kasneje, bi to sploh bilo smiselno. Me je obremenjevalo to, da se zaključuje študij in je moja prihodnost negotova. (D8) Kar je situacijo še otežilo je bila epidemija zaradi katere sem bila anksiozna in sem še težja ostala motivirana za pisanje diplomske naloge. (D9) Obenem me je skrbelo tudi to, da z nalogo ne grem v pravo smer in delam kaj narobe. (D10) Poleg tega pa mi je stisko predstavljalo tudi to, da se je ravno zaključila dolga zveza s parterjem zaradi česar sem bila še dodatno obremenjena (D11). Preselila sem se nazaj k staršem, kar je bil zame kar velik šok, saj že dolgo nisem živela doma. (D12) Zato doma nisem imela toliko zasebnosti kot sem je sicer pri študijskih obveznostih vajena in jo potrebujem (D13), kar pa je bilo še toliko težje, saj smo bili vsi ves čas doma, zaradi situacije s korono.

Kaj je bilo tisto, ki ti je med pisanjem diplomske naloge predstavljalo stres?

Največji stres mi je predstavljala časovna stiska, torej da sem hotela ujeti rok oddaje. (D14) Poleg tega pa mi je bilo sodelovanje z mentorico na nekaterih točkah zelo težavno in stresno, saj je bila komunikacija težja kot sem si to sprva predstavljala (D15). Težave pa mi je predstavljala tudi nedostopnost gradiva, saj so bile knjižnice v času mojega raziskovanja zaprte (D16). Stresno mi je bilo tudi to, da nisem vedela, kaj me po sami diplomi čaka, ali bom v smeri socialnega dela sploh lahko nadaljevala ali ne (D17), saj pripravništva niso zagotovljena

(D18). Že pred samim začetkom pisanja pa mi je *stres predstavljala izbira teme, ki bi mi bila dovolj zanimiva za nadaljne raziskovanje* (D19).

Kako si si med pisanjem diplomske naloge pomagala, da je bilo to zate lažje?

Veliko časa sem preživljala v naravi, ker me sprehodi v naravi zelo sproščajo. (D20) *Zelo so mi pomagali tudi pogovori z mojimi prijatelji in družino* (D21), saj so me vsi spodbujali in me poslušali, ko sem jim razlagala o mojih skrbih (D22). Pomagala so mi tudi druženja s prijatelji ob pijači ali dveh, da sem se lahko po napornem dnevu pisanja malo bolj sprostila in pozabila na skrbi (D23). *V veliko pomoč pa mi je bil tudi dober odnos s šefom, ki se je prilagajal mojim študijskim obveznostim.* (D24) *Sem pa se med samim procesom pisanja počutila tudi zelo utrujeno in sem potrebovala več počitka kot sicer, za spopadanje s takšnim stresom.* (D25)

Kaj bi ti lahko bilo v pomoč pri pisanju diplomske naloge, da bi bilo le to manj stresno? (Česa bi si želel/a več, manj, drugače?)

Definitivno bi bilo manj stresno če bi se pisanja lotila prej in bolj sproti. (D26) *V pomoč bi mi bila tudi boljša komunikacija z mentorico.* (D27) *Lažje bi mi bilo če bi bile knjižnice odprte, kjer bi lahko iskala gradivo in v tišini in miru pisala diplomsko delo.* (D28) *Če bi bili roki za oddajo diplomskega dela tudi kasneje kot v juniju, kot pogoj za vključitev v drugo stopnjo študija* (D29), bi mi to moje delo definitivno olajšalo. *Manj stresa bi mi predstavljalo tudi to, da bi bila moja prihodnost bolj gotova, da bi vedela da me čaka pripravništvo ali pa zaposlitev na tem področju.* (D30)

Kakšen je tvoj pogled na diplomsko delo kot nujen pogoj za zaključek dodiplomskega študija na naši fakulteti?

Diplmsko delo se mi zdi popolnoma nepotrebno za zaključek dodiplomskega študija (D31), saj *ne predstavlja našega znanja, ki smo ga v vseh teh letih pridobili na fakulteti* (D32) in ker tako kot meni tudi drugim to predstavlja zelo velik stres (D33). *Pisanje diplomskega dela je zelo odvisno tudi od mentorja pri kateremu le-to delaš, saj lahko to sam proces olajša ali pa oteži.* (D34)

Želela bi si, da bi dodiplomski študij lahko zaključila tudi na drugačen način, na primer z nekim strokovnim izpitom, ki bi bil prilagojen glede na izbrani modul. (D35) Ali pa, da bi svoje znanje ob koncu študija še dodatno poglobili spraktičnim usposabljanjem, kjer bi nas že izkušeni socialni delavci opazovali pri samostojnem delu in nam nato podali mnenje o tem kako smo postopali. (D36) *Torej, da bi se dodiplomski študij zaključil s praktičnim izpitom.* (D37)

Namesto diplomske naloge bi lahko opravili prakso, ki bi nadomestila pripravništvo in bi potem lahko takoj opravili strokovni izpit. (D38) Strokovni izpit se mi zdi za zaključek študija veliko bolj pomemben kot diplomska naloga. (D39)

8.2.5 Intervju E

Študent 4. letnika Fakultete za socialno delo, ki je v procesu pisanja diplomske naloge.

Kako doživljaš pisanje diplomske naloge?

Pisanje diplomske naloge mi je zanimivo (E1), ker to tudi sicer rad počnem. Zelo pomembno se mi zdi da s svojo diplomo narediš nekaj uporabnega in si vzameš čas (E2) in ne kar nekaj. Zelo rad raziskujem nove stvari in tematike (E3), ter sem na to tudi navajen.

Kakšne so tvoje skrbi in stiske med pisanjem diplomske naloge?

Glede samega pisanja diplomske naloge me skrbi, da si ne bom znal pravilno razporediti časa in dela v absolventu (E4). Skrbi me, da se bo na koncu vse skupaj nabralo in ne bom naredil tako kot si želim in vložil toliko truda kot si želim (E5). Ker bom hkrati tudi delal, da si zaslužim za preživetje (E6). Se mi pa zdi tudi, da malo zavlačujem. (E7) Se bojim kaj bo potem ko diplomiram. (E8) Verjetno magisterij, ampak še ne vem ali si to želim. (E9) Ko pomislim, da na magisterij ne bi šel, se počutim čisto izgubljeno. (E10) Skrbi me to, da z izgubo študentskega statusa izgubiš vse pravice študenta (E11)— ni več bonov, štipendije, poceni atvtobusa. Pomanjkanje informacij o tem kaj se zgodi po koncu študentskega statusa. (E12) Ne vem kako je z zavodom za zaposlovanje, zdravstvenim zavarovanjem, zaposlitvijo, kje se najde pripravništvo. (E13) Počutim se nepripravljeno na ta naslednji korak po izgubi statusa. (E14) Ne vem na koga bi se za informacije sploh lahko obrnil. (E15) Se mi pa zdi, da bom ta strah začutil bolj ob koncu magisterija kot sedaj. Jaz vsako poletje delam, da imam dovolj denarja za čez šolsko leto, bi mi bilo veliko lažje, če bi imel poletje frej in si vzel čas za pisanje, ampak bom moral ob pisanju še delati vsak dan. (E16) Čeprav bom sedaj med magisterijem imel štipendijo, pa vem da je na magisterskem študiju, če vzamem absolventa, ne bom imel, kar me skrbi. (E17)

Kaj je tisto, ki ti med pisanjem diplomske naloge predstavlja stres?

Problem imam morda z metodologijo, saj nikoli nisem našel nekih konkretnih navodil za recimo citiranje in imam tu malo težav (E18). Ampak morda je to moja krivda, saj dokumentov še nisem čisto pregledal in ne vem ali takšna navodila že obstajajo ali ne. Manjka mi ta konkreten dokument oziroma navodila. (E19) Če pa ta dokument obstaja je morda malo čudno, da se

študent v četrtem letniku sprašuje kje je in ali obstaja. *Manjka mi samo znanje o pisanju diplomske naloge.* (E20) *Velik stres mi že sedaj predstavlja razmisljanje o zagovoru, saj nikoli nisem bil za ustne izpite, rajši kot ustno zagovarjanje imam pisanje.* (E21) Ne vem kaj pričakovati. *Stres mi predstavlja to, da me skrbi ali bo naloga narejena tako dobro kot si želim in v skladu s pričakovanji profesorjev.* (E22)

Tudi korona je zelo vplivala na moje počutje in mislim, da bi v drugačnem primeru že diplomiral. (E23) *Ker se je življenje ustavilo sem bil čisto »out«, ko se je vse ponovno začelo nisem bil pripravljen slediti temu ponovnemu hitrejšemu toku življenja.* (E24) Ravno zato sem se tudi odločil za absolventa. *Mislim, da je večina mojih sošolcev ravno zaradi korone vzela absolventa, ker jim ni uspelo napisati diplomske naloge.* (E25) Menim tudi, da *ko hodiš na faks in si v stiku s profesorji in sošolci proces pisanja bolj naraven, da imaš lažji dostop do profesorjev, v tem primeru pa se obremenjuješ s tem kakšen mail poslati profesorju, da ne bo preveč, ne veš kje je meja* (E26).

Kako si med pisanjem diplomske naloge pomagaš, da je to zate lažje?

V pomoč mi je to, da si za pisanje vzamem čas in grem skozi proces počasi. (E27) *Zelo mi pomagajo kolegi in partner, da lahko o skrbah z njimi govorim.* (E28) *Veliko mi pomeni, da imam prostor in mir v stanovanju, da se lahko zberem in delam* (E29). *Mi pomaga tudi to, da za nekaj časa o diplomi ne razmišljam, se »odklopim«.* (E30) *Da nisem skos v tem procesu, ampak se tudi malo odmaknem.* (E31) *Pomaga mi to, da poskušam v zadnjem času več vaditi ustno nastopanje in s tem biti bolj samozavesten za zagovor* (E32). *V veliko pomoč mi je tudi dober odnos z mentorico.* (E33)

Kaj bi ti lahko bilo v pomoč pri pisanju diplomske naloge, da bi bilo le to manj stresno? (Česa bi si želel/a več, manj, drugače?)

Predmet Diplomsko delo je bil v pomoč, ampak se mi zdi, da je bilo preveč poudarka na temah, v večjo pomoč bi mi bilo, če bi se učili o tem kaj zapisovati v določenih poglavjih in kako. (E34) *Mislim, da bi predmeti, ki se navezujejo na diplomsko delo lahko bili zastavljeni bolj strukturirano.* (E35) *Želel bi si več opolnomočenja s strani fakultete.* (E36) *Da te bolje pripravijo na sam zagovor, da veš kaj te čaka in kako se v različnih primerih odzivati. Torej, da bi dobil več pomoči pri pripravi na zagovor diplomske naloge* (E37).

Kakšen je tvoj pogled na diplomsko delo kot nujen pogoj za zaključek dodiplomskega študija na naši fakulteti?

Jaz s tem nimam problemov ker zelo rad pišem in raziskujem. (E38) Kar pa mi je moteče je naš sistem, ki je 4+1, torej štiri leta in diploma, po enem letu pa že takoj magistrska. Se mi zdi da bi bilo lažje in bolj smiselno delati diplomu po treh letih. (E39) Mislim, da je četrti letnik že tako naporen in imamo največ obveznosti, kot so težki izpiti. (E40) Bolje bi bilo, da se te obveznosti omejile in bi bilo tako pisanje diplome lažje in hitrejše v četrtem letniku. (E41)

8.2.6 Intervju F

Študentka dodatnega letnika Fakultete za socialno delo, ki je v zadnjem mesecu oddala diplomsko nalogo.

Kako si doživljala pisanje diplomske naloge?

Zelo stresno. (F1) Diplomsko nalogo sem pisala zelo dolgo časa. (F2) Na začetku je bilo še v redu, se mi je zdelo, da mi bo uspelo ob pravem času, ko pa sem začela delati praktični del se je vse skupaj zelo zakompliciralo in mi vzelo več časa kot sem mislila, da mi bo. (F3) To, da se je proces pisanja zavlekel dlje kot sem mislila in ni šlo po načrtih me je spravilo v še večji stres. (F4)

Kakšne so bile tvoje skrbi in stiske med pisanjem diplomske naloge?

Dodatna obremenitev je bila, da sem se v času pisanja diplome s fantom preselila v stanovanje. (F5) Ta naslednji korak preselitve na svoje je bil tudi po svoje naporen. Stresno je bilo iskanje stanovanja. (F6) Pa tudi doma smo imeli malo slabšo situacijo z zdravjem. (F7) Skrbela me je tudi negotovost glede prihodnosti. (F8) Ne vem kam bom šla naprej, ali si sploh želim iti naprej. (F9) Stisko mi je predstavljalo tudi to, da nisem vedela ali mi bo diplomu uspelo oddati v zadanem časovnem roku, da se vpišem na magisterij. (F10) Težko mi je predvsem, ker ne vem kaj si želim. (F11) Velik problem pa je to, da niti ne vem kje lahko najdem informacije o tem kaj sploh moje možnosti so (F12) in kaj me pri določenem poklicu čaka, kaj lahko z njim počnem. Manjkajo mi informacije o tem kaj potrebujem za nadaljevanje študija kje drugje. (F13) Tudi to, da ne vem nič o pripravništvu, kako poteka, kdo to uredi in podobno, pa tudi to ali se lahko zaposlim brez pripravništva ali ne (F14). Med samim pisanjem pa so bili te občutki še bolj intenzivni.

Kaj je bilo tisto, ki ti je med pisanjem diplomske naloge predstavljalo stres?

V stres me je spravljal celotna situacija s korono. (F15) Z mentorico se nisva mogli videti v živo in je vse potekalo preko maila in zooma, veliko bolj neosebno. (F16) Včasih sem imela občutek kot da sem v tem sama. (F17) Občutek, da sem premalo usposobljena, da naredim diplomu.

(F18) *Težje mi je bilo dobiti vire, zaradi zapiranja knjižnic.* (F19) *Največji stres mi je predstavljal metodološki del diplomske naloge, ker nisem bila prepričana ali to sploh znam narediti.* (F20) *Se nisem počutila dovolj pripravljeno na takšno raziskovanje.* (F21) *Ker sem med pisanjem tudi delala je bilo usklajevanje dela in pisanje diplome zelo stresno* (F22). *Že pred samim pisanjem pa je bila zame strasna izkušnja iskanja mentorja, saj so bili skoraj vsi že zasedeni* (F23).

Kako si si med pisanjem diplomske naloge pomagala, da je bilo to zate lažje?

Meni najbolj pomaga *poslušanje glasbe* (F24) in *sprehodi* (F25). *Mentorica mi je bila v zelo veliko pomoč, ker sem lahko podelila svojo stisko* (F26) tega, da imam občutek da ne znam in ne morem. *Menorica mi je bila zares v oporo, zaradi dobrega vodenja skozi proces pisanja.* (F27) *Veliko sem govorila s kolegi o pisanju diplome, o tem kaj doživljam.* (F28) *Lažje mi je bilo, da sem to breme lahko delila z bližnjimi.* (F29)

Kaj bi ti lahko bilo v pomoč pri pisanju diplomske naloge, da bi bilo le to manj stresno? (Česa bi si želel/a več, manj, drugače?)

Menim, da bi *lahko imeli veliko boljša navodila za pisanje diplomske naloge na FSD-ju* (F30). *Težko je ker imaš različne vire o tem kako diplomu napisati in urediti, ampak nič ni usklajeno.* (F31) *Za svojo raziskavo nisem našla točnih navodil kako naj postopam po korakih. Rabila bi konkretne postopke raziskovanja po korakih, da bi mi bilo pisanje lažje.* (F32) *Več pomoči bi potrebovala tudi pri iskanju virih in znanju o tem kateri so primerni in kateri ne.* (F33)

Kakšen je tvoj pogled na diplomsko delo kot nujen pogoj za zaključek dodiplomskega študija na naši fakulteti?

Se popolnoma ne strinjam s tem, da je diploma edini pogoj za zaključek dodiplomskega študija. (F34) *Predvsem zato, ker večina družboslovnih faksov, ki so primerljivi z našim, diplome nima več oziroma je namest tega neka bolj obsežna seminarska* (F35). *Se mi ne zdi fer, da smo mi eni edinih, ki še imamo diplomu.* (F36) *Pa tudi, če se želiš v socialnem delu zaposliti rabiš magisterij, torej je diploma brez teže in pomena.* (F37)

Zdi se mi, da nek zaključek študija vseeno mora biti, to je kot nek zaključni ritual in to se mi zdi prav in pomembno, da je. (F38) *Bolj obsežna seminarska se mi zdi bolj smiselna.* (F39) *Ali pa kakšen praktičen projekt.* (F40) *Ker je socialno delo bolj praktično se mi tudi praktični zaključek zdi bolj smislen.* (F41) *Dobro bi bilo, da bi imeli možnost izbire na kakšen način želimo zaključiti študij.* (F42) *Meni je ustno zagovarjanje in izražanje lažje, kot pisanje.* (F43)

Zato bi mi bilo boljše, da bi projekt ali raziskovanje zagovarjala ustno, brez, da bi rabila zapisovati. Se mi zdi, da sem bila tu prikrajšana, saj *te z diplomo uokvirijo - nismo vsi za zapisovanje, branje knjig in navajenje virov* (F44).

8.3 Odprto kodiranje

8.3.1 Odprto kodiranje intervju A

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	<i>Ja stresno, glede na to da hkrati končujem 4. letnik</i>	Je stresno, zaradi hkratnega zaključevanja študija	Doživljanje stresa	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
A2	<i>Veliko obveznosti imam ker prakse nisem opravila v 3. letniku in sem delala 2 praksi v 4. letniku in moram oddat še učno mapo za 3. in 4. letnik. potem mi je malo »too much«.</i>	Oveznosti ob zaključevanju študija	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A3	<i>Mi je preveč obveznosti, ker hkrati zaključujem še študij.</i>	Oveznosti ob zaključevanju študija	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A4	<i>Zelo veliko je nekih obveznosti, ki jih moramo opraviti v 4. letniku, ker niti ni izpitov ampak moramo oddati zelo veliko seminarских</i>	Oddaja seminarских nalog	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A5	<i>tukaj so roki oddaje, pa je treba delati vse stvari naenkrat in jaz nisem navajena, da je vse tako »zgoščeno«</i>	Rok oddaje diplomske naloge	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A6	<i>Ni tako, da bi se lahko posvetila samo pisanju diplome, je treba delati še druge stvari hkrati</i>	Oveznosti ob zaključevanju študija	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A7	<i>je zelo utrujajoče</i>	Utrujenost	Počutje v času pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
A8	<i>Diplomo hočem napisati, ker bi rada šla naprej na magisterij</i>	Želja po nadaljevanju študija na drugi stopnji	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

A9	<i>bi si kupila status, če ne bi vedela kaj naprej</i>	Podaljšanje statusa	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
A10	<i>Če bi vedela kako naprej mi diploma zdaj ne bi predstavljalo takega problema, bi mi bilo malo bolj vseeno kdaj jo napišem.</i>	Želje za prihodnost	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
A11	<i>Si pa tudi rečem, da rajši potrpi zdaj nekaj časa in imam potem mir, pa saj je stresno in je veliko obveznosti, ampak saj se da.</i>	Potrpljenje skozi proces pisanja kljub stresu	Dolg proces pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
A12	<i>proces študija bi rada čim prej nadaljevala in šla naprej študirat (na magisterij)</i>	Želja po nadaljevanju študija na drugi stopnji	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A13	<i>si še ne želim iti delat</i>	Ni želje po zaposlitvi	Zaposlitev	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
A14	<i>da bi morala poiskati službo mi povzroča tesnobo, ker kot slišim v teh razmerah služb ravno ni</i>	Tesnoba pri iskanju službe	Zaposlitev	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
A15	<i>se ne počutim pripravljeno, da bi jaz že zdaj delala to kar sem se naučila</i>	Nepripravljenost na zaposlitev	Zaposlitev	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
A16	<i>Po eni strani se mi zdi, da mi faks še ni dal vsega, kar bi lahko in se moram še dosti naučit z magisterijem.</i>	Videnje večjega pomena v magistrski nalogi	Pomembnost drugega	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
A17	<i>mi starši doma pomagajo in plačujejo, da lahko študiram, tako da ne rabim delati ob študiju</i>	Finančna pomoč staršev ob študiju	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
A18	<i>še dodaten pritisk, da nočem bremeniti stršev ali biti ne fer do njih z dodatnim letom</i>	Strah pred bremenitvijo staršev	Pritisk družine	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
A19	<i>Sem pa ravno začela neko novo razmerje in je zdaj na začetku tako</i>	Začetek novega razmerja	Osebnostne okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

	<i>turbulentno, sem v oblakih in mi tudi to veliko časa vzame</i>			
A20	<i>Še ena otežujoča stvar, ki bi jo rada dodala je bolezen v družini. Zaradi tega mi je vse skupaj še težje in se še bolj sekiram, to je še ena dodatna stvar potem.</i>	Bolezen v družini	Osebne okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A21	<i>Soočam se s pomanjkanjem motivacije, ker nisem v stiku s profesorji in sošolci na fakulteti.</i>	Pomanjkanje motivacije	Prilagojen način študija v času epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A22	<i>Prilagojen način dela je težek in tečen, ker je vse preko zooma in računalnika.</i>	Delo na računalniku	Prilagojen način študija v času epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A23	<i>Jaz izgubim motivacijo ker stalno gledam v ekran.</i>	Pomanjkanje motivacije	Prilagojen način študija v času epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A24	<i>Zmanjša se mi čas kako dolgo sem lahko pozorna.</i>	Delo na računalniku	Prilagojen način študija v času epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A25	<i>Nalog bi lahko imela manj, če bi delala sproti.</i>	Sprotno delo	Urniki	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
A26	<i>zdaj odkar se je začela korona, se je moja zmogljivost glede opravljanja obveznosti bistveno zmanjšala</i>	Zmanjšana zmogljivost opravljanja obveznosti	Izguba motivacije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A27	<i>Poskušam imet neko dnevno rutino</i>	Dnevna rutina	Urniki	Pomoč ob pisanju diplomske naloge
A28	<i>gibanje, meditacija, zdrava prehrana</i>	Gibanje, meditacija, zdrava prehrana	Zdrav življenjski slog	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
A29	<i>Vse si zapisujem in delam plan kaj bom vsak dan počela in naredila</i>	Načrtovanje dneva	Urniki	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
A30	<i>Tesnoba, ki jo imam v povezavi z vsemi obveznostmi vpliva na moje zdravje.</i>	Občutek tesnobe zaradi vseh obveznosti	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A31	<i>Mišljenje poskušam preokvirati, tako da si govorim, da nisem pod stresom.</i>	Preokviritev mišljenja v pozitivno		Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge

A32	<i>Poskušam biti čim bolj pomirjena, čeprav me iz vseh strani vse te stvari »rušijo«.</i>	Pomirjanje	Sproščanje	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
A33	<i>ta vikend sem se malo izkolpila, cel vikend sem prežurala ampak sem zdej samo še bolj pod stresom</i>	Druženje	Preusmeritev pozornosti	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
A34	<i>Meni se zdi malo nepravilno, da moramo oddati diplomo do konca junija, torej nimamo te možnosti, da bi lahko pisali čez poletje.</i>	Rok oddaje diplomskega dela	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A35	<i>Malo pomaga, da so sedaj oddajo podaljšali za en teden.</i>	Sprememba v rokih za oddajo diplome	Rok oddaje diplomskega dela	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
A36	<i>lahko bi nam rok za oddajo podaljšali še za nekaj časa</i>	Sprememba v rokih za oddajo diplome	Rok oddaje diplomskega dela	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
A37	<i>z mojo mentorico zelo lepo sodelujeva – zelo hitro odgovarja, mi razloži vse kar potrebujem itd.</i>	Sodelovanje z mentorico, hitro odgovarjanje, razložitev potrebnega	Podpora mentorice_je	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
A38	<i>Težko je, ker moramo imeti vse izpite zaključene za oddajo diplome.</i>	Težavnost tega, da morajo biti za oddajo diplome zaključeni vsi izpiti	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
A39	<i>Jaz sem pisanje diplomske naloge vzela v zakup že ko sem se vpisala, saj sem vedela, da bom to morala naredi.</i>	Zavedanje, da je ob koncu študija potrebno napisati diplomsko nalogo	Mnenje o diplomskem delu	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
A40	<i>Diploma me ravno ne navdušuje</i>	Nenavdušenje nad diplomom	Mnenje o diplomskem delu	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
A41	<i>nimam problema s pisanjem, vendar problem je ker imamo tako veliko obveznosti (stvari) poleg same diplome</i>	Obveznosti ob zaključevanju študija	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

8.3.2 Odprto kodiranje intervju B

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B1	<i>Doživljala sem negativno in pozitivno.</i>	Doživljanje negativno in pozitivno	Doživljanje stresa	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
B2	<i>Negativno zato, ker se mi ne zdi smiselno, da smo štiri leta na fakulteti, se učimo in potem na koncu moramo še diplomu napisat.</i>	Nesmiselnost diplome	Mnenje o pisanju diplomskega dela	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B3	<i>sem s pisanjem diplomske naloge pridobila več samozavesti in znanja</i>	Več samozavesti in znanje pridobljenega s pisanjem diplomske naloge	Mnenje o pisanju diplomskega dela	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B4	<i>sem vesela, da bom v prihodnje znala integrirati znanje pridobljeno z diplomom v svoje delo</i>	Integracija znanja pridobljenega z diplomom v delo	Mnenje o diplomskem delu	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B5	<i>Definitivno pa je bilo stresno.</i>	Je stresno	Doživljanje stresa	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
B6	<i>Težko pa je bilo vse skupaj uskladiti z mojim urnikom dela, ki je bil kdaj nepredvidljiv</i>	Težave pri usklajevanju urnika	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B7	<i>Sem pri sebi opazila, da sem bila na določene stvari v času pisanja veliko bolj občutljiva kot bi bila sicer, saj sem bila pod stresom.</i>	Večja občutljivost	Počutje v času pisanja	Doživljanje pisanja diplomske naloge
B8	<i>Največjo stisko mi je predstavljajo pomanjkanje časa.</i>	Pomanjkanje časa	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B9	<i>če bi jaz prihajala iz neke bogate in dobro priskrbljene družine, bi si lahko vzela dlje časa, da bi se posvečala samo pisanju, tako pa sem imela v času pisanja dve službi</i>	Študentsko delo	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B10	<i>preurejala še stanovanje</i>	Preurejanje stanovanja	Osebnostne okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

B11	<i>Obenem pa sem tudi taka oseba, da si želim uživati in sem si tudi za to seveda vzela čas</i>	Čas za uživanje	Preusmeritev pozornosti	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
B12	<i>Skrbelo me je tudi glede prihodnosti</i>	Skrbi zaradi prihodnosti	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
B13	<i>sem vedela do kdaj moram diplomirati, če želim nadaljevati reden študij na drugi stopnji</i>	Želja po nadaljevanju študija na drugi stopnji	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B14	<i>ravno to, da sem delala polni delavni čas je bilo naporno pri tem, da najdem čas še za diplomo</i>	Študentsko delo	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B15	<i>Stres mi je predstavljalo predvsem to, da si nisem vzela časa »v enem kosu«, da bi pisala, vendar sem pisala ko sem imela čas, malo pa po malo.</i>	Pisanje malo po malo in ne v enem kosu	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B16	<i>ob vseh ostalih obveznostih in stvareh je bila to še ena, ki je bila vedno zadaj v glavi, da jo je potrebno dokončati</i>	Dodatna obveznost zadaj v glavi, ki jo je potrebno dokončati	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B17	<i>občutek, da se mi zdi diploma nekaj nepotrebnega</i>	Nepotrebnost diplome	Mnenje o pisanju diplomskega dela	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B18	<i>Velik stres zame je bil, da sem vse delala sama.</i>	Samostojno delo	Sodelovanje z mentorico_jem	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B19	<i>Mogoče nisem imela ravno takšne podpore mentorja kot sem potrebovala.</i>	Potreba po drugačni podpori mentorja	Sodelovanje z mentorico_jem	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B20	<i>Pomagala mi je podpora družine</i>	Podpora družine	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
B21	<i>so mi bili domači v emocionalno oporo</i>	Podpora družine	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
B22	<i>tehnična opora, saj mi je brat pomagal z oblikovanjem strani, ki se na to tudi bolje spozna</i>	Tehnična opora	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge

B23	<i>novih navad v tem času nisem razvila, saj jaz že od vedno hodim na sprehode, tečem, plešem in se ukvarjam z drugimi športi</i>	Sprehodi, tek in drugi športi	Zdrav življenjski slog	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
B24	<i>poskušam čim bolj zdravo jest, saj kadar sem pod stresom na prehrano dam velik poudarek, ker mi to pomaga do boljšega počutja</i>	Zdrava prehrana za boljše počutje	Zdrav življenjski slog	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
B25	<i>Potrebovala bi drugačno podporo mentorja, da bi že prej vedela če kaj ni dobro v moji nalogi in to lahko popravila namesto, da vse izvem na koncu</i>	Potreba po drugačni podpori mentorja	Sodelovanje z mentorico_jem	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
B26	<i>Bi mi bilo definitivno lažje, če ne bi bilo korone.</i>	Vpliv korone na počutje	Izguba motivacije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B27	<i>Torej če ne bi bilo korone bi verjetno lažje sodelovala z uporabniki in institucijami kot sem sicer.</i>	Lažje bi bilo sodelovanje z institucijami in uporabniki	Težave z dostopnostjo zaradi epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
B28	<i>Meni se diploma zdi nesmislna in nepotrebna</i>	Nesmiselnost diplome	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B29	<i>zelo podpiram raziskovanje, če oseba zares nekaj naredi, razišče in odkrije</i>	Pomembnost raziskovanja	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B30	<i>Zdi se mi, da je večji pomen v magistrski nalogi</i>	Videnje večjega pomena v magistrski nalogi	Pomembnost drugega	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B31	<i>Mislím, da veliko študentov za diplomó napiše nekaj, samo s tem namenom, da dokončajo študij in diplomirajo, ne pa da bi zares vložili trud in nekaj raziskali tako kot je prav.</i>	Študenti ne vložijo dovolj truda v diplomsko nalogo	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B32	<i>Če nek zaključek dodiplomskega študija že mora biti</i>	Seminarska naloga	Predlogi o drugačnih načinih	Pogled študentov na diplomsko delo

	<i>potem se mi zdi seminarska naloga čisto dovolj.</i>		zaključevanja študija na FSD	kot zaključek študija
B33	<i>Se zavedam, da sem se z diplomsko nalogo nekaj naučila</i>	Novo znanje pridobljeno s pisanjem diplomske naloge	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B34	<i>sem postala v tem kar sem raziskovala bolj samozavestna</i>	Več samozavesti o tem kar je raziskovano	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B35	<i>se s pisanjem diplomske naloge podaljša proces zaključevanja študija in tega, da študenti gredo na drugo stopnjo študija</i>	Podaljšanje časa študija zaradi diplomske naloge	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B36	<i>Se zavedam, da sem se z diplomsko nalogo nekaj naučila</i>	Novo znanje pridobljeno s pisanjem diplome	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
B37	<i>Mislim, da bi brez diplomske naloge več študentov odšlo na drugo stopnjo študija prej in bi s tem prej prešli tudi na trg zaposlovanja.</i>	Brez diplomske naloge bi več študentov odšlo na drugo stopnjo študija in prešlo na trg zaposlovanja	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

8.3.3 Odprto kodirne intervju C

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
C1	<i>Jaz doživljam pisanje diplomske naloge kot nek dodaten faktor stresa v mojem življenju.</i>	Dodaten faktor stresa	Doživljanje stresa	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
C2	<i>tudi druge obveznostih ki so že tako stresne</i>	Druge obveznosti	Osebnosti okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C3	<i>odpor do pisanja diplomske naloge</i>	Odpor do pisanja diplomske naloge	Počutje v času pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
C4	<i>proces doživljam kot neko bolj stresno in težko obdobje v mojem življenju</i>	Stresno obdobje	Doživljanje stresa	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
C5	<i>bom na koncu ponosna in se tudi veliko naučila</i>	Ponos in znanje na koncu	Mnenje o diplomski nalogi	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
C6	<i>Se pa v tem obdobju počutim tudi zelo zmedeno, nesigurno in</i>	Zmedenost, nesigurnost in obremenjenost	Počutje v času pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge

	<i>obremenjeno k čemur pripomore to, da pišem diplomo.</i>			
C7	<i>Srbi me to, kaj bom po koncu diplome, saj izgubim študentski status.</i>	Skrb kaj bo po diplomi	Izguba študentskega statusa	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
C8	<i>si želim nadaljevati študij na drugi stopnji</i>	Želja po nadaljevanju študija na drugi stopnji	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C9	<i>nisem prepričana ali bi študij rada nadaljevala v smeri socialnega dela</i>	Zmedenost o tem kje nadaljevati šolanje	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
C10	<i>Ker ne vem točno kaj bi v prihodnosti rada počela si želim še nekaj časa, da to ugotovim in raziščem.</i>	Želja po več časa za odločanje o prihodnosti	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
C11	<i>Rada obdržala študentski status, da si pridobim čas za razmislek o prihodnosti.</i>	Podaljšanje študentskega statusa z namenom pridobitve več časa	Izguba študentskega statusa	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
C12	<i>Imam tudi v zasebnem življenju druge skrbi, ki vplivajo na pomanjkanje časa in motivacije za pisanje diplomske naloge.</i>	Skrbi v zasebnem življenju, ki vplivajo na motivacijo in pomanjkanje časa	Osebnosti okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C13	<i>delam preko študentskega servisa mi to vzame veliko časa in energije</i>	Študentsko delo	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C14	<i>veliko razmišljam o nesigurni prihodnosti, ki me čaka</i>	Razmišljanje o nesigurni prihodnosti	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
C15	<i>Kaj bo z zaposlitvijo, pripravništvom in drugim po diplomi.</i>	Zaposlitev in pripravništvo po diplomi	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
C16	<i>usklajevanje vseh obveznosti in mojih želja je težko in mi predstavlja neko stisko</i>	Stiska pri usklajevanju obveznosti in želja	Osebnosti okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C17	<i>Stiska mi je to, da bi si želela več časa za obisk družine pri kateri ne živim.</i>	Želja po obisku bližnjih	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C18	<i>Stres mi predstavlja samo pisanje diplome, to, da</i>	Pisanje, iskanje ustrezne literature, pravilno navajanje	Pomanjkanje znanja o pisanju diplomske naloge	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

	<i>poiščem ustrezno literaturo, pravilno zapisujem in navajam itd.</i>			
C19	<i>Velik stres pa občutim v svoji nesigurnosti do tega kar pišem.</i>	Nesigurnost o pravilnem pisanju	Nezaupanje vase	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C20	<i>nisem prepričana v svoje znanje o tem kako se raziskuje in dela diplomsko nalogo</i>	Pomanjkanje znanja o tem kako se raziskuje	Pomanjkanje znanja o pisanju diplomske naloge	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C21	<i>Velik stres mi predstavlja tudi to usklajevanje drugih obveznosti, kot so študentsko delo, prijatelji in ostalo, skupaj s pisanjem diplomske naloge</i>	Težave pri usklajevanju urnika	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C22	<i>Meni predvsem pomaga to, da se pogovorjam s prijatelji in družino.</i>	Pogovor s prijatelji in družino	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
C23	<i>Podpora družine mi je v zelo veliko pomoč, saj me spodbujajo in se vedno lahko zaupam.</i>	Podpora družine	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
C24	<i>pomoč prijateljev s podobno izkušnjo je zame ključnega pomena</i>	Pomoč prijateljev z izkušnjo pisanja diplomske naloge	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
C25	<i>imam podporo mentorja, zaradi česar mi je pisanje definitivno lažje</i>	Lažje pisanje zaradi podpore mentorja	Podpora mentorice_ja	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
C26	<i>Poskušam pa tudi skrbeti zase in se sproščati</i>	Skrb zase	Sproščanje	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
C27	<i>sprehodi</i>	Sprehod	Zdrav življenjski slog	Pomoč pri pisanju diplomske naloge
C28	<i>druženje s prijatelji</i>	Druženje	Preusmeritev pozornosti	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
C29	<i>kakšne slabe navade, kot so cigareti in občasna pijača, da se še bolj sprostim</i>	Cigareti in pijača	Sproščanje	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
C30	<i>Želela bi si več časa, da bi se lahko pisanju bolj posvečala.</i>	Pomanjkanje časa	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C31	<i>vse poteka preko računalnika in so zato konzultacije z</i>	Težavnost konzultacij z	Težave z dostopnostjo zaradi epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

	<i>mentorjem zame osebno težje, kot bi bile sicer, če bi to potekalo v živo</i>	mentorjem preko računalnika		
C32	<i>lažje če bi na fakulteti dobila več znanj o tem kako raziskovati in več znanj o tem kako napisati diplomsko nalogo</i>	Želja po več znanja o raziskovanju in pisanju diplomske naloge	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov za lažje pisanje diplomske naloge
C33	<i>Razmišljam, da bi bilo dobro imeti tudi tutorja (študenta) na fakulteti, ki bi bil v pomoč tistim, ki zaključujemo študij</i>	Toturstvo na fakulteti za pisanje diplomske naloge	Predlogi za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
C34	<i>da bi s pisanjem začela že prej in ne bi imela zdaj tako veliko obveznosti na kupu</i>	Bolj zgođen začetek pisanja	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C35	<i>z diplomo pridobiš veliko novega znanja o temi, ki jo raziskuješ in pa znanja o tem kako raziskovanje poteka</i>	Novo znanje pridobljeno s pisanjem diplomske naloge	Mnenje o diplomi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
C36	<i>se sama lažje naučim snov za izpit iz določene literature, kot da nekaj napišem na računalniku</i>	Delo na računalniku	Pisanje	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C37	<i>mi že samo delo na računalniku povzroča nek stres, odpor</i>	Delo na računalniku	Pisanje	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
C38	<i>Želim si, da bi bile na voljo tudi drugačne možnosti zaključevanja študija, kot je na primer zaključni izpit</i>	Zaključni izpit	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
C39	<i>Ne vidim velikega pomena v diplomskem delu, saj je le neka naloga ob koncu študija.</i>	Nepotrebnost diplome	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
C40	<i>Pomembnejši se mi zdijo izpiti, ki si jih do sedaj opravi in kakšno znanje si v teh letih pridobil.</i>	Pomembnost izpitov in pridobljenega znanja skozi študij	Pomembnost drugega	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

8.3.4 Odprto kodiranje intervju D

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
D1	<i>Zame je bilo pisanje diplomske naloge kar stresno.</i>	Je stresno	Doživljanje stresa	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
D2	<i>Na začetku sem imela še veliko motivacije in je bilo pisanje zanimivo.</i>	Motivacija in zanimivost pisanja v začetku	Zanimanje za pisanje	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
D3	<i>Kasneje ko pa se je sam proces pisanja zavlekel in podaljšal in ni šlo po načrtu mi je diplomska naloga postala veliko breme.</i>	Podaljšanje procesa pisanja zaradi spremembe načrtov	Dolg proces pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
D4	<i>Skrbelo me je predvsem to, da naloge ne bom pravočasno napisala in s tem zamudila rok za oddajo saj sem se želela vpisati na magisterij.</i>	Želja po nadaljevanju študija na drugi stopnji magisterij	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D5	<i>Spraševala sem se kaj bo moj naslednji korak, če mi ne uspe vpis na magisterij.</i>	Spraševanje o naslednjem koraku, če vpis na magisterij ne bo možen	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
D6	<i>bi še naprej delala preko študentskega servisa</i>	Podaljšanje statusa	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
D7	<i>ali naj sploh poskušam najti zaposlitev ali pripravništvo</i>	Zaposlitev in pripravništvo po diplomi	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
D8	<i>Me je obremenjevalo to, da se zaključuje študij in je moja prihodnost negotova.</i>	Razmišljanje o nesigurni prihodnosti	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
D9	<i>Kar je situacijo še otežilo je bila epidemija zaradi katere sem bila anksiozna in sem še težja ostala motivirana za pisanje diplomske naloge.</i>	Anksioznost in težave z motivacijo za pisanje	Izguba motivacije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

D10	<i>me je skrbelo tudi to, da z nalogo ne grem v pravo smer in delam kaj narobe.</i>	Skrbi o tem, da pisanje ne gre v pravo smer	Nezaupanje vase	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D11	<i>mi je stisko predstavljalo tudi to, da se je ravno zaključila dolga zveza s parterjem zaradi česar sem bila še dodatno obremenjena</i>	Konec zveze s partnerjem	Osebnosti okolščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D12	<i>Preselila sem se nazaj k staršem, kar je bil zame kar velik šok, saj že dolgo nisem živela doma.</i>	Preselitev nazaj k staršem	Osebnosti okolščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D13	<i>doma nisem imela toliko zasebnosti kot sem je sicer pri študijskih obveznostih vajena in jo potrebujem</i>	Pomanjkanje zasebnosti in prostora za pisanje	Osebnosti okolščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D14	<i>Največji stres mi je predstavljal časovna stiska, torej da sem hotela ujeti rok oddaje.</i>	Rok oddaje diplomske naloge	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D15	<i>je bilo sodelovanje z mentorico na nekaterih točkah zelo težavno in stresno, saj je bila komunikacija težja kot sem si to sprva predstavljala</i>	Težave v komunikaciji z mentorico	Sodelovanje z mentorico_jem	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D16	<i>nedostopnost gradiva, saj so bile knjižnice v času mojega raziskovanja zaprte</i>	Zaprte knjižnice	Težave z dostopnostjo zaradi epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D17	<i>nisem vedela, kaj me po sami diplomi čaka, ali bom v smeri socialnega dela sploh lahko nadaljevala ali ne</i>	Zmedenost o tem, kje nadaljevati šolanje	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
D18	<i>pripravnštva niso zagotovljena</i>	Nezagotovljenost pripravništva	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
D19	<i>stres predstavljal izbira teme, ki bi mi bila dovolj zanimiva za nadaljne raziskovanje</i>	Izbira teme	Pisanje	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

D20	<i>Veliko časa sem preživljala v naravi, ker me sprehodi v naravi zelo sproščajo.</i>	Sprehod	Zdrav življenjski slog	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
D21	<i>Zelo so mi pomagali tudi pogovori z mojimi prijatelji in družino</i>	Pogovor s prijatelji in družino	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
D22	<i>vsi spodbujali in me poslušali, ko sem jim razlagala o mojih skrbih</i>	Spodbuda in poslušanje	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
D23	<i>druženja s prijatelji ob pijači ali dveh, da sem se lahko po napornem dnevu pisanja malo bolj sprostila in pozabila na skrbi</i>	Druženje	Preusmeritev pozornosti	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
D24	<i>V veliko pomoč pa mi je bil tudi dober odnos s šefom, ki se je prilagajal mojim študijskim obveznostim.</i>	Dober odnos s šefom	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
D25	<i>Sem pa se med samim procesom pisanja počutila tudi zelo utrujeno in sem potrebovala več počitka kot sicer, za spopadanje s takšnim stresom.</i>	Utrujenost	Počutje v času pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
D26	<i>Definitivno bi bilo manj stresno če bi se pisanja lotila prej in bolj sproti.</i>	Bolj zgoden začetek pisanja	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D27	<i>V pomoč bi mi bila tudi boljša komunikacija z mentorico.</i>	Boljša komunikacija	Sodelovanje z mentorico_jem	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
D28	<i>Lažje bi mi bilo če bi bile knjižnice odprte, kjer bi lahko iskala gradivo in v tišini in miru pisala diplomsko delo.</i>	Zaprtje knjižnic	Težave z dostopnostjo zaradi epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
D29	<i>bi bili roki za oddajo diplomskega dela tudi kasneje kot v juniju, kot pogoj za vključitev v drugo stopnjo študija</i>	Sprememba v rokih za oddajo diplome	Rok oddaje diplomskega dela	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge

D30	<i>Manj stresa bi mi predstavljalo tudi to, da bi bila moja prihodnost bolj gotova, da bi vedela da me čaka pripravništvo ali pa zaposlitev na tem področju.</i>	Zaposlitev in pripravništvo po diplomi	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
D31	<i>Diplmsko delo se mi zdi popolnoma nepotrebno za zaključek dodiplomskega študija</i>	Nepotrebnost diplome	Mnenje o diplomskem delu	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
D32	<i>ne predstavlja našega znanja, ki smo ga v vseh teh letih pridobili na fakulteti</i>	Diploma ne predstavlja znanja pridobljenega skozi študij	Mnenje o diplomskem delu	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
D33	<i>predstavlja zelo velik stres</i>	Predstavlja stres	Mnenje o diplomskem delu	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija zaključek študija
D34	<i>Pisanje diplomskega dela je zelo odvisno tudi od mentorja pri kateremu le-to delaš, saj lahko to sam proces olajša ali pa oteži.</i>	Pisanje diplomskega dela je odvisno od mentorja s katerim sodeluješ	Podpora mentorice_ja	Pomoč ob pisanju diplomske naloge
D35	<i>Želela bi si, da bi dodiplomski študij lahko zaključila tudi na drugačen način, na primer z nekim strokovnim izpitom, ki bi bil prilagojen glede na izbrani modul.</i>	Strokovni izpit prilagojen glede na modul, za zaključek študija	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
D36	<i>svoje znanje ob koncu študija še dodatno poglobili s praktičnim usposabljanjem, kjer bi nas že izkušeni socialni delavci opazovali pri samostojnem delu in nam nato podali mnenje o tem kako smo postopali.</i>	Praktično usposabljanje ob koncu študija	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
D37	<i>da bi se dodiplomski študij zaključil s praktičnim izpitom.</i>	Praktični izpit	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

D38	<i>Namesto diplomske naloge bi lahko opravili prakso, ki bi nadomestila pripravništvo in bi potem lahko takoj opravili strokovni izpit.</i>	Praksa ob koncu študija, ki bi nadomestila pripravništvo in odprla možnost za opravljanje strokovnega izpita	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
D39	<i>Strokovni izpit se mi zdi za zaključek študija veliko bolj pomemben kot diplomska naloga.</i>	Strokovni izpit	Pomembnost drugega	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

8.3.5 Odprto kodiranje intervju E

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
E1	<i>Pisanje diplomske naloge mi je zanimivo</i>	Pisanje je zanimivo	Zanimanje za pisanje	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
E2	<i>pomembno se mi zdi da s svojo diplomo narediš nekaj uporabnega in si vzameš čas</i>	Pomembno, da z diplomo narediš nekaj uporabnega	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
E3	<i>Zelo rad raziskujem nove stvari in tematike</i>	Vesetje za raziskovanje novih tematik	Zanimanje za pisanje	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
E4	<i>me skrbi, da si ne bom znal pravilno razporediti časa in dela v absolventu</i>	Težave pri usklajevanju urnika	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E5	<i>da se bo na koncu vse skupaj nabralo in ne bom naredil tako kot si želim in vložil toliko truda kot si želim</i>	Strah, da naloga zaradi pomanjkanja časa ne bo narejena po pričakovanjih	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E6	<i>bom hkrati tudi delal, da si zaslužim za preživetje</i>	Študentsko delo	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E7	<i>Se mi pa zdi tudi, da malo zavračujem.</i>	Zavračevanje s pisanjem	Dolg proces pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
E8	<i>Se bojim kaj bo potem ko diplomiram.</i>	Skrbi zaradi prihodnosti	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
E9	<i>Verjetno magisterij, ampak še ne vem ali si to želim.</i>	Zmedenost o tem, kje nadaljevati šolanje	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
E10	<i>Ko pomislim, da na magisterij ne bi šel, se počutim čisto izgubljeno.</i>	Občutek izgubljenosti	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija

E11	<i>Skrbi me to, da z izgubo študentskega stusa izgubiš vse pravice študenta</i>	Izguba pravic, ki izhajajo iz statusa študenta	Izguba študentskega statusa	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
E12	<i>Pomanjkanje informacij o tem kaj se zgodi po koncu študentskega statusa.</i>	Kaj se zgodi po izgubi študentskega statusa	Pomanjkanje informacij ob koncu študija	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
E13	<i>Ne vem kako je z zavodom za zaposlovanje, zdravstvenim zavarovanjem, zaposlitvijo, kje se najde pripravništvo.</i>	Informacije o zavodu za zaposlovanje, zdravstvenem zavarovanju, zaposlitvi, pripravništvu	Pomanjkanje informacij	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
E14	<i>Počutim se nepripravljeno na ta naslednji korak po izgubi statusa.</i>	Nepripravljenost na naslednji korak	Izguba študentskega statusa	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
E15	<i>Ne vem na koga bi se za informacije sploh lahko obrnil.</i>	Ne znanje o tem kam se za informacije obrniti	Pomanjkanje informacij	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
E16	<i>Jaz vsako poletje delam, da imam dovolj denarja za čez šolsko leto, bi mi bilo veliko lažje, če bi imel poletje frej in si vzel čas za pisanje, ampak bom moral ob pisanju še delati vsak dan.</i>	Študentsko delo	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E17	<i>Čeprav bom sedaj med magisterijem imel štipendijo, pa vem da je na magisterskem študiju, če vzamem absolventa, ne bom imel, kar me skrbi.</i>	Štipendija	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
E18	<i>nikoli nisem našel nekih konkretnih navodil za recimo citiranje in imam tu malo težav</i>	Konkretna navodila	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
E19	<i>Manjka mi ta konkreten dokument oziroma navodila</i>	Konkretna navodila	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
E20	<i>Manjka mi samo znanje o pisanju diplomske naloge.</i>	Več znanja o tem kako se piše diplomska naloga	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
E21	<i>Velik stres mi že sedaj predstavlja razmisljanje o zagovoru, saj nikoli</i>	Ustni zagovor	Nezaupanje vase	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

	<i>nisem bil za ustne izpite, saj nikoli nisem bil za ustne izpite, rajši kot ustno zagovarjanje imam pisanje.</i>			
E22	<i>Stres mi predstavlja to, da me skrbi ali bo naloga narejena tako dobro kot si želim in v skladu s pričakovanji profesorjev.</i>	Stres ali bo diplomska naloga dovolj dobra	Nezaupanje vase	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E23	<i>Tudi korona je zelo vplivala na moje počutje in mislim, da bi v drugačnem primeru že diplomiral.</i>	Vpliv korone na počutje	Izguba motivacije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E24	<i>Ker se je življenje ustavilo sem bil čisto »out«, ko se je vse ponovno začelo nisem bil pripravljen slediti temu ponovnemu hitrejšemu toku življenja.</i>	Težave s privajanjem na hitrejši tok življenja po zaprtju	Izguba motivacije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E25	<i>Mislim, da je večina mojih sošolcev ravno zaradi korone vzela absolventa, ker jim ni uspelo napisati diplomske naloge.</i>	Študenti se odločajo za podaljšanje študija zaradi korone	Prilagojen način študija v času epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E26	<i>ko hodiš na faks in si v stiku s profesorji in sošolci proces pisanja bolj naraven, da imaš lažji dostop do profesorjev, v tem primeru pa se obremenjuješ s tem kakšen mail poslati profesorju, da ne bo preveč, ne veš kje je meja</i>	Težavnost konzultacij z mentorjem preko računalnika	Prilagojen način študija v času epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E27	<i>V pomoč mi je to, da si za pisanje vzamem čas in grem skozi proces počasi.</i>	Počasen proces pisanja	Urnik	Pomoč pri procesu diplomske naloge
E28	<i>Zelo mi pomagajo kolegi in partner, da lahko o skrbeh z njimi govorim.</i>	Pogovor s prijatelji in družino	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
E29	<i>imam prostor in mir v stanovanju,</i>	Miren prostor v stanovanju	Sproščanje	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge

	<i>da se lahko zberem in delam</i>			
E30	<i>Mi pomaga tudi to, da za nekaj časa o diplomi ne razmišljam, se »odklopim«.</i>	Čas da o diplomi ne razmišljam in se »odklopim«	Preusmeritev pozornosti	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
E31	<i>Da nisem skos v tem procesu, ampak se tudi malo odmaknem.</i>	Odmik od procesa pisanja	Preusmeritev pozornosti	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
E32	<i>poskušam v zadnjem času več vaditi ustno nastopanje in s tem biti bolj samozavesten za zagovor</i>	Priprava na zagovor	Sproščanje	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
E33	<i>V veliko pomoč mi je tudi dober odnos z mentorico.</i>	Dober odnos z mentorico	Podpora mentoice_ja	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
E34	<i>Predmet Diplomsko delo je bil v pomoč, ampak se mi zdi, da je bilo preveč poudarka na temah, v večjo pomoč bi mi bilo, če bi se učili o tem kaj zapisovati v določenih poglavjih in kako.</i>	Učenje o tem kaj in kako zapisovati v poglavjih v diplomi	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
E35	<i>Mislim, da bi predmeti, ki se navezujejo na diplomsko delo lahko bili zastavljeni bolj strukturirano.</i>	Bolj strukturirano zastavljeni predmeti, ki se navezujejo na diplomsko delo	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
E36	<i>Želel bi si več opolnomočenja s strani fakultete.</i>	Več opolnomočenja s strani fakultete	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
E37	<i>da bi dobil več pomoči pri pripravi na zagovor diplomske naloge</i>	Pomoč pri pripravi na zagovor diplomske naloge	Sodelovanje z mentorico_jem	Potrebe študentov ob pisanju diplomske naloge
E38	<i>Jaz s tem nimam problemov ker zelo rad pišem in raziskujem.</i>	Veselite se pisanje in raziskovanje	Mnenje o diplomski nalogi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
E39	<i>Kar pa mi je moteče je naš sistem, ki je 4+1, torej štiri leta in diploma, po enem letu pa že takoj magisterska. Se mi zdi da bi bilo lažje in bolj smiselno delati diplomsko po treh letih.</i>	Večja smiselnost diplome po treh letih študija, kot štirih	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

E40	<i>Mislim, da je četrti letnik že tako naporen in imamo največ obveznosti, kot so težki izpiti.</i>	Četrti letnik je naporen z veliko obveznostmi in težkimi izpiti	Druge študijske obveznosti	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
E41	<i>Bolje bi bilo, da se te obveznosti omejile in bi bilo tako pisanje diplome lažje in hitrejšo v četrtem letniku.</i>	Omejitev obveznosti v četrtem letniku za lažje pisanje diplome	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

8.3.6 Odprto kodiranje intervju F

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
F1	<i>Zelo stresno.</i>	Je stresno	Doživljanje stresa	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
F2	<i>Diplomsko nalogo sem pisala zelo dolgo časa.</i>	Pisanje zelo dolgo časa	Dolg proces pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
F3	<i>Na začetku je bilo še vredu, se mi je zdelo, da mi bo uspelo ob pravem času, ko pa sem začela delati praktični del se je vse skupaj zelo zakompliciralo in mi vzelo več časa kot sem mislila, da mi bo.</i>	Dolg proces pisanj zaradi spremembe načrtov	Dolg proces pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
F4	<i>To, da se je proces pisanja zavlekel dlje kot sem mislila in ni šlo po načrtih me je spravilo v še večji stres.</i>	Stresnost tega, da pisanje ne gre po načrtih	Dolg proces pisanja	Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge
F5	<i>Dodatna obremenitev je bila, da sem se v času pisanja diplome s fantom preselila v stanovanje.</i>	Preselitev na svoje	Osebne okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F6	<i>Stresno je bilo iskanje stanovanja.</i>	Iskanje stanovanja	Osebne okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F7	<i>Pa tudi doma smo imeli malo slabšo situacijo z zdravjem.</i>	Bolezen v družini	Osebne okoliščine	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F8	<i>Skrbela me je tudi negotovost glede prihodnosti.</i>	Skrbi zaradi prihodnosti	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija

F9	<i>Ne vem kam bom šla naprej, ali si sploh želim iti naprej.</i>	Zmedenost o tem, kje nadaljevati šolanje	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
F10	<i>Stisko mi je predstavljalo tudi to, da nisem vedela ali mi bo diplomo uspelo oddati v zadanem časovnem roku, da se vpišem na magisterij.</i>	Rok oddaje diplomske naloge	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F11	<i>Težko mi je predvsem, ker ne vem kaj si želim.</i>	Želje za prihodnost	Negotova prihodnost	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
F12	<i>Velik problem pa je to, da niti ne vem kje lahko najdem informacije o tem kaj sploh moje možnosti so</i>	Kaj se zgodi po izgubi študentskega statusa	Pomanjkanje informacij ob koncu študija	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
F13	<i>Manjkajo mi informacije o tem kaj potrebujem za nadaljevanje študija kje drugje.</i>	Informacije o nadaljevanju študija drugje	Pomanjkanje informacij ob koncu študija	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
F14	<i>da ne vem nič o pripravnstvu, kako poteka, kdo to uredi in podobno pa tudi to ali se lahko zaposlim brez pripravnstva ali ne</i>	Pripravnstvo	Pomanjkanje informacij ob koncu študija	Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija
F15	<i>V stres me je spravljala cela situacija s korono</i>	Stresnost situacije s korono	Izguba motivacije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F16	<i>Z mentorico se nisva mogli videti v živo in je vse potekalo preko maila in zooma, veliko bolj neosebno.</i>	Težavnost konzultacij z mentorjem preko računalnika	Težave z dostopnostjo zaradi epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F17	<i>Včasih sem imela občutek kot da sem v tem sama.</i>	Samostojno delo	Sodelovanje z mentorico_jem	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F18	<i>Občutek, da sem premalo uposobljena, da naredim diplomo.</i>	Občutek premajhne usposobljenosti za pisanje diplome	Nezaupanje vase	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F19	<i>Težje mi je bilo dobiti vire, zaradi zapiranja knjižnic.</i>	Zaprte knjižnice	Težave z dostopnostjo zaradi epidemije	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F20	<i>Največji stres mi je predstavljal metodološki del diplomske naloge, ker nisem bila prepričana ali to</i>	Neznanje o metodološkem delu diplomske naloge	Pomanjkanje znanja o pisanju diplomske naloge	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

	<i>sploh znam narediti.</i>			
F21	<i>Se nisem počutila dovolj pripravljeno na takšno raziskovanje.</i>	Občutek nepripravljenosti na raziskovanje	Pomanjkanje znanja o pisanju diplomske naloge	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F22	<i>usklajevanje dela in pisanje diplome zelo stresno</i>	Teežave pri usklajevanju urnika	Časovna stiska	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F23	<i>strasna izkušnja iskanja mentorja, saj so bili skoraj vsi že zasedeni</i>	Iskanje mentorja	Sodelovanje z mentorico_jem	Stres študentov ob pisanju diplomske naloge
F24	<i>poslušanje glasbe</i>	Poslušanje glasbe	Sproščanje	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
F25	<i>sprehodi</i>	Sprehodi	Zdrav življenjski slog	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
F26	<i>Mentorica mi je bila v zelo veliko pomoč, ker sem lahko podelila svojo stisko</i>	Podelitev stiske z mentorico	Podpora mentorice_ja	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
F27	<i>Menorica mi je bila zares v oporo, zaradi dobrega vodenja skozi proces pisanja.</i>	Dobro vodenje skozi proces pisanja	Podpora mentorice_ja	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
F28	<i>Veliko sem govorila s kolegi o pisanju diplome, o tem kaj doživljam.</i>	Pogovor s prijatelji in družino	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
F29	<i>Lažje mi je bilo, da sem to breme lahko delila z bližnjimi.</i>	Deljenje svojega bremena	Podpora bližnjih	Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge
F30	<i>imeli veliko boljša navodila za pisanje diplomske naloge na FSD-ju</i>	Konkretna navodila	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov za pisanje diplomske naloge
F31	<i>Težko je ker imaš različne vire o tem kako diplomo napisati in urediti, ampak nič ni usklajeno.</i>	En vir o pisanju diplome za boljšo preglednost	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov za pisanje diplomske naloge
F32	<i>Rabila bi konkretne postopke raziskovanja po korakih, da bi mi bilo pisanje lažje.</i>	Konkretna navodila	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov za pisanje diplomske naloge
F33	<i>Več pomoči bi potrebovala tudi pri iskanju virih in znanju o tem kateri so primerni in kateri ne.</i>	Pomoč pri iskanju primernih virov	Več znanja o pisanju diplomske naloge	Potrebe študentov za pisanje diplomske naloge
F34	<i>Se popolnoma ne strinjam s tem, da je diploma edini</i>	Nepotrebnost diplome	Mnenje o diplomskem delu	Pogled študentov na diplomsko delo

	<i>pogoj za zaključek dodiplomskega študija.</i>			kot zaključek študija
F35	<i>večina družboslovnih faksov, ki so primerljivi z našim, diplome nima več oziroma je namest tega neka bolj obsežna seminarska</i>	Seminarska naloga	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F36	<i>Se mi ne zdi fer, da smo mi eni edinih, ki še imamo diplomo.</i>	Nepravičnost, da smo ena redkih družboslovnih fakultet, ki še ima diplomo	Mnenje o diplomi	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F37	<i>če se želiš v socialnem delu zaposliti rabiš magisterij, torej je diploma brez teže in pomena.</i>	Videnje večjega pomena v magistrski nalogi	Pomembnost drugega	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F38	<i>Zdi se mi, da nek zaključek študija vseeno mora biti, to je kot nek zaključni ritual in to se mi zdi prav in pomembno, da je.</i>	Zaključni ritual mora biti	Pomembnost drugega	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F39	<i>Bolj obsežna seminarska se mi zdi bolj smiselna.</i>	Seminarska naloga	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F40	<i>Ali pa kakšen praktičen projekt.</i>	Praktični izpit	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F41	<i>Ker je socialno delo bolj praktično se mi tudi praktični zaključek zdi bolj smislen.</i>	Praktični izpit	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F42	<i>Dobro bi bilo, da bi imeli možnost izbire na kakšen način želimo zaključiti študij.</i>	Možnost izbire na kakšen način študent želi zaključiti študij	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F43	<i>Meni je ustno zagovarjanje in izražanje lažje, kot pisanje.</i>	Ustno zagovarjanje	Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija
F44	<i>te z diplomo uokvirijo - nismo vsi za zapisovanje, branje knjig in navajanje virov</i>	Diploma študente uokvirji	Mnenje o diplomskem delu	Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

8.4 Osno kodiranje

Doživljanje procesa pisanja diplomske naloge

- Doživljanje stresa
 - Je stresno zaradi hkratnega zaključevanja študija (A1)
 - Je stresno (B5, D1, F1)
 - Večja občutljivost zaradi stresa (B7)
 - Dodaten faktor stresa (C1)
 - Stresno obdobje (C4)
 - Doživljanje negativno in pozitivno (B1)
- Počutje v času pisanja
 - Utrujenost (A7, D25)
 - Večja občutljivost (B7)
 - Odpor do pisanja diplomske naloge (C3)
 - Zmedenost, nesigurnost in obremenjenost (C6)
- Zanimanje za pisanje
 - Motiviranost in zanimivost pisanja v začetku (D2)
 - Pisanje je zanimivo (E1)
 - Veselje za raziskovanje novih tematik (E3)
- Dolg proces pisanja
 - Potrpljenje skozi proces pisanja kljub stresu (A11)
 - Dolg proces pisanja zaradi spremembe načrtov (D4)
 - Zavlačevanje s pisanjem (E7)
 - Pisanje zelo dolgo časa (F2)
 - Stresnost tega, da pisanje ne gre po načrtih (F4)

Stres študentov ob pisanju diplomske naloge

- Druge študijske obveznosti
 - Obveznosti ob zaključevanju študija (A2, A3, A6, A41)
 - Oddaja seminarskih nalog (A4)
 - Občutek tesnobe zaradi vseh obveznosti (A30)
 - Težavnost tega, da morajo biti za oddajo diplome zaključeni vsi izpiti (A38)
 - Dodatna obveznost zadaj v glavi, ki jo je potrebno dokončati (B16)

- Četiri letnik je naporen, z veliko obveznostmi in težkimi izpiti (E40)
- Časovna stiska
 - Rok oddaje diplomske naloge (A5, A34, D14, F10)
 - Želja po nadaljevanju študija na drugi stopnji (A8, A12, B13, C8,D4)
 - Težave pri usklajevanju urnika (B6, C21, E4, F22)
 - Pomanjkanje časa (B8, C30)
 - Strah, da naloga zaradi pomanjkanja časa ne bo narejena po pričakovanjih (E5)
 - Študentsko delo (B9, B14, C13, E6, E16)
 - Pisanje malo po malo in ne v enem kosu (B15)
 - Želja po obisku bližnjih (C17)
 - Bolj zgođen začetek pisanja (C34, D26)
- Osebne okoliščine
 - Začetek novega razmerja (A19)
 - Bolezen v družini (A20, F7)
 - Preurejanje stanovanja (B10)
 - Druge obveznosti (C2)
 - Skrbi v zasebnem življenju, ki vplivajo na motivacijo in pomanjkanje časa (C12)
 - Stiska pri usklajevanju obveznosti in želja (C16)
 - Konec zveze s partnerjem (D11)
 - Preselitev nazaj k staršem (D12)
 - Pomanjkanje zasebnosti in prostora za pisanje (D13)
 - Preselitev na svoje (F5)
 - Iskanje stanovanja (F6)
- Sodelovanje z mentorico_jem
 - Samostojno delo (B18, F17)
 - Potreba po drugačni podpori mentorja (B19)
 - Težave v komunikaciji z mentorico (D15)
 - Iskanje mentorja (F23)
- Nezaupanje vase
 - Nesigurnost o pravilnem pisanju (C19)
 - Skrbi o tem, da pisanje ne gre v pravo smer (D10)

- Stres ali bo diplomska naloga dovolj dobra (E22)
- Občutek premahne usposobljenosti za pisanje diplome (F18)
- Občutek nepripravljenosti na raziskovanje (F21)
- Ustni zagovor (E21)
- Pomanjkanje znanja o pisanju diplomske naloge
 - Pisanje, iskanje ustrezne literature, pravilno navajanje (C18)
 - Pomanjkanje znanja o tem kako se raziskuje (C20)
 - Ne znanje o metodološkem delu diplomske naloge (F20)
- Pisanje
 - Delo na računalniku (C36, C37)
 - Izbira teme (D19)
- Prilagojen način študija v času epidemije
 - Pomanjkanje motivacije (A21, A23)
 - Delo na računalniku (A22, A24)
 - Študenti se odločajo za podaljšanje študija zaradi korone (E25)
- Izguba motivacije
 - Zmanjšana zmogljivost opravljanja obveznosti (A26)
 - Anksioznost in težave z motivacijo za pisanje (D9)
 - Vpliv korone na počutje (B26, E23)
 - Težave s privajanjem na hitrejši tok življenja po zaprtju (E24)
 - Stresnost situacije s korono (F15)
- Težave z dostopnostjo zaradi epidemije
 - Lažje bi bilo sodelovanje z različnimi institucijami in uporabniki (B27)
 - Težavnost konzultacij z mentorjem preko računalnika (C31, E26, F16)
 - Zaprtje knjižnic (D16, D28, F19)

Stiske in skrbi študentov ob zaključevanju študija

- Zaposlitev
 - Ni želje po zaposlitvi (A13)
 - Tesnoba pri iskanju službe (A14)
 - Nepripravljenost na zaposlitev (A15)
- Pritisk družine
 - Strah pred bremenitvijo staršev (A18)

- Negotova prihodnost
 - Podaljšanje statusa (A9,D6)
 - Želje za prihodnost (A10, F11)
 - Skrbi zaradi prihodnosti (B12, E8, F8)
 - Želja po več časa za odločanje o prihodnosti (C10)
 - Razmišljanje o nesigurni prihodnosti (C14, D8)
 - Zaposlitev in pripravništvo po diplomi (C15, D7, D30)
 - Spraševanje o naslednjem koraku, če magisterij ne bo možen (D5)
 - Zmedenost o tem, kje nadaljevati šolanje (C9,D17, E9, F9)
 - Nezagotovljenost pripravništva (D18)
 - Občutek izgubljenosti (E10)
 - Štipendija (E17)
- Izguba študentskega statusa
 - Skrb kaj bo po diplomi (C7)
 - Podaljšanje študentskega statusa z namenom pridobiti več časa (C11)
 - Izguba pravic, ki izhajajo iz statusa študenta (E11)
 - Nepripravljenost na naslednji korak (E14)
- Pomanjkanje informacij ob koncu študija
 - Kaj se zgodi po izgubi študentskega statusa (E12)
 - Informacije o zavodu za zaposlovanje, zdravstvenem zavarovanju, zaposiltni, pripravništvu (E13)
 - Nezanje o tem, kam se za informacije obrniti (E15)
 - Informacije o nadaljevanju študija druge (F13)
 - Pripravništvo (F14)

Pomoč pri procesu pisanja diplomske naloge

- Zdrav življenjski slog
 - Gibranje, meditacija, zdrava prehrana (A28)
 - Sprehodi, tek in drugi športi (B23)
 - Zdrava prehrana za boljše počutje (B24)
 - Sprehodi (C27, D20, F25)
- Urnik
 - Sprotno delo (A25)

- Dnevna rutina (A27)
- Načrtovanje dneva (A29)
- Počasen proces pisanja (E27)
- Preusmeritev pozornosti
 - Druženje (A33, C28, D23)
 - Čas za uživanje (B11)
 - Čas da o diplomi ne razmišljam in se »odklopim« (E30)
 - Umik od procesa pisanja (E31)
- Podpora mentorice_ja
 - Sodelovanje z mentorico, hitro odgovarjanje, razložitev potrebnega (A37)
 - Lažje pisanje zaradi podpore mentorja (C25)
 - Pisanje diplomskega dela je odvisno od mentorja s katerim sodeluješ (D34)
 - Dober odnos z mentorico (E33)
 - Podelitev stiske z mentorico (F26)
 - Dobro vodenje skozi proces pisanja (F27)
- Podpora bližnjih
 - Finančna pomoč staršev ob študiju (A17)
 - Podpora družine (B20, B21, C23)
 - Tehnična opora (B22)
 - Pogovor s prijatelji in družino (C22, D21, E28, F28)
 - Pomoč prijateljev z izkušnjo pisanja diplomske naloge (C24)
 - Spodbuda in poslušanje (D22)
 - Dober odnos s šefom (D24)
 - Deljenje svojega bremena (F29)
- Sproščanje
 - Pomirjanje (A32)
 - Skrb zase (C26)
 - Cigareti in pijača (C29)
 - Miren prostor v stanovanju (E29)
 - Priprava na zagovor (E32)
 - Poslušanje glasbe (F24)

Potrebe študentov ob pisanju pisanju diplomske naloge

- Več znanja o pisanju diplomske naloge
 - Želja po več znanja o raziskovanju in pisanu diplomske naloge (C32)
 - Konkretna navodila (E18, E19, F30, F32)
 - Več znanja o tem kako se piše diplomska naloga (E20)
 - Učenje o tem kaj in kako zapisovati v poglavjih v diplomi (E34)
 - Bolj strukturirano zastavljeni predmeti, ki se navezujejo na diplomsko delo (E35)
 - Več opolnomočenja s strani fakultete (E36)
 - En vir o pisanju diplome za boljšo preglednost (F31)
 - Pomoč pri iskanju primernih virov (F33)
- Rok oddaje diplomskega dela
 - Sprememba v rokih za oddajo diplome (A35, A36, D29)
- Sodelovanje z mentorico_jem
 - Potreba po drugačni podpori mentorja (B25)
 - Boljša komunikacija (D27)
 - Pomoč pri pripravi na zagovor diplomske naloge (E37)

Pogled študentov na diplomsko delo kot zaključek študija

- Mnenje o diplomskem delu
 - Zavedanje, da je ob koncu študija potrebno napisati diplomsko nalogo (A39)
 - Nenavdušenje nad diplomo (A40)
 - Nesmiselnost diplome (B2, B28)
 - Več samozavesti in znanja pridobljenega z diplomo (B3)
 - Integracija znanja pridobljenega z diplomo v delo (B4)
 - Nepotrebnost diplome (B17, C39, D31, F34)
 - Študenti ne vložijo dovolj truda v diplomsko nalogo (B31)
 - Novo znanje pridobljeno s pisanjem diplomske naloge (B33, B36, C35)
 - Več samozavesti o tem kar je raziskovano (B34)
 - Podaljšanje časa študija zaradi diplomske naloge (B35)
 - Brez diplomske naloge bi več študentov odšlo na drugo stopnjo študija in prešlo na trg zaposlovanja (B37)
 - Ponos in znanje na koncu (C5)
 - Diploma ne predstavlja znanja pridobljenega skozi študij (D32)

- Predstavlja stres (D33)
- Pomembnost raziskovanja (B29)
- Pomembno, da z diplomo narediš nekaj uporabnega (E2)
- Veselje za pisanje in raziskovanje (E38)
- Nepravičnost, da smo ena redkih družboslovnih fakultet, ki še ima diplomo (F36)
- Diploma študente uokviri (F44)
- Predlogi študentov za zaključevanje študija na FSD
 - Seminarska naloga (B32, F35, F39)
 - Toturstvo na fakulteti za pisanje diplomske naloge (C33)
 - Zaključni izpit (C38)
 - Strokovni izpit prilagojen glede na modul, za zaključek študija (D35)
 - Praktično usposabljanje ob koncu študija (D36)
 - Praktični izpit (D37, F40, F41)
 - Praksa ob koncu študija, ki bi nadomestila pripravništvo in odprla možnost za opravljanje strokovnega izpita (D38)
 - Strokovni izpit (D39)
 - Večja smiselnost diplome po treh letih študija, kot štirih (E39)
 - Omejitev obveznosti v četrtem letniku za lažje pisanje diplome (E41)
 - Možnost izbire na kakšen način študent želi zaključiti študij (F42)
 - Ustno zagovarjanje (F43)
- Pomembnost drugega
 - Videnje večjega pomena v magistrski nalogi (A16, B30, F37)
 - Pomembnost izpitov in pridobljenega znanja skozi študij (C40)
- Zaključni ritual mora biti (F38)